

MiMOZA

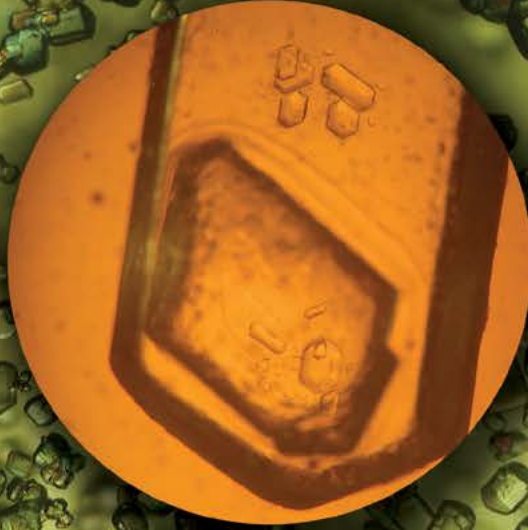
İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
BİLİM, MÜHENDİSLİK VE TEKNOLOJİDE
KADIN ARAŞTIRMALARI VE UYGULAMA MERKEZİ DERGİSİ

İTÜ

Haziran 2016 Sayı: 4

Türkiye'nin İlk
Kadın
Yer Bilimcileri

İTÜ BMT-KAUM

Meridianite Minerali

Araştırma

İTÜ Maden
Fakültesi
ve Kadın

Etkinlik

III. Ulusal Üniversite
Kadın Araştırmaları
Merkezleri Kongresi

Proje

Çalışan Kız Çocukları
ve Eğitim

Değerli Mimoza Okurları,

Üniversitemizin son dönemde hayata geçirdiği en önemli projelerden olan İTÜ Bilim, Mühendislik ve Teknolojide Kadın Araştırmaları ve Uygulama Merkezi (BMT-KAUM) tarafından çıkarılan Mimoza dergisinin 4. sayısına dair sunuş yazısını sizinle paylaşmaktan ötürü son derece mutluyum.

Cinsiyetler arası fırsat eşitliğinin sağlanması konusunda, her ne kadar geçmişe oranla önemli miktarda yol alınmışsa da bu noktadan daha ilerisinin hedeflenmesi gerekmektedir. Hatta konu, eğitimde ve akademik kariyer bağlamında kadınların ön plana çıkabilmesi ve erkeklerle bu alanda da eşit imkânlarla sahip olması ise bu dengeyi önemini daha da artmaktadır.

Mimoza'nın 4. sayısının, bundan önceki sayıları gibi bilim, teknoloji ve mühendislikte kadın araştırmalarına odaklanmakla birlikte, kendi içinde özel bir sayı olduğunu belirtmek isterim. Zira bu sayıda yerbilimlerinde kadın araştırmacıların rolünü ve önemini ele alan dergimiz, ülkemizdeki emekleme döneminde neredeyse tamamen erkek araştırmacıların temsil ettiği bir bilimsel alan olan yerbilimlerinin, bu anlamda zamanla zamanla katettiği yola ve daha önemlisi, bu yolun alınmasında üniversitemizin gerçekleştirdiği ilklere dikkat çekiyor.

Kuşkusuz ki yerbilimlerinde kadın araştırmacıların rolünden bahsettiğimizde; Türkiye'nin ilk kadın Jeoloji Mühendisi Nuriye Pınar Erdem, ülkemizin ilk kadın Jeofizik Yüksek Mühendisi Güngör Karakuş Gözpinar ve dünyanın ilk kadın Petrol Mühendisi Halide Ural Türktan'ı hatırlamamız gerekir. Yerbilimleri alanında Teknik Üniversite'nin ve Türkiye'nin ilk kadın Maden Mühendisleri Işık Akman Kumbasar ve Suna Atak, fakültenin ilk doktora öğrencisi Cazibe Arç Sayar, jeofizik alanında ilk doktora öğrencisi Silva Büyükaşioğlu ve başarılarını hatırlamamızın da son derece önemli olduğunu düşünüyorum. Bu alanda dergimizde mezunlarımızdan metalurji alanında öncülük yapan ömrünü dökümhaneye adayan Günnur Tuğrul Dikeç'te yerini alıyor. Bu değerli bilim insanlarımız, aynı zamanda yerbilimleriyle ilgili dallarda İTÜ'nün bugünkü başarısının temelini atmış ve kendilerinden sonraki kuşaklardan gelerek yerbilimlerinde kendini göstermiş kadın araştırmacıların da önünü açmıştır.

Unutmamak gerekir ki uzun bir süre boyunca erkeklerin çoğunlukta olduğu bir alan olarak kalan yerbilimlerinde bugün, kadın araştırmacılarımız ve akademisyenlerimiz de kendilerini en az erkekler kadar gösterebiliyorsa, bu yönde yürütülen genel politikaların yanı sıra, İTÜ'nün sarf ettiği büyük çabaları da yadsıyamayız. Üniversitemizde 1953 yılında açılan Maden Fakültesi'nin ilk sınıfına sadece iki kadın öğrencinin kaydolduğunu ve günümüzde İTÜ Maden Fakültesi'ndeki dağılımın yarı yarıya olduğunu göz önüne aldığımızda, üniversite olarak çabalarımızın karşılığını aldığımızı görüyoruz. Ne mutlu ki İTÜ, diğer tüm bilimsel alanlarda olduğu gibi yerbilimlerinde de kadınların daha da öne çıkabilmesini sağlayabilmiş ve erkeklerle eşit şartlara sahip olması hedefine ulaşmıştır.

Kendini "Asırlardır Öncü" olarak tanımlayan üniversitemiz için Maden Fakültesi'nin bu konuda geldiği noktadan oldukça mutluyum. Yakın geçmişe kadar Maden Fakültesi'nde, dolayısıyla yerbilimleri alanında kadın öğrencimiz "yok" denilecek kadar azken, üniversitemizin öncülüğü ve değişim yolunda aldığı mesafeyle birlikte bugün, dengelenen bir dağılımla karşı karşıyayız. Aynı başarıyı, İTÜ Maden Fakültesi'nin akademik kadrosuna da yansıtılabildiğimiz için ayrıca gururluyuz. Nitekim ülkemizdeki üniversitelerin akademik kadroları karşılaştırıldığında; maden, petrol ve diğer yerbilimleri bölümlerinde en fazla kadın akademisyen üniversitemizde görev yapmaktadır. Şüphesiz ki üniversitemizin yerbilimleri alanında sağladığı kadın-erkek fırsat eşitliğinin en açık kanıtı da budur. İTÜ Maden Fakültesi'nin, dolayısıyla üniversitemizin bu yönde yaptığı çalışmalar İTÜ'nün, Türkiye'nin toplumsal ve bilimsel tarihi ile modernleşme sürecinde ne kadar önemli bir yerde olduğunu göstermektedir.

Dört yıllık görev sürem boyunca birçok kadın araştırmacılarımızın, akademisyenimizin, sporcumuzun ve öğrencimizin artan başarılarına ortak olma gururunu ve mutluluğunu yaşadım. Bu dönem boyunca ödül alan kadın araştırmacılarımızı tekrar tebrik ederek başarılarımızın devamını diliyorum, açtıkları bu önemli yoldan daha pek çok kadın araştırmacılarımızın, öğrencimizin ve sporcumuzun geçeceğini ümit ediyorum.

En içten sevgilerimle ve saygılarımla,

Prof. Dr. Mehmet Karaca
Rektör

İTÜ BMT - KAUM DERGİSİ

MIMOZA

Yıl: 2016 Sayı: 4

SAHİBİ ve GENEL YAYIN YÖNETMENİ
İTÜ BMT-KAUM adına
Prof. Dr. Fatma Arslan

EDİTÖR

Prof. Dr. Gülçin Özürülan Ağaçoğuz

BU SAYIYA KATKIDA BULUNANLAR

Prof. Dr. Fatma Arslan
Prof. Dr. Gülçin Özürülan Ağaçoğuz
Sebahat Duran Karahan
Nilüfer Neslihan Arslan
Pınar Hazinedaroğlu
Akdoğan Özkan
Prof. Dr. Nilgün Okay
Prof. Dr. Kadriye Bakırıcı
Prof. Dr. Nergis Erdoğan
Doç. Dr. Elif Genceli Güner
Halil Özer

YAYIN KURULU

Prof. Dr. Fatma Arslan
Prof. Dr. Gülçin Özürülan Ağaçoğuz
Sebahat Duran Karahan

ADRES

İTÜ Bilim, Mühendislik ve Teknolojide
Kadın Araştırmaları ve Uygulama Merkezi
İTÜ Maden Fakültesi A Girişi,
Ayazağa Kampüsü
34469 Maslak / İSTANBUL
Telefon: (0212) 285 71 24
E-Posta: kaum@itu.edu.tr
Web: www.kaum.itu.edu.tr
Twitter: @bmtkaum
facebook: İTÜ BMT KAUM Kadın
Araştırmaları Uygur MerkeziMimoza İTÜ BMT-KAUM Dergisi,
Bilim, Mühendislik ve Teknolojide
Kadın Araştırmaları ve Uygulama Merkezi'nin
bir yayınıdır.Mimoza Dergisinde yayınlanan tüm yazı,
fotoğraf ve içeriklerin her hakkı saklıdır,
izinsiz alıntı yapılamaz.

BASIMEVİ

Şan Ofset Matbaacılık San. Tic. Ltd. Şti
Hamidiye Mah. Anadolu Cad. No: 50
Kağıthane - İSTANBUL
Tel : 0212 289 24 24
Fax : 0212 289 07 87
info@sanofset.com
www.sanofset.com

İÇİNDEKİLER

HAZİRAN 2016

04 TANITIM

İstanbul Teknik Üniversitesi, Bilim
Mühendislik ve Teknolojide
Kadın Araştırmaları ve Uygulama
Merkezi (İTÜ BMT-KAUM)

05 ARAŞTIRMA

- İTÜ Maden Fakültesi ve Kadın
- Nuriye Pınar Erdem
- Türkiye'nin İlk Kadın Jeoloji Mühendisi
- Halide Ural Türktan
- Dünyanın İlk Kadın Petrol Mühendisi
- Güngör Karakuş Gözpinar Türkiye'nin İlk Kadın Jeofizik Yüksek Mühendisi
- Dökümhaneye Adanan Bir Ömür
- Günnur Tuğrul Dikeç
- Türkiye'de Madencilikte Kadın İstihdamı ve Madende Kadın Olmak

22 HABER

İTÜ'lü Kadınlarımızın
Başarıları (2013-2016)

27 SÖYLEŞİ

Yılım Bilim Kadını Elif Genceli Güner

31 ARAŞTIRMA

- Kadınlara Yönelik Şiddetle Mücadele Sözleşmesi (İstanbul Sözleşmesi)
- Arkeolojiye ve Anadolu'ya Adanmış Yaşamı ve İnsanlık Tarihine Katkılarıyla Öncü Bir Kadın Bilimci Prof. Dr. Halet Çambel

38 KÜLTÜR / SANAT

- Anadolu'nun Belleğinde Hâlâ Canlı Bir Kadın: Polyksena
- Şair Nigâr Binti Osman Boğaziçi'nde Bir İnci

44 SAĞLIK

Kaplıca Tedavisi

48 DOĞA

Ponza Taşı

50 ETKİNLİK

- İTÜ'lü Kadınlar İlham Veren Adımlar
- III. Ulusal Üniversite Kadın Araştırmaları Merkezleri Kongresi ve IX. Cinsel Taciz ve Saldırıya Karşı İşbirliği ve İletişim Ağı Çalıştayı

54 HABER

Çalışan Kız Çocukları ve Eğitim Paneli

56 TOPLUMSAL PROJELER

Kızlar Sahada 2016

57 HABER

- Dündan Yarına Dünya
- Adından Öte: Kadın
- Contractions

59 KÜLTÜR / SANAT

- Tek Başına
- Kadın Müzeleri
- Kadına Şiddetin Öyküsü
- Umudu Yaşatmak
- Geçmişten Günümüze Türkiye'de Kadın Emeği
- 19. Uçan Süpürge Uluslararası Kadın Filmleri Festivali

Ön kapak: Elif Genceli Güner tarafından bulunan Meridianiite (MgSO₄.11H₂O) Minerali**Arka kapak:** Elif Genceli Güner "2015 Yılım Kadını" ödül töreninden.

Sevgili Okurlarımız,

İTÜ Bilim, Mühendislik ve Teknolojide Kadın Araştırmaları ve Uygulama Merkezi Dergisi Mimoza'nın ikinci yılında dördüncü sayısında sizlerle yine beraberiz. Bu sayımızda da yine birçok yazı araştırma, haber, söyleşi dosyasıyla karşınızdayız.

Maalesef ülkemizde acı olayların yaşandığı bir dönemin içindeyiz, duyarlı her insan için zor bir zamandayız. Bu durumda, bizim birçok insanın hatırlayacağı güzel bir atasözümüz var, dünyanın iyi insanların yüzü suyu hürmetine ayakta durduğunu vurgulayan. Bizler de, ülkemizin yaşadığı kötü günlerin ancak toplumumuzda herşeye rağmen yok olmayan sağduyu ve bilimin ışığıyla aşılabileceğini düşünüyoruz.

Başlarken, ülkemizdeki ilk madencileri ve yerbilimlerindeki kadınlarımızı konu ediyoruz. Bunun yanı sıra, Maden Fakültesi'nde eğitim-öğretim ve çalışanlar profiliyle kadının yeri ile ilgili yazımız var.

İstanbul Teknik Üniversitesi bünyesinde araştırma merkezimizin kuruluş özgörevine uygun biçimde gerçekleştirdiğimiz söyleşide üniversitemizin en başarılı kadınlarından biri olan yılın bilim kadını ödülünü alan Doç. Dr. Elif Genceli Güner'in başarıya giden yoldaki mücadelesine tanıklık edeceğiz.

Kadına yönelik şiddetin giderek arttığı toplumumuzda şiddetin önlenmesi ve bunlarla mücadele sözleşmesini hukuksal açıdan ele alan bir yazı yayınlıyoruz.

Ve yine bu sefer de ülkemizdeki öncü bir kadın bilimciye yer ayırdık sayfalarımızda; arkeolojiye ve Anadolu'ya adanmış yaşamı ve insanlık tarihine katkılarıyla geçtiğimiz yıl kaybettiğimiz Prof. Dr. Halet Çambel'i hatırlamaya çalıştık.

Sağlık, kültür-sanat ve yine kadınlarla ilgili kurum, müze ve etkinliklerin yer aldığı dergimize gelecek sayılarda katkı sağlamak isteyen herkesi yazılarıyla bekliyoruz.

Bir sonraki sayımızda tekrar görüşme dileğiyle...

Sevgi ve saygılarımla...

Prof. Dr. Gülçin Özürülan Ağaçoğuz

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ

BİLİM, MÜHENDİSLİK VE TEKNOLOJİDE

KADIN ARAŞTIRMALARI VE UYGULAMA MERKEZİ (İTÜ BMT-KAUM)

İTÜ BMT-KAUM, bilim, mühendislik, teknoloji ve sanat dallarında kadın-erkek fırsat eşitliğini sağlamak amacıyla araştırma ve incelemeler yapılmasını, bu konudaki toplumsal bilincin artırılmasını, konuyla ilgili uygulamaların izlenmesini, veri tabanı ve göstergelerin geliştirilmesini, kadın çalışmaları alanının ve kadınların toplumsal/akademik yaşama katkısının görünürlüğünün artırılmasını, üniversitede konuyla ilgili bir bilgi merkezi oluşturulmasını sağlayacak yayın/belgelerin sürekli ve güncel olarak kazandırılmasını hedeflemektedir. Merkezin kuruluşu ayrıca, kız öğrenci ve kadın akademisyen varlığının giderek arttığı üniversitemizde uygulanmakta olan lisans/lisansüstü programlarda henüz toplumsal cinsiyet duyarlılığını özümseyen kapsamlı düzenlemelere gidilmesi açısından da önem taşımaktadır. Dolayısıyla, merkez faaliyetleri, bölümlerde uygulanan programları ve araştırmaları, toplumsal cinsiyet bakışıyla tamamlamak ve zenginleştirmek amacıyla akademik destek sağlamayı da hedeflemektedir.

İTÜ bünyesinde toplumsal cinsiyet alanındaki potansiyelin en iyi şekilde değerlendirilebilmesi amacıyla YÖK Yürütme Kurulu'nun 04.11.2009 tarih ve 5510 sayılı kararıyla merkezimiz kurulmuştur. Merkezimiz, 8 Mart 2013 tarihine kadar İTÜ Taşkışla binasında faaliyet göstermiştir, bu tarihten itibaren Maslak Kampüsü Maden Fakültesi binasında (E322) faaliyetlerini sürdürmektedir.

22 Mayıs 2013 tarihinde İTÜ Kuzey Kıbrıs BMT-KAUM kurulmuş olup bilim, mühendislik, teknoloji ve sanat dallarında kadın-erkek fırsat eşitliği ile kadın sorunları konularında toplumda farkındalık oluşturmak ve bu konularda duyarlılığı arttırmaya yönelik çalışmalar yapmayı hedeflemektedir.

Yönetim Kurulu

Prof. Dr. Fatma Arslan (Müdür)
Prof. Dr. İpek İlkaracan Ajas (Müdür Yrd)
Prof. Dr. Gaye Onursal Denli
Prof. Dr. Şebnem Burnaz
Doç. Dr. Lale Tükenmez Ergene

Danışma Kurulu

Prof. Dr. Kadriye Bakırcı
Prof. Dr. Ayşe Erzan
Prof. Dr. Sondan Durukanoğlu Feyiz
Prof. Dr. Sıddıka Semahat Demir
Prof. Dr. Seyhan Uygur Onbaşıoğlu
Prof. Dr. Şemsa Özar
Prof. Dr. Yıldız Ecevit
Prof. Dr. Gülçin Özürlan Ağaçoğuz
Prof. Dr. Bertil Emrah Oder
Prof. Dr. Nilgün Okay
Prof. Dr. Nevin Çekirge
Prof. Dr. Serpil Sancar
Doç. Dr. Mehtap Hisarcıklılar
Yrd. Doç. Dr. Ayşe Akalın
Yrd. Doç. Dr. Çiçek Ersoy
Şeyda Çağlayan
Pınar Hazinedaroğlu
Sevgi Karaca
Gözde Çeker
Cem Demirbaş

İdari Asistan

Sebahat Duran Karahan

İTÜ Bilim, Mühendislik ve Teknolojide
Kadın Araştırmaları ve Uygulama Merkezi
İTÜ Maden Fakültesi A Girişi, Ayazağa Kampüsü
34469 Maslak / İSTANBUL
Telefon : (0212) 285 71 24
E-Posta : kaum@itu.edu.tr
Web : www.kaum.itu.edu.tr
Twitter : @bmtkaum
facebook : İTÜ BMT KAUM Kadın
Araştırmaları Uygulama Merkezi

İTÜ MADEN FAKÜLTESİ VE KADIN

Prof. Dr. NİLGÜN OKAY (Jeofizik 76)

İTÜ Maden Fakültesi, Jeoloji Mühendisliği Bölümü

Daha 50'li yıllarda, yeraltı kaynaklarımızın araştırılması ve işletilmesi çok yeni bir konuyken gelişme ve kalkınmaya önderlik eden kurumlar arasında İTÜ Maden Fakültesi'nin de yer aldığı katkılar nesilden nesile anlatılması gereken bir konudur. Bu değişimler sırasında mühendislik tarihimizdeki "kadının yeri" toplumsal cinsiyet çalışmaları açısından önemlidir.

Önceleri Orman ve Maden Mektebi ile 1872 yılında başlayan daha sonra Zonguldak Yüksek Maden ve Sanayi Mektebi'nde maden alanında eğitim faaliyetleri kesintili olarak 1931'e kadar sürmüştü (Birön 1978). Türkiye'de ilk defa maden ve izabe yüksek mühendisleri ile mühendis jeolog yetiştirmek, yurdumuzun yeraltı servet kaynaklarının aranması ve işletilmesi konusunda eğitim İstanbul Teknik Üniversitesi'nde kurulan Maden Fakültesi'nin 1953 yılında öğrenci almasıyla başlamıştır (İTÜ Senatosu 2/6/1949 günü 123. Toplantı kararları, İTÜ Maden Fakültesi Bülteni 1989).

İTÜ Maden Fakültesi'ne 1952-1999 yılları arasında giren öğrencilerin %12'sini kızlar oluşturmaktadır. 2000'den bu yana bu oran %36'ya yükselmiştir (Şekil 1, ÖSYM istatistikleri). Genel olarak 70'li yılların sonuna doğru kaydolan toplam öğrenci sayısı ile birlikte kadın öğrencilerin sayısında da (%11) artış görülmüştür (Okay 2004). Daha sonra bu oran 1982 yılında %15, 1993'te %30, 2015'te %36'ya ulaşmıştır.

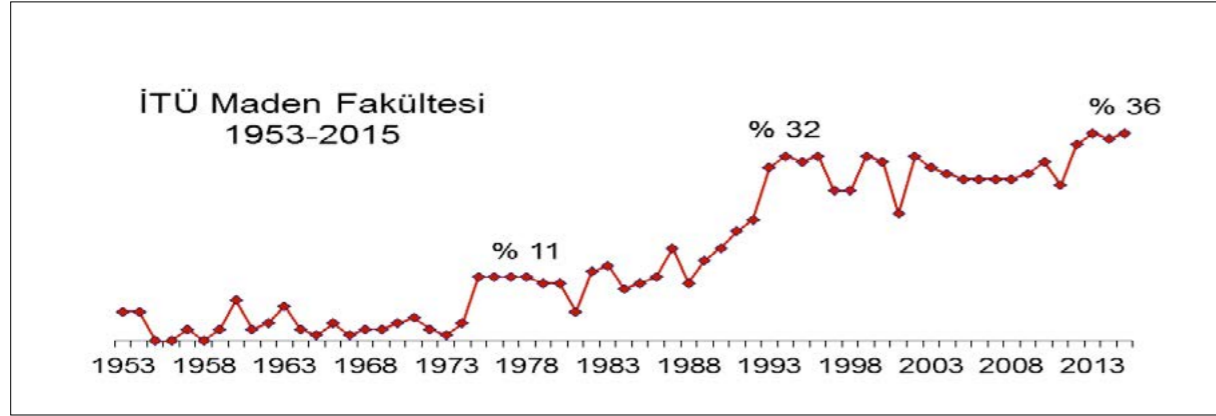
Bu ilk yıllarda kız öğrenciler "izabeye (metalurji)" rağbet ederken, 90'li yıllarda ise yerbilimleri programlarını (jeoloji ve jeofizik) tercih etmiştir. Son yıllarda ise en fazla kız öğrenci "İngilizce" jeofizik

mühendisliği (%58), cevher (%44) ve jeoloji (%41), en az kız öğrenci ise petrol ve doğal gaz mühendisliği programlarında (%11 ve 0) bulunmaktadır (Şekil 2; ÖSYM istatistikleri).

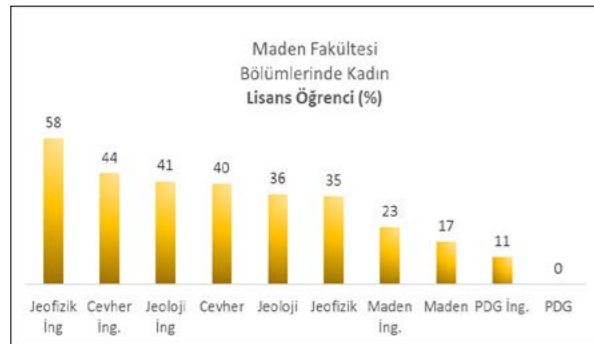

Maden Fakültesi'nden günümüze kadar 7389 öğrenci mezun olmuştur (İTÜ Mezun Ofisi Arşivi 2016). Beş yıllık yüksek mühendislik programından mezun olan (1957'den 1977'ye kadar) 963 mezundan 39'u (%3) kadındır. Dört yıllık lisans programına geçilmesiyle kızların oranını 1982'de %11'e, 1992'de %20 ve 1999'da %24'e çıkarmıştır (Okay 2004). Kayıt olan kız öğrenciler çeşitli nedenlerle (başka üniversitelere geçiş %20, bilinmeyen/ailevi %32) Fakülte'deki öğrenimlerini daha ilk yılında terk etmiş, %38'si İTÜ'nün diğer fakültelerine yatay geçiş yapmış ve geri kalan %10 ise çeşitli nedenlerle mezun olamamıştır.

Şekil 1. İTÜ Maden Fakültesi'ndeki kadın öğrencilerin yıllara göre dağılımı (1953-2015).

Maden Fakültesi'nde ilk yüksek lisans programının 1975'te başlamasıyla 1999'a kadar toplam 243 mezun yüksek mühendis oldu; bu sayının 49'u (%17) kadındır. Fakülte'den mezun olduktan sonra mesleklerinde çalışmaya başlayan kadınların arttığı görülmektedir. Lisansüstü ve akademik kariyer için doktora yapan öğrencilerin %15'ini kız öğrenciler oluşturmaktadır. Maden Fakültesi'nde yapılan doktoraların yıllara göre dağılımına bakılırsa, 1954-1999 arasında toplam 89 doktora yapılmıştır (Okay 2004). Doktora yapan kadın sayısı, 60-80'li yıllarda ortalama 2 iken 90'lı yıllarda bu sayı 10'a ulaşmıştır. Bu yıllarda doktora çalışması maden (%38) ve jeoloji (%35) alanlarında yapılırken kadın öğrencilerin en fazla doktora çalışması jeoloji alanında (%53) yapıldığı görülmektedir (Okay 2004). İTÜ Maden Fakültesi'nde 2000-2015 yılları arasında yapılan lisansüstü ve doktoralarda kayda değer bir sayıya ulaşılammışsa da, jeofizik mühendisliği alanında kadınların %49'a varan bir orana ulaşmıştır (Şekil 3). Jeoloji alanında lisansüstü çalışmalarda yüksek lisans %34 ve doktora

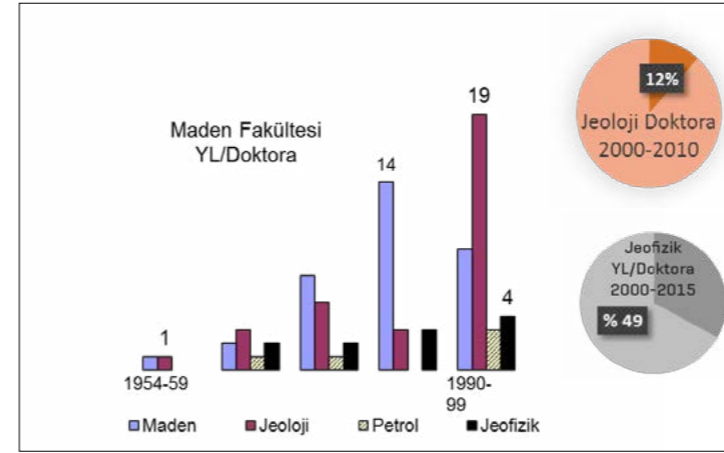
Şekil 2. İTÜ Maden Fakültesi bölümlerinde kadın lisans öğrencilerinin bölümlere göre dağılımı (2015).

%13 civarında kalmaktadır. Yüksek lisans/doktora yaparak akademide kalanların İTÜ Maden Fakültesi (Tablo 2), yurt içinde ve hatta yurt dışında çeşitli üniversitelerde görev almışlardır.

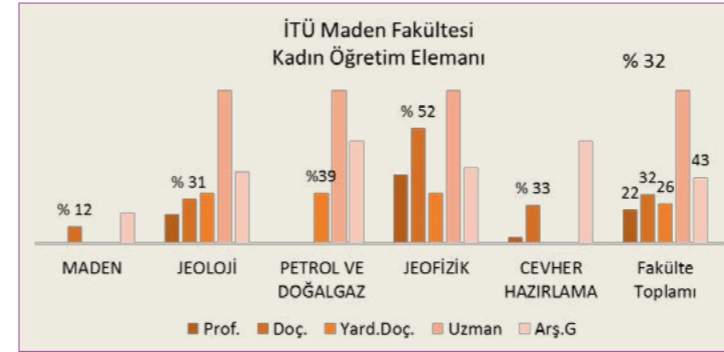
Kız öğrenci sayılarındaki artış kendini Maden Fakültesi'nin öğretim elemanlarının oranında da (%32) göstermektedir (Şekil 4). Son on yılda kadın profesörlerde %2'den %22'ye, doçentlerde %25'ten %32'ye ve araştırma görevlilerinde %41'den %43'e ulaşırken yardımcı doçentlerde %33'ten %26'ye azalma olmuştur. Bölümlere göre dağılım en fazla kadın öğretim elemanın jeofizik mühendisliği bölümünde bulunduğunu göstermektedir (Şekil 4).

“İlk Kadın Maden Fakültesi Mezunları”

O yıllarda tüm mühendislik alanlarında olduğu gibi, maden sektörünün yeni kurulmuş işletmelerinde yurtdışı eğitilmiş mühendisler çalışıyordu. Tesislerde iyi olanakların sağlanması bu alanı cazip hale getirmeye başlamıştı. Bu dalda meslek sahibi olmak daha erkekler için bile yeni olmasına rağmen İstanbul'un merkezindeki İstanbul Teknik Üniversitesi'nin Taşkılla binasında açılan bu fakülteye kaydolun 49 öğrencinin arasında 2 kız öğrenci de bulunuyordu: Işık Akman ve Suna Atak. O tarihlerde Avrupa'da ve dünyanın belli başlı üniversitelerinde maden mühendisliği bölümlerinde kadın yoktu. 1953 yılında Suna Atak başvurduğunda Fakülte'ye kızların kabulünde tartışmalar ortaya çıkmıştı. Bir eğitim kurumuna kız öğrenci alınmamasının Atatürk İlkeleri'ne aykırı olduğunu söyleyen Ord. Prof. Salih Uzdilek tartışmaları noktalamış ve Suna Atak kayıt olabilmıştır.

Şekil 3. İTÜ Maden Fakültesi'nde yapılan yüksek lisans ve doktoraların yıllara ve bölümlere göre dağılımı.

Şekil 4. İTÜ Maden Fakültesi'nde görevli kadın öğretim elemanlarının bölümlere göre dağılımı (2016)

Maden Tetkik ve Araştırma Enstitüsü (MTA), Etibank ve Ereğli Demir Çelik İşletmeleri bu yeni kurulan fakültenin öğrencilerine burs veren kurumlardandı. İlk öğrencilerden Işık Akman Etibank'tan burs almağa hak kazandığı halde kadın olduğu daha sonra anlaşılınca bursu geri alınmıştır. Daha sonra evlenmeme şartıyla mecburi hizmet karşılığında MTA'dan burs alabilen ilk kadın olmuştur. İkinci MTA burslusu Meral Kalabay da (60 Sınıfı) mezun olduktan sonra Ankara MTA'da çalışmaya başlayacaktır.

Maden Fakültesi'nden mezun olan ilkler sırasıyla Metalurji Yüksek Mühendisi Reyhan Akşit (59 Sınıfı), Petrol Yüksek Mühendisi Sevgi Aydın Doğu (66 Sınıfı), Jeofizik Mühendisi olarak Azra Nur Tütcü ve Nalan Kocaman (75 Sınıfı) idi (Tablo 1).

Fakülte'nin ilk doktora çalışması **Cazibe Arıç Sayar** tarafından 1954'te tamamlanmıştır. İstanbul Üniversitesi Jeoloji Enstitüsü'nden mezun olduktan sonra İTÜ'de asistan olarak başlamış, Haliç'ten Küçükçekmece'ye uzanan Üst Miyosen yaşlı çökeltileri ilk defa litostratigrafik birimlere (Bakırköy, Güngören, Çukurçeşme ve Gürpınar Formasyonu) ayırarak haritalamıştır. Uzun yıllardan beri yer bilimlerine emek veren Profesör Sayar'ın “Paleontoloji”, “Omurgasız Fosiller”, “Biyostratigrafi”, “Biyostratigrafi Terimler Sözlüğü” adlı kitapları İTÜ Maden Fakültesi yayınları arasındadır.

Suna Atak 1958'de mezun olduktan sonra kısa bir süre Ankara'da DSİ Yeraltı Suları Dairesi'nde çalışmış, Maden Fakültesi Cevher Hazırlama Kürsü'süne asistan ve uzman mühendis olarak girmiştir. AID burslusu olarak Colorado School of Mines'ta lisansüstü çalışmasını tamamlayarak İTÜ'ye dönmüştür. 1992'de profesör olmuştur. Türk-Maden şirketinde danışman olarak çalışırken dört flotasyon tesisinin (civa, antimuan, bakır, molibden) kuruluşuna katkıda bulunmuştur. 80'li yıllarda Fulbright bursu ile Columbia Üniversitesi'nde araştırmalarını sürdürmüş olan Prof. Dr. Atak'ın “Flotasyon İlkeleri ve Uygulamaları” adlı kitabı bulunmaktadır.

İlk öğrencilerden **Işık Akman Kumbasar** mezun olduktan sonra 1959 yılında Maden Fakültesi Mineraloji ve Maden Yatakları Kürsüsü'ne teknisyen asistan olarak atanmıştır. Bu kürsüde 1964'de doktorasını tamamladıktan sonra 1969'da doçent, 1977'de profesör ünvanlarını kazanmıştır. Mineraloji, kristallografi, optik mineraloji, x-ışınları ve cevher mikroskopisi derslerini vermiştir. Çalışmalarında bor ve zeolitler üzerine yoğunlaşan Prof.Dr. Kumbasar, borat yataklarında oluşan yeni bir bor minerali saptamıştır. Colorado School of Mines, Pavia Üniversitesi ve New York Amerikan Doğa Tarihi Müzesi'nde minerallerin kristal yapıları ile ilgili araştırmalar yapmıştır. Dekan Yardımcılığı, Jeoloji Mühendisliği Bölüm Başkanlığı ve Mineraloji-Petrografi Anabilim Dalı Başkanlığı görevleri yapan Prof.Dr. Kumbasar'ın “Mineraloji” adlı bir ders kitabı bulunmaktadır.

Jeofizik alanında ilk doktora çalışması **Silva Büyükaşkoğlu** tarafından yapılmıştır. İTÜ Elektrik Fakültesi'nden mezun olduktan sonra 1952'de İTÜ Sismoloji Enstitüsü'nde göreve başlayan Prof. Dr.

İTÜ Maden Fakültesi'nin İlk Kadın Mezunları

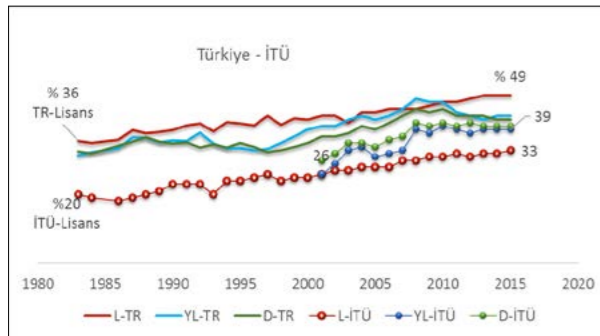
Işık Akman	Suna Atak	Reyhan Akşit	Sevgi Aydın	Azra Nur Tütüncü	Nalan Kocaman
Maden 1953-1958	Maden 1953-1958	Metalurji 1959-1964	Petrol 1966-1971	Jeofizik 1975-1980	Jeofizik 1975-1980

Büyükaşikoğlu, burslu olarak gittiği Japonya'nın Tokyo Üniversitesi Deprem Araştırma Enstitüsü'nde "deprem odak mekanizması ve deprem dalgası ile deprem hasarı ilişkisi" üzerine yürüttüğü doktora çalışmalarını 1968'de tamamlamıştır (Prof. Dr. Gündüz Aydin Horasan'dan alıntı).

İTÜ Jeofizik Mühendisliği Bölümü'nden 1980'de mezun olan ilk kadın, **Azra Nur Tütüncü Meşe** burslu olarak gittiği Stanford Üniversitesi'nde yüksek lisans ve Texas Austin Üniversitesi'nde doktorasını tamamlamıştır. Prof. Dr. Tütüncü halen Colorado School of Mines'ta Petrol Mühendisliği Bölüm Başkanlığı görevini sürdürmektedir.

Tartışmalar

Son yirmibeş yıl içinde üniversitelerdeki toplam öğrenci sayısının da artmasına da bağlı olarak kız öğrenci oranı sürekli bir artış göstermiş ve %43'e yükselmiştir. Dört yıllık lisans öğretimi veren programlarda bulunan kız öğrenci sayısının toplam öğrenci içindeki oranı 1983'de %36'dan 2000'de %42'ye ve 2015'te %49'a yükselmiştir (Şekil 5). Yıllık ortalama %0.44'lik bir artışla günümüze kadar

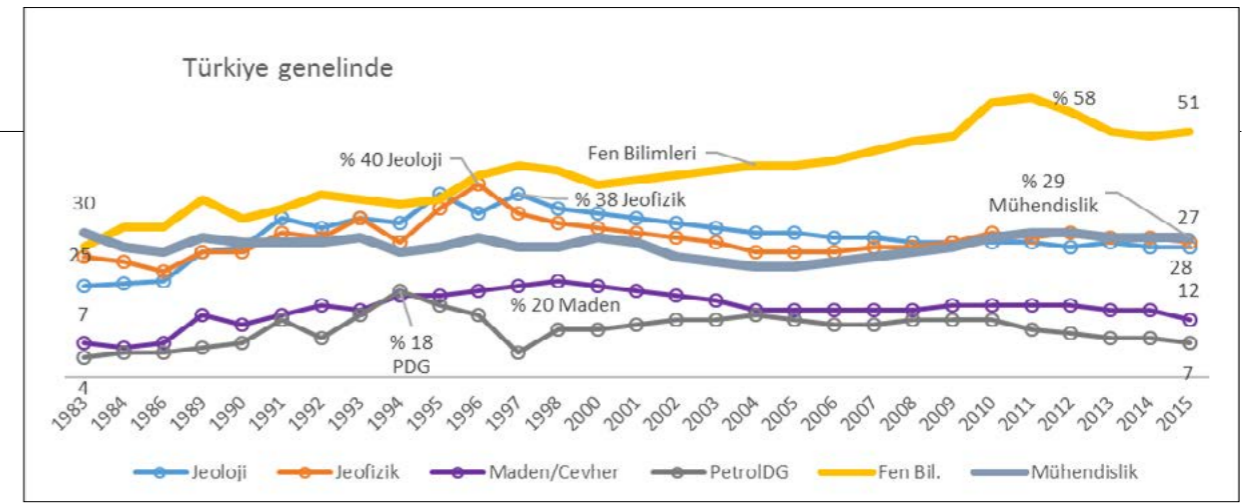
Şekil 5. Türkiye ve İTÜ'de lisans, lisansüstü ve doktora yapan kadın öğrencilerin yıllara göre dağılımı.

gelen bu değişim kadının "görünür hale geldiği" yaklaşımının (Bridenhal ve Koonz 1997) bir yansımasına örnektir (Okay 2000, 2007).

Kız öğrenci oranındaki bu artış değişik alanlara farklı şekillerde yansımıştır. Yerbilimlerinde 80'li yılların sonlarına doğru kız öğrencilerin oranı hızla artarak 1992'de %30'a ve 2000'li yılların başında %40'a kadar yükselmiştir (Şekil 6). Bu yirmi yıllık süre içinde yerbilimlerinde görülen %1.42'lik yıllık artış, Türkiye genelindeki tüm kız öğrenci oranındaki artışın (%0.42), üç katından daha fazla olmuştur. Benzer artışlar fen bilimlerinde de görülmekte, 1983'de kız öğrencilerin oranı %25 iken, 1997'de %38 ve 2015'te %50'yi geçmiştir. Buna karşın mühendislik ve mimarlık dallarında kız öğrenci oranı önemli bir düşüş göstermemiş, ortalama takip ederek sabit kalmıştır (Şekil 6). Buna karşılık maden ve petrol mühendisliği bölümlerindeki kız öğrenci oranı düşük kalmakta (%12 ve %7) bazı dönemlerde düşüş göstermektedir.

İTÜ'deki mevcut lisans öğrencilerinin alanlara göre dağılımına bakıldığında üniversite ortalamasının (%32) altında kalan Uçak-Uzay Fakültesi (%23), İnşaat Fakültesi (%21), Elektrik Fakültesi (%11), Makine Fakültesi (%10), Denizcilik Fakültesi (%9) ve Gemi İnşaat Fakültesi (%6) en az kız öğrencinin bulunduğu fakültelerdir. Üniversite ortalamasının üstünde kalan Tekstil ve Tasarım Fakültesi (%67), Mimarlık Fakültesi (%65), Fen-Edebiyat Fakültesi (%58) ve Kimya-Metalurji Fakültesi'nde (%54) en fazla kız öğrenci bulunmaktadır (İTÜ KAUM MIMOZA 2016).

İTÜ'de çalışan akademik personelin %42'sini kadın öğretim elemanları oluştururken (İTÜ KAUM MIMOZA 2016) alanlara göre dağılımda en düşük

Şekil 6. Türkiye genelinde farklı lisans programlarında kadın öğrencilerin yıllara göre dağılımı.

kadın akademisyen oranına sahip grupta Makine (%13), Gemi İnşaat ve Deniz Bilimleri Fakültesi (%22), Avrasya Yerbilimleri Enstitüsü (%23), Elektrik Fakültesi (%25) ve Denizcilik Fakültesi (%26) bulunmaktadır. En yüksek oranlara Tekstil ve Tasarım Fakültesi (%81), Mimarlık Fakültesi (%69) ve Kimya-Metalurji Fa-

kültesi (%53) sahiptir. Bu grubu Fen-Edebiyat Fakültesi (%49) ve İşletme Fakültesi (%46) takip etmektedir. Maden Fakültesi, Bilgisayar Fakültesi (%39), Konservatuvar (%39), İnşaat Fakültesi (%38), Uçak-Uzay Fakültesi (%34), Bilişim Enstitüsü (%32) İTÜ ortalamasının altında kalan grupta yer almaktadır.

Tablo 2. İTÜ Maden Fakültesi'nde ilk doktora yapan kadınlar (1954-2000).

Yıl	Dr	Alan	Çalıştığı Kurum
1954	Cazibe Sayar	Jeoloji	İTÜ MF
1959	Asuman Öneren	Maden	
1964	Işık Akman Kumbasar	Maden	İTÜ MF
1965	Silva Büyükaşikoğlu	Jeofizik	İTÜ MF
1976	Fusun Arısan	Metalurji	
1979	Suna Atak	Maden	İTÜ MF
1992	Gündüz Aydin Horasan	Jeofizik	Sakarya Üniv.
1993	Yüksel Örgün	Jeoloji	İTÜ MF
1995	Vildan Esenli	Jeoloji	İTÜ MF
	Zekiye Karacık	Jeoloji	İTÜ MF
1997	Züleyha Uğur	Petrol ve Doğal Gaz	İTÜ MF
	Şafak Altunkaynak	Jeoloji	İTÜ MF
1998	Hayrünisa Dinçer Ateşok	Maden/Cevher	İTÜ MF
	Gülbin Gürdal	Jeoloji	Tübitak MAM
1999	Fazilet Altınışik	Jeoloji	Bursa Bel
	Ayşe Kaşlılar	Jeofizik	İTÜ MF
2000	Ayşe Dönmez	PDG	
	Hülya Kurt	Jeofizik	İTÜ MF
	Gülşay Bulut	Maden/Cevher	İTÜ MF

Kuruluşundan bugüne ilk kez bir kadın öğretim üyesinin dekan (Prof. Dr. Fatma Arslan) olarak görev yaptığı Maden Fakültesinde halen 11'i Profesör, 7'si Doçent, 4'ü Yardımcı Doçent, 16'sı Araştırma Görevlisi, 8'i Mühendis, 3'ü Uzman olmak üzere toplam 49 kadın görev yapmaktadır.

Sonuçlar

Madencilik ve yerbilimleri alanlarında “kadın” nadiren ön plana çıkmaktadır. Önceleri sektörde ciddiye alınmalarına rağmen giderek daha fazla kadının sektöre girmesiyle durum hızla değişmiştir (Okay 2004, 2007). Dünyada ve ülkemizde meydana gelen sosyal değişimler ile tüm alanlarda olduğu gibi “kadın” maden ve yerbilimleri alanlarına hızlı bir şekilde girmeye başlamış, özellikle son yirmi yıldır kız öğrenci oranının sürekli artış göstermesiyle kadınlar tüm alanlarda görünür hale gelmiştir. Bu durumun en çarpıcı sonucu jeoloji ve jeofizik mühendisliği bölümlerinde görülen artış olmuştur (Okay 2000, 2007). 60’lı ve 70’li yıllarda kız öğrencilerin sayısı oldukça azdı. Kurumlar yurtdışı yüksek lisans ve doktora burslarını erkekler için veriyordu. Kız öğrencilerin oranının 80’li yılların ilk yarısında %20’e ulaşmasıyla (Okay, 2000) başta Milli Eğitim Bakanlığı olmak üzere 1983’te kadın adaylara da eşit şartlarda burs verilmeğe başlamıştır.

İTÜ Maden Fakültesi’nin yerbilimleri bölümlerindeki kız öğrenci oranındaki artış, genel artışın çok üstünde olmuştur (Okay 2004). Yetmişli yıllarda İTÜ Maden Fakültesi’nde kız öğrencilerin sayıları az iken 80’li yıllarda giren öğrenci sayılarının artmasıyla bugün kadın oranı %36’ya çıkmıştır. Bu artışın nedeni “İTÜ’lü olmak” ve “İTÜ mezunu

nu mühendis olmak”, muhtemelen 90’lı yıllarda başlayan doğal çevreye duyulan ilgi, doğal ve yeni enerji kaynaklarına artan ihtiyaç, doğal afetlerin etkilerinin artması olabilir. Yerbilimlerinde 80’li yıllardan başlayarak yaşanan bu durum şimdiden değişmeye devlet üniversitelerinde bölümlerin kapanmasıyla ve yeni açılan vakıf üniversitelerinde yerbilimleri bölümlerinin olmayışıyla sayı tekrardan azalmaya başlamıştır.

Çalışmalar dünyada üniversitelerin maden ve yerbilimleri bölümlerine kadınların kabulü çok daha geç olurken (örneğin, Crawford ve diğ. 1987; Holmes ve diğ. 2003) Türkiye’de kadının akademik hayata girişinin daha kısa sürede gerçekleştiğini göstermektedir (Acar 1991; EC 2009, 2012). Hatta yerbilimlerinde en fazla kadın akademisyen ve öğrencinin Türk üniversitelerinde bulunduğu görülmektedir (Okay 2007, 2008, 2011). Günümüzde Türk üniversitelerinde maden ve yerbilimleri bölümlerinde en çok kadın öğretim elemanı, Türkiye’nin yegane Maden Fakültesi olan İTÜ Maden Fakültesi’nde bulunmaktadır (Okay 2004). Bugün Türk üniversiteleri, özellikle Avrupa ve de Amerikan üniversiteleri ile karşılaştırıldığında (MacFarlane 1998; Bell ve diğ. 2003), kadın akademisyenler için hala avantajlı bir çalışma ortamı olduğu görülmektedir (Okay 2008, 2011).

Kaynaklar

- Acar F., 1991. *Women in Academic Science Careers in Turkey*, “Women in Science, token women or gender equality”de (Ed. V.Stolte Heiskanen ve diğ.), ISS-UNESCO Yayınları., Beng Publ., s. 147-171.
- Bell R.E., Kasten K.A., Cane M., Miller R.A., Mutter J.C., Pfriman S., 2003. *Righting the balance: gender diversity in the geosciences*, EOS Trans. AGU 84 (31), 292-293.
- Birön C., 1978. *Türkiye maden mühendisliği öğretiminde gelişmesi*. 25.Yıl Bülteni, İTÜ Maden Fakültesi, s. 3-5.
- Bridenhal M., Koonz C., 1997. *Avrupa Tarihinde Kadınlar*, s. 49.
- Crawford M.L., Moody J.B., Tullis J., 1987. *Women in (geo) academia: students and professors revisited*. *Geology*, 15 (8) 773-774.
- European Commission, 2009. *She Figures: Women and Science. Statistics and Indicators on Gender Equality in Science*. Office for Official Publications of the European Communities, Luxembourg.
- European Commission, 2012. *Meta-analysis of gender and science research – Synthesis Report (EUR 25138) Luxembourg: Publications Office of the European Union*, s. 230.
- Holmes M.A., O’Connell S., 2003. *Where are the women geoscientist professors?* EOS 84 (50) 564-565.
- İTÜ KAUM MIMOZA, 2016. <http://www.kaum.itu.edu.tr/tr/wp-content/uploads/2015/12/mimoza-dergisi.pdf>
- Maden Fakültesi Bülteni, 1989. 35. Yılında Maden Fakültesi, İTÜ, s. 16.
- MacFarlane A., Luzzadder-Beach S., 1998. *Overview: achieving equity between women and men in the geosciences*, GSA Bull., 110 (12): 1590-1614.
- Okay N., 2000. *Üniversitelerde kız öğrenci sayısı hızla erkeklere ulaşıyor*, Cumhuriyet Bilim Teknik, sayı: 687, s. 4.
- Okay N., 2004. *Maden Fakültesi’nde Kadın Öğrenciler: 1953’ten günümüze*. “Kuruluşundan Günümüze İTÜ Maden Fakültesi’nin Kadın Mezunları-Başarıları, Sorunları, Yaşamları”nda, 5 Mayıs 2003, İTÜ Maden Fakültesi, s. 23-49.
- Okay N., 2007. *“Türkiye’de ve Dünya’da Mühendislik ve Fen Bilimleri Bölümlerindeki Kadın Akademisyenlerin Mevcut Durumuna Bakış”*, Cumhuriyet Bilim Teknik, sayı: 989: 3.
- Okay N., 2008. *Yerbilimlerinde Kadın Akademisyenlerin Durumu/Status of Women Academics in Earth Sciences, Beyond the Glass Ceiling: Women Academics in Technology and Life Sciences Across Europe, UNICAFE Conference (11-13 Kasım 2008), İstanbul*.
- Okay N., 2011. *Türkiye’de Mühendislik ve Yerbilimlerinde Kadın/Die Türkei im internationalen Vergleich, Frauen im Ingenieurwesen und in den Naturwissenschaften, Konstruktive*, 282: 21-24.
- ÖSYM (<http://www.osym.gov.tr>).

NURİYE PINAR ERDEM

TÜRKİYE’NİN İLK KADIN JEOLJİ MÜHENDİSİ

1914 yılında İstanbul’da doğmuştur. İlk öğrenimini ‘Yirmidokuzuncu İlk Mektep’te yaptıktan sonra Erenköy Lisesi’nden mezun olmuştur. Lisans öğrenimini Bordeaux Üniversitesi Fen Fakültesi’nde yapmış, bu fakülteden Kimya ve Doğa Bilimleri dallarında sertifika almıştır.

Türkiye’ye döndükten sonra 23 Aralık 1937’de İstanbul Üniversitesi Fen Fakültesi jeoloji, mineraloji ve paleontoloji asistanlığına tayin edilmiştir. “Marmara Havzasının Sismik Jeolojisi ve Meteorolojisi” hakkında hazırlamış olduğu çalışma, doktora tezi olarak kabul edilmiş ve kendisine 1942 yılında Fen Doktoru ünvanı verilmiştir. 30 Mart 1945’te Fen Fakültesi Jeoloji Doçentliği’ne tayin edilmiştir. 10.Dönem seçimlerinde İzmir’den milletvekili seçildiği için 6 Mayıs 1954’te üniversitedeki görevinden ayrılmıştır. 11.Dönem’de de İzmir Milletvekili olarak TBMM’de görev yapmıştır. Demokrat Parti milletvekili olduğu için 1960’da tutuklanmış, Yassıada ve Kayseri’de 2,5 yıl cezaevinde kalmıştır. 1967’de çıkan af yasası ile yeniden akademik kariyerine dönen Nuriye Erdem, 1982 yılında Yıldız Teknik Üniversitesi İnşaat Bölümü Başkanı iken emekliye ayrılmış, 30 Eylül 2006 tarihinde İstanbul’da vefat etmiştir.

Türkiye’nin ilk kadın jeoloğu ve deprem uzmanlarından olan Nuriye Erdem, Kuzey Anadolu ile Ege’deki birçok kırık sistemini tespit etmiştir. Avrupa Sismoloji Komisyonu üyeliğinde bulunmuştur. Ankara Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Hocalığı ve Yazarlık ile Dünya Parlamentolar Birliği Türk Grubu Genel Sekreterliği de yapmıştır.

Zonguldak Devlet Mühendislik ve Mimarlık Akademisi (1975)

Türkiye Depremleri İzahlı Kataloğu

Prof. Dr. Nuriye Pinar Erdem, Dr. Ervin Lahn
Ocak 2001 / 2. Baskı / 155 Sayfa

Türkiye’de meydana gelen depremleri bölge bölge ele alarak bilgiler veren kitapta ek olarak, bölgelerin haritaları üzerindeki işaretlemeler ile konu hakkında harita bilgileri de verilmiştir.

Kaynaklar

- Sevtap İshakoğlu Kadioğlu, İstanbul Üniversitesi Fen Fakültesi Tarihçesi, İstanbul Üniversitesi Yayınları, İstanbul 1998, s.285-286.
- <http://www.bilimtarhi.org/bilimadamlari/pinar/biyografi.htm>
- https://tr.wikipedia.org/wiki/Nuriye_P%C4%B1nar
- <http://arsiv.sabah.com.tr/2006/10/02/gun138.html>
- <http://web.beun.edu.tr/depo/maden/fotolar/albumler/zdmma/slides/052>

HALİDE URAL TÜRKİTAN DÜNYANIN İLK KADIN PETROL MÜHENDİSİ

07.12.1984, Milliyet, Sayfa 12

Dünyanın ve Türkiye'nin ilk kadın Petrol Mühendisi Halide Ural Türkktan: "Erkekler bana, 'Bizim de değerimizi düşürdün' dediler"

●Batman'da arazide çalışırken işyerine arabayla gittiğini söyleyen Türkktan, "yola çıktığımda bütün işçiler vasıtaları kenara çekerek bana yol veriyorlardı." diyor

●Nesrin TURHAN-ANKARA

TÜRKİYE'nin ve dünyanın ilk kadın Petrol Mühendisi Halide Ural Türkktan, ABD'de master yaptığı yıllarda, Amerika basını, dünyanın ilk kadın petrol mühendisi olarak kendisinden bahsetmiş, röportajlarını yayınlamış... Dünyanın en ileri ülkeleri sayılan ABD'de, mesleğini söylediğinde şaşkınlıkla karşılanan

ABD'de master yaptığı yıllarda Amerikan basını dünyanın "İlk Kadın Petrol Mühendisi" olarak kendisinden bahsetmiş, röportajlarını yayınlamış.

Dünyanın en ileri ülkelerinden sayılan ABD'de mesleğini söylediğinde şaşkınlıkla karşılanan Türkktan, yurda döndükten bir süre sonra görevli olarak Batman Petrol Rafinerisi'ne gitmiş. "Bir kadın olarak sizi kabullendiler mi?" sorusunu gülerek, "uzun süre hayır" diye yanıtlayan Türkktan, o zaman Türkiye'de 5-6 Petrol Yüksek Mühendisi olduğunu söyledi ve şöyle konuştu: "O zaman bahsettiğim 5-6 Yüksek Petrol Mühendisi ilah gibiydiler. Kendilerine çok değer veriliyordu. Ben Batman'a gittiğimde işler değişti. Hatta biri arkadaşlarımdan birine 'beyim biz de petrol mühendisliğini zor iş sayıyorduk' demiş. Erkek arkadaşları bana 'bizim de değerimizi düşürdün' diye takılıyorlardı."

Batman'da arazide çalışırken, işyerine arabayla gittiğini söyleyen

Türkktan, kendisi yola çıktığında bütün işçilerin arabalarını yolun kenarına çekerek kendisine yol verdiklerini söyledi. Nedenini sorduğumuzda ise "Neden olacak, benim araba kullanabileceğime bile inanmıyorlardı. Kendilerine çarpmamdan çok korkuyorlardı da ondan!" diye konuştu.

Herşeye karşın birbirlerine zamanla alıştıklarını belirten Halide Ural Türkktan'a göre görev başındayken kadınlığı ikinci plana atmak şartıyla, her kadın her işi her şart altında yapabilir. İstanbul Yüksek Kimya Mühendisliği'ni bitirdikten sonra, İtalya'da bir yıl petrol rafinerisinde çalışan ve ABD'de master öğrenimini yapan Türkktan, mesleğini fiilen 9 yıl sürdürmüştür. Bu arada evlenip iki çocuk sahibi olan Türkktan, çocuklarının eğitimi için işinden ayrılmıştır.

Kaynak

Nesrin Turhan, 07.12.1984, Milliyet, (Sayfa 12'den alındı).

Türkiye'nin ilk kadın Jeofizik Yüksek Mühendisi oldu. DSİ'deki görevinin yanı sıra 1977 yılından itibaren sekiz yıl Çukurova Üniversitesi Jeoloji Mühendisliği Bölümü'nde Tatbiki Jeofiziğe Giriş dersleri verdi. 2000 yılı başında kendi isteği ile emekli oldu.

Devlet memuriyetinin yanı sıra dernek faaliyetlerinde de bulundu. 1973-1974 yılında Çocuk Esirgeme Kurumu Kadın Kolu Başkanlığı'nın yanı sıra Çukurova Filarmoni Derneği Çukurova Senfoni Orkestrası Koruma ve Yaşatma Derneği kurucu üyeliği ve yönetim kurulu üyeliği yaptı.

Kaynaklar

- Güngör Karakuş Gözpinar ile Kişisel Görüşme, Nisan 2016.
- <http://semaerdogan.net/index.php/gungor-gozpinar/>

GÜNGÖR KARAKUŞ GÖZPINAR TÜRKİYE'NİN İLK KADIN JEOFİZİK YÜKSEK MÜHENDİSİ

İstanbul'da doğdu. İstanbul'da başladığı ilköğrenimini Adana'da tamamladı. Doğa, fiziğe ve jeolojiye duyduğu ilgi ona olmazsa olmaz şeklinde bir tercih yaptıracaktı üniversiteye girişte. Tek tercih olarak seçtiği İstanbul Üniversitesi Jeofizik - Jeoloji lisans bölümünü birinci olarak kazandı ve eğitimine başladı.

Mezuniyet yılı olan 1963'te Adana Devlet Su İşleri VI. Bölge Müdürlüğü'nde göreve başladığında Adana'daki ilk Jeofizik Mühendisiydi. İlgi duyduğu ve tek tercihle belirlediği mesleği ona tek ve ilk olmayı da kazandırmıştı mesleğinin başlangıcında.

Aynı yasal haklara sahip olmalarına rağmen mesleğini icra ederken ibrenin hep erkeklerden yana olduğuna tanık oldu. Erkek meslektaşlarının hep kösteklenmenin sıkıntısını yaşadı. Bugüne kadar Türkiye'nin çeşitli illerini kapsayan DSİ Bölge Müdürü olarak atanmış bir kadın mühendis olmamasına hep üzüldü; ama şaşırmadı. Büyük önder Atatürk'ün kadınlara verdiği hakların teknik personel olarak devlet kurumlarındaki yansımalarının çok daha üst düzeyde olmasını hep bekledi.

1969 yılında bir dönem Orta Doğu Teknik Üniversitesi'nde hizmet içi eğitim aldı. 1974 yılında yaptığı master çalışması ile bir ilke daha imza attı. Sadece Adana'nın değil

DÖKÜMHANEYE ADANAN BİR ÖMÜR GÜNNUR TUĞRUL DİKEÇ

Günnur Dikeç adını ilk defa, çok sevdiğim rahmetli Hocam Prof.Dr. Feridun Dikeç'ten duymuştum. Haliç Tersanesi'nde dökümhanede bir kadının çalışıyor olması hele bir de yönetici olması beni çok etkilemişti. Mesleğinizde önünüzü görmek için her zaman güzel örneklerle, idollere gereksinim duyarsınız. Ne olduğunu tam bilmeden girdiğiniz, bir elin parmaklarından az kız öğrencinin bulunduğu bir bölümde size ışık tutacak birşey istersiniz. İşte Günnur Hocam tam da aradığım ışıktı. İşte tam da bu nedenle Sayın Günnur Dikeç'i bu dergide tanıtmak istedim. Hakkında okuduklarım O'na olan hayranlığımı daha da arttırdı. Kendisini tanımaktan dolayı da çok mutluyum. O'nun gazetelerde "ateş altında bir kadın" başlığını atıracak kadar dökümhane gibi zorlu bir işin üstesinden gelmesi tüm kadınlar için örnek bir başarıdır ve ben de bu başarı öyküsünü aşağıda sizlerle paylaşmaktan onur duyuyorum...

Prof. Dr. Fatma Arslan (Metalurji Mühendisi)

İTÜ Maden Fakültesi Dekanı ve İTÜ BMT-KAUM Müdürü

Haliç Tersanesi'nin dökümhanesi denince akla gelen isim Günnur Tuğrul Dikeç'tir. 30 Ekim 1942 tarihinde Denizli'de doğdu. İlk ve orta öğretimi Denizli'de tamamlayan ve 1960 yılında lise öğrenimini bitirip aynı yıl İstanbul Teknik

Üniversitesi'ni kazanan Dikeç, 1965 senesinde Metalurji Yüksek Mühendisi olarak eğitim hayatını tamamladı. Mezun olduktan hemen sonra Denizcilik Bankası Haliç Tersanesi'nde yeni kurulmakta olan merkezi dökümhane ve laboratuvarların kurulması ve işletilmesinden sorumlu mühendis olarak göreve başlayan Dikeç, Haliç Tersanesi'nde üretimi gerçekleştirilen Türk gemi filosunda bulunan çeşitli markalardaki dizel makinelerin yedek parça üretiminde görev aldı. Aynı zamanda Dikeç, Pendik tersanesinde üretilen Pendik Sulzer dizel makinalarının blok ve parçalarının dökümü, pervane, muhtelif yedek parça ve donanımının Haliç Tersanesinde Loyd onaylı olarak üretiminde 28 yıl aralıksız görev aldı. 1975 senesinde Dökümhane Baş Mühendisi, 1985 yılında Haliç Tersanesi Dökümhane Şube Müdürü oldu ve 1993 yılına kadar aynı görevde çalıştı. 1966'da sınıf arkadaşı ve meslektaşı Prof.Dr. Feridun Dikeç ile evlendi. İşlerine o kadar bağımlı idiler ki çocuklarının adlarını Demir ve Tunç koydular.

15 Haziran 1988 yılında bir dergide yayınlanan röportajında "Günümüzde, kadınlarımızın, el atmadığı iş alanı hemen hemen kalmadı. Ama bazen, bir erkeği dahi zorlayacak çalışma alanında kadınları görmek, insanı şaşırtıyor doğrusu." demiştir. İşte böylesine değişik bir uğraşı içinde olan kadınlarımızdan biri de Günnur Dikeç. Kendisi yıllarca, birçok erkeğin bile girmeye çekindiği bir iş kolunda, döküm işinde çalıştı. Sıcaklığın, çeşitli metalleri ergetmek için 1650 dereceye kadar çıktığı fırınlarla yüz yüze, çeşitli alaşımların değerlerini tesbit etti; potaya alınan ergimiş metallerin kalite kontrolünü yaptı. En önemlisi de, yanında çalışan işçileriyle, bir dost gibi, uygarca ilişki kurabildi.

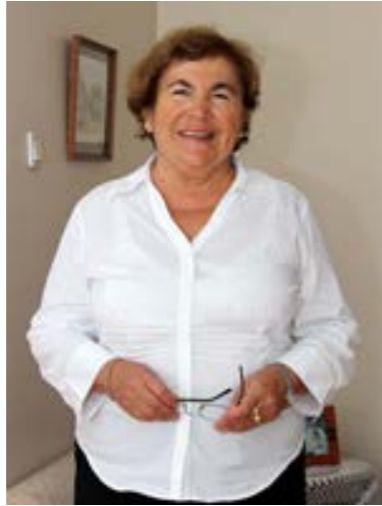
1965 yılında Haliç Tersanesi'nde yeni kurulan Merkezi Dökümhane ve Laboratuvar'ın kurulması ve çalıştırılması görevi ile sektöre adım atan Günnur Dikeç, denizcilik sektöründe sadece dökümhane de çalışmakla yetinmeyip bilgilerini yeni nesillere aktarmak için aynı zamanda yıllarca öğretim görevlisi olarak çalıştı. Haliç Tersanesi'nde göreve başladığı yıllarda birçok yeni girişime korkusuzca el uzatan Dikeç, başarısızlıkla sonuçlanan denemeler yaşamasına rağmen çalışmalarını azimli bir şekilde sürdürerek Türkiye'nin klas onaylı ilk pervanesini dökme başarısını göstermiştir.

Dökümhanede yıllarca çalışan Günnur Dikeç, bir anısını da şöyle dile getiriyor: "Yurt dışında bir iş

gezisindeydim. İngiltere’de bir makina fabrikasını geziyordum. Yanıma fabrikanın eğitim müdürünü vermişlerdi. Kendisi bana bir kadının dökümhane müdürü olmasının ilginç olduğunu söyledi; ben de, aslında fazla ilginç değil, dedim. Bunu duyan eğitim müdürü şaşırıp ve sebebini sordu. Ona şu cevabı verdim: Dökümhane ufak bir yer. Ama sizin Britanya İmparatorluğunuz çok büyük ve iki kadın tarafından yönetiliyor. Asıl bu ilginç. Refakatçim sustu; bir daha da konuşmadı.”

Çalışmaktan yorulmayan, işi dışında evinde mesleğiyle ilgili yayınları izleyen Günnur Dikeç, kadın sorunlarından da uzak değil. Türkiye’de, kurulan Cumhuriyet’le birlikte kadın sorunlarına bakışın yenilendiğini vurguluyor: “Kanunlar çok güzel; ama bunlar, kırsal kesimde uygulanamamış. Oralarda yaşayan kadınlarımız bilinçli değil. Bence Türk kadınının iyi bir noktaya gelebilmesi için tek şart var, o da eğitim. Kadınların, işlerini erkeklerden daha dikkatli yaptıklarına inanıyorum. Kadın eğitilirse, kendisinden daha iyi sonuç alınır” derken, çalışan bir kadın olmanın kendisini ev yaşamında

hiç de zorlamadığını belirtiyor. 1970 yılından itibaren Gemi Yapı Teknik Lisesi ve Teknisyen Okulu, Deniz Kuvvetleri Denizcilik Yüksek Okulu, İTÜ Denizcilik Fakültesi, İTÜ Gemi İnşa ve Deniz Bilimleri Fakültesi, İstanbul Üniversitesi, TÜDEV ve IMO kurslarında öğretim görevlisi olarak görev yapan Dikeç, 1986 yılında elektronik sanayinin temel girdileri olan lehim ve flux üretiminde teknik danışmanlık görevi üstlendi. Ayrıca 2001’de kendi şirketini kuran Dikeç, 2008 yılına kadar Elektronik Sanayiine kendi geliştirdiği alkol bazlı lehimleme fluxlarını ve kendi bulup imal ettiği su bazlı

fluxın üretimini yapmıştır. 2005 yılında yayınlanan Malzeme Bilgisi adında kitabı basılmıştır. Eğitimi yanını şöyle dile getiriyor Günnur Dikeç; “Öğretmeyi her zaman sevdim; tersane dökümhanesinde yeni kurulan endüksiyon fırınlarının çalıştırılması, çelik ve dökme demir ve demirdışı metallerin üretimi, ısı işlemler, laboratuvarların çalıştırılması gibi konular. Her zaman notlar hazırlayıp işçilere kurs verirdim. Türk işçisinin yaşı ne olursa olsun ‘öğrenmeyi çok sevdiğini’ gördüm. Hocalığım sırasında iki kitap yazdım. Tecrübelerimi içeren kitaplarımın okurlar tarafından beğenilmesi beni çok mutlu ediyor. Türkiye’de sanayinin anlaşılır el kitaplarına ihtiyacı var.”

“Ateş altında bir kadın”, O’nun için yıllar önce bu başlığı atmıştı gazeteler. O, Türk gemi inşa sanayinin beşiği Haliç Tersanesi’nde göreve başladığı yıllarda sanayimizde çalışan kadın sayısı belki de iki elin parmağını geçmiyordu, yaptığı denemeler, azimli çalışmaları, çalışma hayatından sonra bile bilgilerini yeni nesillere aktarma için Gedik Üniversitesi tarafından yeniden Malzeme Bilgisi ve İmal Usulleri

adlı kitabı basılmıştır. Şu anda da dökümhane üretim bilgilerini içeren yeni döküm el kitabı da basıma hazırlanmıştır.

“Klas onaylı ilk Türk pervane dökümü” Haliç Tersanesi’ndeki yıllarını daha dün gibi hatırlayan ve yaptığı çalışmalardan büyük keyif aldığı her haliyle ortaya koyan Dikeç, işçisiyle-mühendisiyle bu kadar başarı sağlayan bir dökümhanenin kapatılmaması ve sonunun böyle olmaması gerektiğini de söylemeden geçmiyor. Tersanede görev yaptığı yıllarda henüz klas onaylı pervane dökümü yapılamadığını, yapılan dökümlerin kalay-bronz olarak gerçekleştirildiğinden alayım olarak klas kuruluşlarının onayından geçemediğini belirten Dikeç, Türk denizciliğine uzun zaman hizmet etmiş ve hemen herkes tarafından tanınan Ziya Kalkavan ile ilgili bir anısını da şöyle anlatıyor, “Merdivenlerden aşağıya iniyordum, Ziya Beyde yukarı çıkıyordu. Bana seslenip, ‘Pervaneyi ne zaman döküyoruz mühendis hanım’ diye sordu. Bu sözü unutmuyorum. O günlere kadar klas onaylı pervane dökmemişiz.” Yaptığı ilk döküm

denemesinde başarılı olamayan Dikeç, bu olayı da şu sözlerle anlatıyor, ‘O dönemde adalara su taşıyan bir geminin pervanesini manganez-bronz dökmeye karar verdik. İlk dökümümüzde kabarma oldu. İşletmede çalışan ve mühendisleri pek sevmeyen bir formenimiz vardı. Pervane dökümünün başarısız olduğunu görünce bana dönüp, “Günnur Hanım, bugün tersaneye 25 bin lira zarar ettirdiniz’ dedi. Aldığım maaş ise ayda bin liraydı. Ama yılmadım, ikinci dökümü gerçekleştirdik ve başarılı olduk.

Lloyd tarafından da onaylanan bu pervaneyi daha sonraları bütün deniz filomuza, deniz kuvvetlerine üretmeye başladık.”

“Sıra makine üretiminde”. Dökümhanenin başarılı çalışmalarının Denizcilik Bankası’nın duyarlı müdürlerini harekete geçirdiğini ve müdürlerin Sulzer, MAN, SACM, MTU gibi makine imalatçıları Türkiye’ye davet ederek görüşmeler yaptığını belirten Dikeç, o dönemde yapılan çalışmaları ve girişimleri şu sözlerle anlatıyor;

“Dünyanın çeşitli yerlerinden bizleri ziyarete gelen makine üreticileri, tersaneden önce dökümhanemizi ziyaret ettiler. O dönemde dökümhanenin başında bir kadın müdür olduğunu görünce çok şaşkırdılar. Akabinde, ürettikleri dizel makinelerin yedek parçalarının dökümhanemizde döküldüğünü görünce ikinci bir şok yaşadılar. Dökümhanemizi gezen temsilcilere üretim, üretilen parçalar ve işlenen malzemeler hakkında bilgiler verdim. Ziyarete gelen firmaların tamamı makine yapabileceğimizi, teknik şartların uygun olduğunu söylediler. Gelen firmalardan büyük makineler için İsviçre Sulzer, küçük makineler için de Sulzer’in lisans verdiği Cegielski Sulzer ile Sub-Licence anlaşması yapıldı. Öncelikli olarak küçük makinelerin (6-8 silindirli) yapımına karar verildi. Yapılan yoğun çalışmalar sonucu ortaya çıkan makine, 1 Temmuz 1982 yılında Pendik Tersanesi’nin açılış gününde test odasında ziyaretçilere gösterildi. İşe başladığım dönemde kurulan laboratuvar ve dökümhanenin dizel makinelerin parçalarını istenen standartlarda üretmesi ve Türkiye’de dizel makine üretimine öncülük etmesi beni her zaman gururlandırdı. 1974 yılında Amerika’nın uyguladığı ambargoyu sektöre hissettirmeyen, yeni inşada ve tamirde tüm gemilerin yedek parçalarının ülkemizde üretilmesini sağlayan, dizel makinelerin ülkemizde üretilmesine öncülük ederek ülkemizden döviz çıkışını engelleyen Haliç Tersanesi dökümhanesi, Belediye devredildikten sonra yerle bir oldu. Bu kadar başarılı işlerin yapıldığı bu dökümhanenin sonu bu olmamalıydı.”

“Gemi yapmak bir şehir inşa etmektir” Gemi inşa etmenin kolay bir iş olmadığını vurgulayan Dikeç, gemi yedek parça, makine, elektronik parça ve malzemelerin tamamının ülke içinde üretilmesi gerektiğine dikkat çekti. Tüm malzeme ve parça-

ların yurtiçinde üretilmesi ile gemi inşa sanayinin kalkınacağını, krizlerden etkilenmeden ayakta durabileceğini belirten Dikeç, “Uygulanan ambargolar, küresel krizler ve çeşitli etkenlerden etkilenmemek için üretmek gerekiyor. Biz şu anda sadece montaj yapıyoruz. Üretmemiz gerekiyor. Gemi inşa sanayisi gelişen ülkeler her alanda gelişiyor. Bu alanda gelişim sağlamak için montaj yapmaktan daha ileriye gitmeliyiz” şeklinde konuştu.

Üniversite-Sanayi-Mühendis ilişkisi hakkında görüşlerini şöyle dile getiriyor: Türkiye’de üniversite ve sanayi kuruluşları arasındaki iletişim çok zayıf. Bundan dolayı sanayi üniversite laboratuvarlarından yeteri kadar faydalanmadığından gereksiz yere laboratuvar aletleri alınarak Türkiye’den döviz çıkmasına sebep olmaktadır. Türkiye’de üniversitelerin araştırmalarının büyük çoğunluğu raflarda kalmakta bu da araştırmalarda isteksizlik yaratmaktadır. Türkiye’de araştırma yapacak insan için yeterli alet ve bilgi vardır. Bunu hayata geçirmek önemlidir.”

Kaynaklar

- Yük.Müh. Günnur Dikeç ile kişisel görüşme, Mayıs 2016.
- <http://www.kaptanhaber.com/kose-yazisi/100860/gunnur-t-dikec-dokumhaneye-adanan-bir-omur.html>
- <https://www.facebook.com/groups/1568017153447180/>, YENİDEN PENDİK MOTOR FABRİKASI, Abdullah Demirdöven, ÜLKE İÇİN MOTOR FABRİKASININ ÖNEMİNİ BİLEN ÇABA GÖSTEREN VE YAŞAYAN ATEŞ ALTINDAKİ KADIN !.., 19 Şubat 2015.
- Yük.Müh. Günnur Dikeç, Editör: Kemal Demirel Malzeme Bilgisi ve İmal Usulleri, TC Gedik Üniversitesi Yayınları:1, 1. Baskı, Aralık 2013, İstanbul.
- A.Gamze Onuk Elçin, Röportaj:İçimizden Biri Günnur Dikeç (Metalurji Yüksek Mühendisi), Metalurji, TMMOB Metalurji Mühendisleri Odası, Şubat 2015, Sayfa 26-30.
- Röportaj: İçimizden Biri: Günnur Dikeç, türkcast-TürkDöküm, Türkiye Döküm Sanayicileri Derneği Yayını, Yıl:4, Sayı:14-Ocak-Şubat-Mart 2010, Sayfa 49-59.
- Teoman Özalp, What shipbuilding means to Turkey, Surveyor-published by American Bureau of Shipping, May 1977, Volume 11, number 2, Pages 2-7.

TÜRKİYE’DE MADENCİLİKTE KADIN İSTİHDAMI VE MADENDE KADIN OLMAK

Prof. Dr. FATMA ARSLAN

İTÜ Maden Fakültesi Dekanı ve İTÜ BMT-KAUM Müdürü

Sigorta kayıtlarına göre, Türkiye’de nüfusun yarısını kadınlar oluşturmaya karşın bu durum işgücü piyasasına yansımıyor. Türkiye’de 2013 sonu itibarıyla kayıtlı 12 milyon 484 bin 113 işçi çalışırken, bunların 9 milyon 297 bin 209’unu erkekler, 3 milyon 186 bin 904’ünü kadınlar oluşturuyor. Kayıtlı işçiler arasında kadınların oranı % 25,53’e karşılık geliyor. (1)

Kadın istihdamı, toplam işçi sayısının yaklaşık olarak 4’te bir gibi düşük bir oranına karşılık gelirken, bazı sektör ve faaliyetlerde ise sembolik seviyeye geriliyor. Kadın işçi oranının en düşük olduğu alan, kömür ve linyit işletmeleridir. Bu sektörde 48 bin 706 kişi istihdam edilirken, bu kişiler arasında 429 kadın görev yapmaktadır. Kömür ve linyit çıkartılmasında çalışanlar arasındaki kadın işçi oranı % 0,88’de kalıyor. (1)

Kadın istihdam oranının çok fazla düşük olduğu bir diğer sektör ise ham petrol ve doğal gaz çıkarılması. Bu sektörde toplam 3 bin 387 kişi çalışırken, bunlar arasında 85 kadın işçi yer alıyor. Ham petrol ve doğal gaz çıkarılmasında personelin % 2,51’lik kısmını kadın işçiler oluşturuyor. Metal cevheri madenciliğindeki kadın işçi oranı da % 3,44’le sınırlı durumda. Sektörde 24 bin 39 çalışan içindeki kadın sayısı 827’de kalıyor. (1)

Diğer madencilik ve taş ocakçılığı işlerinde çalışanlar arasındaki kadın işçi oranı % 5’i bulmuyor. Diğer madencilik ve taş ocakçılığında 60 bin 911 işçinin 2 bin 636’sını kadınlar oluşturuyor. Diğer madencilik ve taş ocakçılığında kadın işçi oranı % 4,33 seviyesinde yer alıyor. (1)

Bina inşaatı da kadın istihdamının son derece düşük olduğu sektörler arasında bulunuyor. 1 milyon 52 bin 717 kayıtlı işçi istihdamıyla bu alanda perakende ticaretin peşinden 2. sırada gelen bina inşaatı sektöründe 29 bin 467 kadın işçi görev yapmakta. Bina inşaatında çalışan kadın işçi oranı % 2,8 seviyesinde yer alıyor. Bina dışı yapıların inşaatı işlerinde 334 bin 172 işçinin 14 bin 499’unu kadınlar oluşturuyor, bu rakam da % 4,34 seviyesine denk geliyor. (1)

Madencilik sektöründe çalışan kadınlarımızdan...

Maden Yük. Müh. Evrim Akkaş

“Bir kadın olarak farklı bir meslek seçmişim. Kendi arkadaşlarım masa başında, bankalarda çalışırken ben buraya geliyorum.

Kömürün içerisinde erkek arkadaşlarımla birlikte yerin metrelerce altında işimi icra etmeye çalışıyorum. Önemli olan ekmek parasını ne şekilde kazandığımız değil, nasıl kazandığımız değil. Ben işimi yapmaktan memnunum. Bir kadın maden mühendisi olmaktan da mutluyum.”(2, 3)

Maden Müh. Derya Kıransoy

“Mühendisliğin kadını erkeği olduğunu düşünmüyorum. Mühendislik beyin işidir. Kadın için yeraltında çalışmanın tabii ki zorlukları var. Ama mühendislik yaptığım için problem olmuyor. Hiç iş kazasıyla karşılaşmadım. Maden kazalarını duyuyorum, çok üzülmüyorum. İçim acıyor. Ama korkmak yerine daha çok işime sarılıyorum. Buradaki işçilerin bana ihtiyacı olduğunu düşünüyorum. Başlarına bir iş gelmesin diye daha çok uğraşmaya çalışıyorum. Güvenliğimizi daha çok artırmaya çalışıyorum. Korkmuyorum. Korksam zaten bu işi yapamam..” (4,5)

Maden Yük. Müh. Ceren Şahin

“Erkek olsaydım daha iyi bir pozisyonda olurduym hiç demedim ve meslek seçimimle ilgili de pişmanlığım hiç olmadı. Çocukluğumdan bu yana mesleğin içinde olmak bana koşulları önceden görebilme fırsatı verdi ve isteyerek bir seçim yapmış oldum. Kadın olmaktan kaynaklı bir sorun yaşamadım. İş arkadaşlarım ile birbirimize destek olarak çalışıyoruz. Her insan mesleğini severek seçmeli diye düşünüyorum. Eğer seçtiğiniz ve yaptığınız işi severseniz, zorluklarla karşılaşsanız dahi mutlaka başarılı olursunuz.” (6)

Maden Yük. Müh. Nursun Şirvancı

“Ön yargılar kırılmalı. Kadın madencilere tavsiyem, işlerini sevmeleri, paylaşımcı, girişimci ve azimli olmaları. İşletmede tesisin, açık işletmenin veya yeraltının her noktasında çalışınlar, işi bilfiil yaparak öğrensinler, ekipmanı çalıştırmayı ve durdurmayı bilsinler, operatörlere soru sormaktan ve yaptıkları işi öğrenmekten çekinmesinler. Sanırım

erkek olsaydım da yine bugünkü pozisyonumda olurduym. Madencilik seçtiğim için de hiç pişman olmadım. Madencilik cevher tozunu yutmak gibi birşey, bu bir tutku...” (7)

Maden Müh. Esen Tuncer

“Meslek hayatımda kadın olarak bizzat karşılaştığım hiçbir problem olmadı. En az erkek mühendisler kadar dayanım gösterdiğimi düşünüyorum. Şantiye ortamında çalışmayı planlayan meslektaşlarım ve meslek adaylarıma tavsiyem, eğer bu mesleği gerçekten seviyorlarsa, şartlar ağır gelebilir (sosyal, hava, şehre uzaklık, vb.) pes etmeyip, inandıkları doğrular peşinden yılmadan gitsinler. Sektörün kadın çalışanlara ihtiyacının olduğuna inanıyorum ve kadınları bu sektörde görmek istiyorum...” (8)

Maden Müh. Nebile Yıldız

“Kadınların madenci olarak, yeraltı, açık ocak ya da cevher zen-

ginleştirme tesisi olsun, buralarda bulunması hem tertip, düzen ve disiplini hem de sosyal yönden çalışanların daha da gelişmesini sağlamaktadır. Mezun olacak ya da madencilik seçecek arkadaşlara önerim şudur: iş bulmaktan korkmayın, kadın olmanızı dezavantaj olarak değerlendirmeyin.” (9)

Maden Müh. Ufuk Kaymaz

“Şimdiye kadar kadın olduğum için herhangi bir sorun veya sıkıntı yaşamadım. Zoru başarmak benim için çok önemli. Erkek olsam daha iyi veya daha kötü olur muydu sorusuna yorum yapamam. Ama yine de, itiraf etmeliyim ki sadece madencilik sektörü için değil her iş kolunda kadın olarak biraz daha fazla çaba sarfetmeniz gerekebilir. Madenci olduğum her zaman gururluyum çünkü en başta mühendisiz ve çözüm odaklı kişileriz. Azim ve kararlılık mutlaka başarıyı getirir.” (10)

Maden Müh. Serap Elibol

“Bir kadın olarak okumaya müsaade edilen bu meslekte sıkıntı yaşamayacağımı tahmin ediyordum. Çevremden hiçbir tepki almadım. Mesleğime başlamadan tahsil hayatımda staj dönemlerimde kadınların sıkıntı yaşayabileceğini farkettim. O zamanın şartlarında çalışan yeraltı işçileri madene kadın inmesini

uğursuzluk sayıyorlardı. Ben ve diğer kadın arkadaşlarım bunu yıkmaya karar verdik. Gerek staj dönemlerimde gerekse çalışma hayatımda verdiğimiz mücadeleyle bu düşüncüyü yıktık. Kadın mühendislerle işçilerimizin iş ilişkileri erkek mühendislerle olanından daha yapıcı ve olumludur.” (11)

Maden Mühendisi ve A Sınıfı İş Güvenliği Uzmanı Şükran Uzun Kıromeroğlu

“Mühendislik eğitim, bilgi ve birikimle olur, kadın ya da erkek olmakla ilgili değildir. Öncelikle kadın meslektaşlarımızla dayanışma içerisinde olunuz. Sizi yıldırım için önünüze koyulan engellere takılıp düşseniz de kalkıp yolunuza devam ediniz. Kadın mühendisler tavsiyem asla erkek gibi davranmaya çalışmayın.” “Ben madencilik teknik yönünün yanısıra duygusal tarafıyla da ilgileniyorum. Dünyanın en zor, en ağır ve en kutsal görevi, doğanın en değerli varlığını içinden söküp alıyorsun. ‘Karaelmas’ ışıltısıyla önce Zonguldak’ı sonra Türkiye’yi aydınlatıyor.” (12)

Maden Yük. Müh. Burçin Öztürk Demirhanöz

“Ben iki aşamalı görüyorum mühendislikte tecrübe kazanma sürecini. Birincisi üniversitede öğretilen teori ve metodların uygulamalarını teknik olarak pratiğe dökebilme süreci oluyor. Sonrasında da mühendis bakış açısıyla operasyon, planlama ve bütçe yönetiminde davranış bi-

çimleri ve projeler geliştirip uygulamak üzerine şekilleniyor. Bu süreçlerin gerektirdiği sıkı çalışma temposunun yanında, bir de üstüne kadın olarak maden sektöründe uzmanlaşma dönemi, dronların etrafta gezindiği günümüz teknoloji dünyasında bile hala cinsiyete bağlı sorunları içerebiliyor. Eğer takım arkadaşlarınızın farkındalık düzeyi henüz eski çağlardaysa, sahada sizin iş yapabilme bilginiz ve yeteneğinizden çok, kadın olmanız ve fiziksel görünüşünüz daha çok söz konusu olabiliyor. Bu direkt olarak işinize verilen önemi ve uygulama motivasyonunu olumsuz etkiliyor. Zamanınızı, insanların bilgilerinizle ikna etmeye çalışarak boşa tüketebiliyorsunuz. Bu yaklaşımlar bazen tam tersine olumlu da olabiliyor. Özellikle genç nesillerde, cinsiyet kavramındaki algılar eşitliği kabul etmeye başladığından olsa gerek, eğer çalıştığınız kişi sizin donanımınızı beğendiyse veya sosyal anlamda sizi kafa dengi bulduysa o zaman teknik verileri anlamasa dahi size güvenmeye ve yaptığınız işe saygı duymaya başlıyor. Ancak, bu empati duygusu, eğer

karşıdaki kişi, gelişmeye veya öğrenmeye açık olursa zaman içerisinde tabii çözümlenebiliyor. Aksi durumda ise, psikolojik ve duygusal anlamda kadın mühendis olarak, güçlü bile olsanız sizden götürmeye başlıyor. Öyle ki değişime açık olmayan birini eğitmeye harcıyorsunuz zamanınızı ve enerjinizi, bu sefer işinizdeki üretme kapasitenizden ve zamanınızdan vazgeçtiğinizi fark ediyorsunuz. Dolayısıyla da kadın mühendislerin, daha yüksek pozisyonlara gelmesi daha uzun zaman alabiliyor. Cinsiyet eşitliği konusunda, değişim ve algılama süreci hala devam ediyor ve gün geçtikçe olumlu yönde ilerliyor. Bu yüzden pozitif olup, vazgeçmemek gerektiğine inanıyorum. Bu geçiş döneminde, geleneksel yapıyı ve yaklaşımları ancak daha bilgili ve sosyal olursak, daha çabuk sağlam bir temele oturabileceğimizi düşünüyorum.” (14)

Madende çalışan kadın işçilerimizden...

Tokat’ta krom madeninde çalışan kadınlar ekmeklerini taştan çıkartıyor. Tokat’ın Artova ilçesine bağlı İğdir köyü sınırlarında 35 erkek arasında elek üstü triyaj bandında çalışan kadınlar krom madeninde taş ayıklıyor. 3,5 aydır krom madeninde çalışan Zerrine Doğan, baştan zor gelse de krom madenin çalışmaya alıştıklarını söyledi. Kadın erkek eşitliği istediklerini ifade eden Doğan, “Kadınlar kendine güvenirse her işi yapabilir. Kadın erkek işi olmaz. Krom madeninde taşları seçerek krom madenini ayıklıyoruz” dedi. 3 çocuk annesi Nigar Torunoğlu, işlerinin kolay olduğunu belirterek, “Kadınların hakkının aranmasını istiyoruz.

Erkeklerin işini gördüğünüz gibi bizler de yapabiliyoruz” diye konuştu. Evli ve 1 çocuk annesi Döndü Yalçın ise maden oca-

ğının yemekhane bölümünde çalıştığını ifade ederek, “Kadınlar evde oturmasın, çalışsınlar. Ayaklarının üzerinde dursunlar” şeklinde konuştu. (13)

Eskişehir’de faaliyet gösteren bir manezit madeni şirketi bünyesinde 500 kadın işçi çalışmakta olup yıkama tesisinde çalışan 100 işçinin 96’sının kadın olduğunu belirten Maden Mühendisi Emel Şahbaz, işlerinin ağır olmasına rağmen kadınların bu zorlukların üstesinden geldiklerini vurguladı. Şahbaz, “Çalıştığımız iş ağır, ayıklamada çalışıyorlar triyajda. Maden ayıklıyoruz, A ve B kalite olarak pasasını ayıklıyoruz. Yaptıkları iş ağır, ama kadınlarımız, çalışanlarımız bunların üstesinden geliyor. Kadınlarımız erkeklere nazaran daha sabırlı olduğu için işin üstesinden çok iyi geliyorlar” dedi. (14)

8 yıldır madende çalıştığını ifa-

de eden Lütfiye Tombak, “Çok mutluyum burada çalışmaktan. Yerin altında hiç kimsenin dokunmadığı şeylere ilk ben dokunuyorum. Benim yaptığım her şeyi başka insanların kullanması, bütün yaşantısı boyunca kullandığı şeylere ilk ben dokunuyor olmam beni çok mutlu ediyor. Benim yaptıklarım uzaya bile gidebiliyor. Bundan çok haz duyuyorum. Her işte olduğu gibi zorlukları var, ama önemli olan seviyor olmak bence. Ben taşları çok seviyorum, stres atıyorum onlarla. Verimli olmak, aileye destek olmak ve düzgün bir iş yerinde çalışmak daha önemli bence” ifadelerini kullandı. (14)

Muğla’nın Fethiye İlçesi’ndeki mermer fabrikasında çalışan 10 kadın işçi, disiplinli ve titiz işçilikleriyle dikkat çekiyor. Erkek mesleği olarak gösterilen, ancak kadınların da başarıyla çalıştığı mesleklere bir örnek de Fethiye’den geldi. Kemer Beldesi’nde-

ki Türkmersan mermer fabrikası, ihracat bölümündeki hassas ölçüm şartlarını dikkate alarak kadın işçi istihdamına ağırlık verdi. Fabrikaya 2 yılda 10 kadın işçi alınırken, işçiler mermer yıkama, ayıklama, temizleme ve paketlenme gibi alanlarda, erkeklerle beraber çalışmaya başladı. Kadınlar disiplinli ve titiz işçilikleriyle başarılı oldu. 35 işçisi bulunan fabrikada baret, eldiven ve maskeleriyle çalışan kadınlar, geçimlerini kendi emekleriyle kazandıkları için mutlu olduklarını söyledi. (15)

2 yıldır mermer fabrikasında çalıştığını belirten Seval Şekerci, bu sayede eşine destek olduğunu aktardı. Kesim ve paketlenme işlemlerini kolaylıkla yaptığını anlatan Şekerci, “İş yükü her gün aynı olmuyor. Tek sıkıntımız ağır kaldırmak. Diğer tüm

işlemleri kolaylıkla yapıyoruz. Kadınlara tavsiyem bu işlerden korkmasınlar. Kadınlarımız bu sektörde çalışıp ekmeklerini kazanabilir” diye konuştu. (15)

Fabrikanın üretim sorumlusu Maden Mühendisi Serap Dağbaşı, kadın işçilerle uyum içinde çalıştıklarını söyledi. Kadınlarla çalışmanın çok kolay olduğunu sözlerine ekleyen Dağbaşı, şöyle dedi: “Maden sektörü ilk görüşte erkek mesleği gibi gelebilir. Ancak Avustralya başta olmak üzere, dış ülkelere ihracat yapan bir firma olarak kadınların ölçümde ve üretimde erkeklerden daha iyi olduğunu söylemem gerek. Çok disiplinli ve titiz çalışıyorlar. Ölçümlerde hata payları çok az. Kadınlarımız korkmadan maden sektörüne adım atsınlar.” (15)

Kaynaklar

1. <http://www.madenmetal.net/madencilikte-kadinin-adi-yok/>, Semra Köylü, 22 Nisan 2014.
2. <http://www.pusulagazetesi.com.tr/kadin-2-47544-pusula.htm>, 9 Mart 2015.
3. <http://www.ereglikomurtarihi.com/kadin-maden-muhendisi-kadinlar-gununu-yerin-metrelerce-altinda-kutladi.html>, 9 Mart 2015.
4. <http://www.aydinbakis.com/manset/kadinlar-gununu-yerin-metrelerce-altinda-kutladi-1430.htm>, 8 Mart 2015.
5. <http://www.degisimmedya.com/yerin-2-14446-haber.htm>, 8 Kasım 2014.
6. <http://www.haber7.com/kadin/haber/1219106-tirnaklarinda-oje-yerine-komur-karasi-var>, 8.11.2014.
7. Madencilikte Kadın, Röportaj-Ceren Şahin, SEKTÖRMADEN, (Temmuz, Ağustos, Eylül) 2013, sayfa 33.
8. Madencilikte Kadın, Röportaj-Nursun Şirvancı, SEKTÖRMADEN, (Temmuz, Ağustos, Eylül) 2013, sayfa 34-35.
9. Madencilikte Kadın, Röportaj-Esen Tuncer, SEKTÖRMADEN, (Temmuz, Ağustos, Eylül) 2013, sayfa 36.
10. Kadın Madenciler 2-Nebile Yıldız, SEKTÖRMADEN, (Ekim, Kasım, Aralık) 2013, sayfa 46.
11. Kadın Madenciler 2-Ufuk Kaymaz, SEKTÖRMADEN, (Ekim, Kasım, Aralık) 2013, sayfa 47.
12. Kadın Madenciler 3-Serap Elibol, SEKTÖRMADEN, (Ocak, Şubat, Mart) 2014, sayfa 32.
13. Kadın Madenciler 3-Şükran Uzun Kürmeroğlu, SEKTÖRMADEN, (Ocak, Şubat, Mart) 2014, sayfa 33.
14. Kişisel Görüşme (Burçin Öztürk Demirhanöz).
15. <http://www.haberexen.com/kadin-madenciler-ekmegini-tastan-cikartiyor-251282h.htm>, 8.03.2013.
16. <http://www.haberler.com/ozel-haber-eskisehir-in-madenci-kadinklari-8235559-haberi/>, 8 Mart 2016.
17. Mermere Kadın eli Değdi, <http://www.halkinhabercisi.com/mermere-kadin-eli-degdi>, 18 Şubat 2013.

İTÜ'LÜ KADINLARIMIZIN BAŞARILARI (2013-2016)

*Prof. Dr. Nimet Uray
İşletme Mühendisliği*

İTÜ İşletme Fakültesi İşletme Mühendisliği emekli öğretim üyelerimizden Prof. Dr. Selime Sezgin ve halen aynı bölümde görev yapan öğretim üyemiz Prof. Dr. Nimet Uray (TÜAD) Türkiye Araştırmacılar Derneği Onur Ödülü'nün sahibi oldu. Üç kişiye verilen onur ödülüne akademiden sadece iki hocamız, pazarlama araştırması sektörüne alanda yaptıkları çalışmalar, seminerler ve derneğe verdikleri katkılar nedeniyle layık görüldü. Öğretim üyelerimize ödülleri 26-27 Nisan 2016 tarihlerinde gerçekleşen 19. Araştırma Zirvesi'nin açılışında takdim edildi. Akademisyenlerimiz, en iyi pazarlama araştırmalarının seçildiği TÜAD tarafından düzenlenen Baykuş Ödülleri Jüri üyeliğini de üç yıllığına üstlendiler.

*Doç. Dr. Tuğba Ölmez Hancı
Çevre Mühendisliği*

Bilim Akademisi'nin üstün başarılı genç bilim insanlarını desteklemek ve ödüllendirmek amacıyla başlatılmış olduğu Genç Bilim İnsanları Ödül Programı (BAGEP) çerçevesinde "Endokrin bozucu, kanserojen maddelerin ileri oksidasyon prosesleri ve nano partiküllerin kullanıldığı teknolojilerle giderimi" üzerine yürüttüğü çalışmalarla Çevre Mühendisliği dalında ödül (2016) aldı. Ödül kazanan genç akademisyenlere araştırmalarını desteklemek amacıyla iki yıl süreyle destek verilmektedir.

*Doç. Dr. Zeynep Günay
Şehir ve Bölge Planlama*

Farklı ülkelerden çok sayıda şehir plancısını, bir araya getiren ISOCARP (Uluslararası Şehir ve Bölge Plancıları Birliği)'nin Türkiye Milli Delegas-

yon başkanlığına 3 yıllığına seçildi (2015). Ayrıca, International Society of City and Regional Planners (ISoCaRP) tarafından verilen 2015 Gerd Albers Award'a layık görüldü. ISoCaRP kurucularından Gerd Albers'in adını taşıyan ve üyeler tarafından üretilen en iyi yayına verilen ödül, Doç. Dr. Zeynep Günay'ın Tarihten günümüze konut yenileme politikalarında değişen yaklaşımı kronolojik bir okuma ile hazırladığı makaleye verildi. Tarihi Yarımada örneği üzerinde duruluyor.

*Prof. Dr. Ahsen Özsoy
Mimarlık*

Mimarlar Odası tarafından iki yılda bir düzenlenen "Ulusal Mimarlık Ödülleri" bu yıl 14. kez sahiplerini buldu. İTÜ Merkezi Derslik binası, Ulusal Mimarlık Yapı Dahı Başarı Ödülünü (2014) kazandı. Projenin sahiplerinin Mimarlık Fakültesi öğretim üyelerimiz olması, ödülü daha da anlamlı kıldı. Ulusal Mimarlık Ödülleri "Yapı", "Proje" ve "Fikir Sunumu" olmak üzere 3 dalda verildi. Ayazağa Yerleşkimizde yer alan Merkezi Derslik binasının, Yapı dalında kazandığı Başarı Ödülünü, projenin mimarları olan öğretim üyelerimiz Prof. Dr. Hasan Şener ve Prof. Dr. Ahsen Özsoy aldı.

*Prof. Dr. Gülden Erkut
Şehir ve Bölge Planlama*

Habitat III Sekretaryası tarafından "Kentsel Ekonomik Gelişme Stratejileri" birimine seçildi. 17-20 Ekim 2016 tarihleri arasında Ekvator'un Quito kentinde gerçekleşecek, Birleşmiş Milletler Konut ve Sürdürülebilir Yerleşmeler Konferansı (Habitat III) Sekretaryası tarafından "Kentsel Ekonomik Gelişme Stratejileri" birimine seçildi. Çevre ve

Şehircilik Bakanlığı tarafından gösterilen adaylar arasından seçilen Erkut, 2015 sonrası Dünya Kentlerinin sorunlarına çözüm geliştirecek olan 2016-2036 Yeni Kent Gündemi'nin oluşturulması sürecine katkıda bulunacak.

*Doç. Dr. Didem Okutman Taş
Çevre Mühendisliği*

"Mikrokirleticilerin Atıksu Arıtma Tesislerinde Arıtılabilirliğinin Araştırılması" isimli çalışmasını gerçekleştirmek üzere 2015 yılı TÜBA "Üstün Başarılı Genç Bilim İnsanı Ödülü (GEBİP)" ödülünü almaya hak kazandı. Ayrıca, doğa bilimleri alanında çevre bilim dalında, "Çevre Biyoteknolojisi, Biyoremediasyon, Mikrokirleticilerin Biyolojik Arıtılabilirliği, Anaerobik Arıtma Prosesleri, Aktif Çamur Prosesleri" konularındaki uluslararası düzeyde üstün nitelikli bilimsel çalışmaları nedeniyle, 2015 yılı FABED Eser Tümen Üstün Başarı Ödülü'nü almaya hak kazanmıştır.

*Yrd. Doç. Dr. Seda Aksoy Esinoğlu
Fizik Mühendisliği*

Fizik Mühendisliği Bölümü öğretim üyesi Yrd. Doç. Dr. Seda Aksoy Esinoğlu "Katıhal fiziği alanında, kalorik etkilerin incelenmesi ve intermetalik alaşımların yapısal ve manyetik özellikleri konularındaki uluslararası düzeyde üstün nitelikli çalışmaları" nedeniyle 2015 yılı

"Temel Bilimler dalında TÜBİTAK Teşvik Ödülü"ne layık görüldü. Dr. Seda Aksoy Esinoğlu, Manyetizma, Nötron Kırınımı ve Nanomanyetizma alanlarında çalışmalarını yürütüyor.

*Prof. Dr. Nurseli Uyanık
Kimya Bölümü*

Ülkemizdeki plastik sektörüne ve topluma sunduğu katkıdan dolayı Plastik Sanayicileri Derneği'nin (PAGDER) şeref üyeliğine seçildi (2015). Uyanık ödülle ilgili olarak "Türkiye Plastik Sektörüne yönelik bu güne kadar yaptığım çalışmalarımın farkında olunması beni oldukça mutlu etti. Yaptığım işlere önem verildi-

ğini hissettirmesi açısından anlamlı bir ödül oldu" dedi.

*Yrd. Doç. Dr. Esra Ece Bayat
İnşaat Mühendisliği*

Akademik dünyanın prestijli ödülllerinden "2014 Thomas A. Middlebrooks Award"ın sahibi oldu. Deprem sırasında yapı temel sistemlerinin zeminlerinin dayanımının artırılması için geliştirdiği iyileştirilmiş zemin modelini sunduğu "Liquefaction Response of Partially Saturated Sands. I: Experimental Result and II: Empirical Model" ASCE (American Society of Civil Engineers) yayınları ile Geoteknik Mühendisliği alanındaki yeni bulgu ve katkıları nedeniyle değer görüldü.

*Prof. Dr. Arzu Karabay Korkmaz
Yrd. Doç. Dr. Ayşegül Yıldız Ünal
Yrd. Doç. Dr. Şirin Korulu Koç
Moleküler Biyoloji ve Genetik*

Türkiye Gazeteciler Cemiyeti (TGC) tarafından 37 yıldır verilen Sedat Simavi Ödülleri'nde bu yıl, İTÜ Öğretim Üyesi Prof. Dr. Arzu Karabay Korkmaz'ın 2 doktora öğrencisi ile birlikte yürüttüğü Alzheimer hastalığına ilişkin çalışma, övgüye değer bulundu. Ödüle konu çalışma, global ölçekte önemli bir sağlık sorunu olan Alzheimer hastalığına ilişkin, Journal of Alzheimer Disease dergisinde de yayınlanan "Speedy/RINGO Inhibits Calpain-Directed Apoptosis in Neurons" adlı makale, World Biomedical Frontiers tarafından ise "Alzheimer Hastalığının tedavisine ve önlenmesine büyük oranda katkı sağlayabilecek potansiyele sahip ve bilimsel önemi vurgulanması gereken" bir çalışma olarak değerlendirildi. Prof. Dr. Arzu Karabay Korkmaz ve öğrencilerine Sedat Simavi Ödülleri'ni getiren başarının nedeni ise; "Alzheimer gibi nörodejeneratif hastalıklarda nöron ölümünün önlenmesini ortaya koyması, etkin tedavisi olmayan bu kategorideki hastalıklara karşı tedavi yöntemlerinin geliştirilebileceği özellik taşıması ve bu sayede insan sağlığına büyük katkı sağlayacak niteliği bulunması" olarak açıklandı.

Doç. Dr. Seda Kundak
Şehir ve Bölge Planlama

Society for Risk Analysis-Europe'un (SRA-Europe) 2017-2019 dönem başkanlığına seçildi. Doç. Dr. Seda Kundak, bugüne kadar yap-

mış olduğu bilimsel araştırmaları ve SRA-Europe bünyesinde Doğu Avrupa-Balkanlar ve Türkiye'nin oluşturduğu bölgedeki temsiliyetin ve faaliyetlerin artmasına yönelik çalışmaları ve projeleri nedeniyle SRA-Europe'un 2017-2019 dönem başkanlığını yürütecek.

Öğr. Gör. Dr. Zeynep Değer
Deprem Mühendisliği ve Afet Yönetimi Enstitüsü

Üniversitemizin Deprem Mühendisliği ve Afet Yönetimi Enstitüsü Öğretim Görevlilerinden Dr. Zeynep Değer, Los Angeles Yüksek Yapılar Yapısal Tasarım Konseyi tarafından verilen 2015 Yılı Seçkin Makale Ödülü'ne lâyık görüldü. Farklı üniversitelerden gelen ve

her biri alanında uzman akademisyenler ile önemli kuruluşları temsil eden profesyonellerden oluşan konseyin verdiği ödül, Los Angeles Yüksek Binalar Yapısal Tasarım Konseyi (LATBSDC) Yıllık Konferansı 2016 kapsamında verildi. Dr. Zeynep Değer adına ödülü, California Los Angeles Üniversitesi'ndeki (UCLA) doktora danışmanı ve ödüllü makalenin üçüncü yazarı Prof. John W. Wallace aldı.

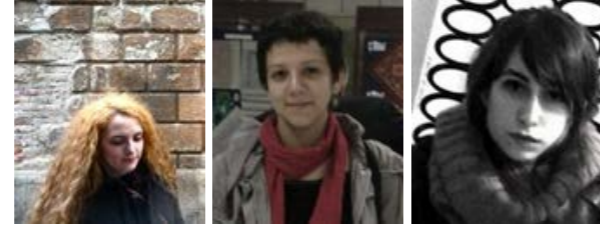
Araş. Gör. Sadiye Halitoğlu
Kimya Mühendisliği

20-25 Temmuz 2014 tarihleri arasında Çin-Suzhou'da gerçekleştirilen "The 10th International Congress on Membranes and Membrane Processes (ICOM2014)" kongresinde ödül aldı. Halitoğlu, "Prediction of Plasticization Resistance of Polyimide Membranes Via Molecular Simulation" başlıklı bildirisi ile "En İyi Poster Sunum" kategorisinde ödüle değer görüldü. Halitoğlu, doktora çalışmasını Prof. Dr. Birgül Tantekin Ersolmaz danışmanlığı Doç. Dr.

Göktaş Ahunbay eş-danışmanlığında Kimya Mühendisliği Bölümünde sürdürüyor.

Araş. Gör. Sibel Yasemin Özgan
Araş. Gör. Sema Alaçam
Araş. Gör. Zeynep Bacınoğlu
Mimarlık

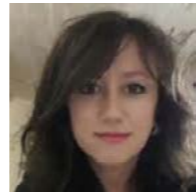
Kyoto Institute of Technology'de gerçekleştirilen "CAADRIA 2014-19th International Conference of the Association for Computer-Aided Architectural Design Research in Asia" konferansında, 3 araştırma görevlimiz ödül aldı. Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimari Tasarımda Bilişim Doktora Programı Öğrencisi Araş. Gör. Sibel Yasemin Özgan "Playing by the Rules" başlıklı bildirisi ile "Young Caadria Award", Araş. Gör. Sema Alaçam ve Zeynep Bacınoğlu ise "A Context Based Approach to Digital Architectural Modelling Education" başlıklı bildirisi ile "En İyi Bildiri Sunumu" ödülüne değer görüldü.

Araş. Gör. Gizem Kaya
İşletme Mühendisliği

İktisadi Araştırmalar Vakfı 11. Ünal Aysal Tez ödülleri sahiplerini buldu. İşletme Fakültesi İşletme Mühendisliği Bölümü Araş. Gör. Gizem Kaya'nın 2015 yılında İTÜ İktisat Yüksek Lisans Programında "Hanehalkı Harcama Esneklikleri ve Çocuk Maliyeti-Türkiye Örneği" başlıklı bitirme tezi ödüle değer görüldü. İşletme Fakültesi Öğretim Üyesi Doç. Dr. Raziye Selim danışmanlığında hazırlanmış olduğu tez çalışmasında hane halkının yıllara göre harcama değişkenliğini inceledi.

Zeliha Güler, Öğrenci
Nano-Bilim ve Nano-Müh.
Doktora Programı

19-21 Kasım 2015 tarihlerinde Romanya'da düzenlenen "5th Edition of the International Conference on e-Health and Bioengi-

neering (EHB)- EHB 2015" kapsamında yaptığı sunum ile "Genç Araştırmacı" alanında ikincilik ödülü aldı. Konferansa, Prof. Dr. A. Sezai Saraç'ın danışmanlığında yürüttüğü "BMP-2 immobilized PCL/PANA Nanofibers for Bone Tissue Engineering" çalışmasıyla katılan Zeliha Güler, bilimsel komite tarafından "Genç Araştırmacı" dalında ikincilik ödülüne layık görüldü.

Begüm Oğuz
Kardelen Çetin
Cemile Meryem Özlem Şimşek
Moda Tasarımı Öğrencileri

Gelecekte ünlü bir modacı olma hayali kuran 30 tasarımcının yarıştığı 4. Dream Style Tasarım Yarışması'nın büyük

finaline İTÜ Moda Tasarımı Bölümü öğrencileri damgasını vurdu. Yarışmada CONSTRUCTION isimli tasarımıyla Begüm Oğuz birinci olurken SİYAH ORPHEUS isimli tasarımıyla Kardelen Çetin ikinci, SUPER WOMEN isimli tasarımıyla da Cemile Meryem Özlem Şimşek üçüncülük elde etti. Adaylar, atık malzemelerin geri dönüşümüyle kazandırılması konusunda toplum bilinci yaratmak üzere, tema olarak "doğa ve geri dönüşüm konseptini" içeren çalışmalarını büyük beğeni topladı.

Bükrâ Kalaycı, Öğrenci
Tekstil Mühendisliği
Doktora Programı

Almanya'da katıldığı "Green Talents" bilim forumunda ödüle layık görülen ilk Türk Tekstil Mühendisi oldu (2015). Green Talent Bilim Forumu kapsamında, Bükrâ Kalaycı Prof. Dr. Cevza Candan'ın tez danışmanlığında yürüttüğü "AB'nin Sürdürülebilir Geleceği İçin Endüstriyel Ecology: Yeşil ve Rekabetçi Bir Endüstri İçin Sürdürülebilir Üretim ve Tüketim Politikaları" başlıklı çalışmasıyla ödül aldı.

Aybike Batuk, Öğrenci
Mimarlık

Mimarlık Fakültesi öğrencilerimiz Yunus An, Aybike Batuk ve Çağdaş Delen katıldıkları Archiprix-Türkiye 2015 Mimarlık Öğrencileri Bitir-

me Projesi Yarışması'nda ödülle döndü. 33 üniversiteden 176 projenin yer aldığı yarışmada, Mimarlık Fakültesi öğrencilerimiz çeşitli ödüllere layık görüldü. Öğrencimiz Yunus An bitirme projesiyle ikinciliği alırken, Aybike Batuk "Eşdeğer Mansiyon" ödülünü ve Çağdaş Delen ise "Sürdürülebilirlik" ödülünü aldı.

Merve Bulut, Öğrenci
Maden Mühendisliği

TÜBİTAK Bilim İnsan Destekleme Daire Başkanlığı (BİDEB) tarafından düzenlenen "2241/B Sanayi Odaklı Lisans Bitirme Projeleri Yarışması" sonuçlandı. Toplam bin 7 başvurunun yapıldığı yarışmada, birincilik ödülünü Maden Mühendisliği Bölümü Öğrencimiz Merve Bulut kazandı. Çalışmanın akademik danışmanlığını Maden Mühendisliği Bölümü Öğretim Üyelerimizden Doç. Dr. Ömür Acaraoğlu Ergün üstlenirken sanayi danışmanlığı ise Atlas Copco Kaya Delici Sarf Malzemeler Bölüm Müdürü Bahadır Ergener yaptı. Projede optimum sondaj matkabı seçimi ile başta sahada çalışma yapan firmalar ve sondaj matkabı üreten şirketler olmak üzere sektöre katkıda bulunması amaçlandı.

Gazel Armağan, Öğrenci
Tekstil Geliştirme ve Pazarlama

Tekstil Teknolojileri ve Tasarımı Fakültesi, Tekstil Geliştirme ve Pazarlama bölümü 2.sınıf öğrencimiz Gazel Armağan,

20-21-22 Kasım 2015 tarihlerinde Victoryman Binicilik Kulübü'nde düzenlenen Türkiye Binicilik Federasyonu Gebze Belediyesi Atlı Dayanıklılık Türkiye Şampiyonası'nda Türkiye Şampiyonu oldu. Şimdiye kadar Binicilik Federasyonuna bağlı olarak katıldığı yarışlarda 6 şampiyonluğu bulan öğrencimizin hedefi Milli Takma girmek.

Ayten Betül Kahya, Öğrenci Elektronik Haberleşme Müh.

Avrupa Muay Thai Federasyonu tarafından Antalya'da düzenlenen "EMF Muay Thai Open Cup 2015" 'e katılan öğrencimiz Ayten Betül Kahya büyük bayanlar kategorisinde ülkemizi temsil ederek şampiyonluk kupasının sahibi oldu. Kahya, aynı zamanda elde ettiği şampiyonluk ile birlikte Milli Sporcu unvanını da kazanmış oldu. Geçtiğimiz Nisan ayında katıldığı Türkiye Üniversitelerarası Muay Thai Şampiyonası'nda da üstün başarı göstererek Türkiye Şampiyonu olmuştu. Kahya, 2016'da gerçekleşecek Dünya Üniversitelerarası Muay Thai Şampiyonası'nda ülkemizi ve İTÜ'yu temsil edecek.

Miray Çelikkbilek, Öğrenci Metalurji ve Malzeme Müh. Doktora Programı

İstanbul Demir ve Demirdışı Metaller İhracatçıları Birliği'nin bu yıl 2.sini düzenlediği Metalik Fikirler 2. Ar Ge Proje Pazarında (2013) Öğrenci kategorisinde birincilik ödülü İTÜ Metalurji ve Malzeme Mühendisliği programında doktorasını tamamlayan Miray Çelikkbilek ve İTÜ Malzeme Bölümü ve Mühendisliği alanında doktorasını tamamlayan Ali Erçin Erşundu'ya verildi. Akademisyen, öğrenci, sanayici ve girişimci kategorilerinden toplam 522 projenin katıldığı yarışmada öğrenciler kategorisinde, değişen sıcaklığa bağlı olarak optik özelliklerini değiştirerek ışık ve ısı enerjisi kontrolü sağlayan yeni nesil termokromik akıllı camlar konusuyla İTÜ'lü girişimciler öne çıktı. Doktora çalışmalarını Prof. Dr. Süheyla Aydın'ın danışmanlığında sürdürmektedirler.

Cemile Meryem Özlem Şimşek Ceylin Türkkkan, Beste Beksaç İTÜ - FIT Moda Tasarım Programı

Üniversitemiz 2017 ilkbahar-yaz modasına bugünden "Merhaba" dedi. Üniversitemizin Fashion Institute of Technology ile yaptığı iş birliğiyle yürütülen İTÜ - FIT Moda Tasarım Programı'nın bu yılki mezunları olan 9. dönem mezunu genç moda tasarımcıları, ilkbahar-Yaz 2017 temasıyla hazırladıkları özel kreasyonu Divan İstanbul'da yapılan

göz alıcı bir defileyle görücüye çıkardı. Banu Noyan'ın koreografisi, Ece Vahapoğlu ve Gökay Kalaycıoğlu'nun sunumlarıyla renkli bir atmosferde geçen defilede, hazır giyim ve moda sektörünün önemli isimlerinden oluşan jürinin değerlendirmesi sonucunda birinci Cemile Meryem Özlem Şimşek, ikincisi Ceylin Türkkkan ve üçüncüsü Beste Beksaç oldu. İlk üç sırayı paylaşan öğrencilerimiz, İTÜ plaketeri yanında, hepsiburada.com tarafından verilen hediye çekleriyle de ödüllendirildiler.

Birgül Erken İTÜ Spor Kulübü

Türkiye Sualtı Sporları Federasyonu (TSSF) 2016 Serbest Dalış Paletli/Paletsiz Dinamik Apnea, Statik Apnea ve Hız Apnea Türkiye Şampiyonası'nda, İTÜ Spor Kulübü'nden Birgül Erken 3 farklı branşta derece yaptı. Paletli Dinamik Apnea Disiplini Kadınlar Kategorisi ve Hız Apnea Disiplini Kadınlar Kategorisi sıralamasında birincilik kazandı. Paletsiz Dinamik Apnea Disiplini Kadınlar Kategorisi sıralamasında da ikincilik elde etti. Sporcumuz Birgül Erken, 2015 yılında Kaş'ta gerçekleşen Serbest Dalış Türkiye Şampiyonası'nda birinci olmuştu. 2014 yılından beri İTÜ Sualtı Sporları Spor Kulübü bünyesinde spor yaşamına devam eden Birgül Erken, aynı zamanda Türk Dili ve Edebiyatı öğretmenliği ve sualtı fotoğrafçılığı yapıyor.

İTÜ Hornets Kadınlar Takımı

Bu yıl 5. si düzenlenen İstanbul Kadın Bayrak Futbolu Turnuvasında İTÜ Hornets Kadınlar Takımı Şampiyon oldu (2015). Turnuva sonunda, İTÜ Hornets takımından, Seren Ünal'dı turnuvanın en iyi oyuncusu seçilirken Seray Koşar da en iyi ofans ödülüne layık görüldü. İTÜ Hornets Takımının bu zamana kadar gerçekleşen turnuvalarda 3 birinciliği, 2 ikinciliği bulunuyor.

Not: Bu yazıdaki bilgiler İTÜ web sitesinin haberler sayfasından derlenmiştir.

YILIN BİLİM KADINI ELİF GENCELİ GÜNER

Doç. Dr. Elif Genceli Güner, İTÜ Kimya - Metalurji Fakültesi Kimya Mühendisliği Bölümü'nde öğretim üyesi olup öğrenciliğinden beri çok sayıda ödül almıştır. 2015 yılında da Elele - Avon Kadın Ödüllerinde 'Türkiye'de Yılın Bilim Kadını' seçilmiştir. Son dört yılda İTÜ'de ödül alan bilim kadınlarımız içerisinde yer alan ve yeni mineraller buluşuyla da yer bilimlerine katkı sağlayan öğretim üyemize ayrı bir yer vermek istedik. Kendisiye bilim ve kadın alanında bir söyleşi gerçekleştirdik. Bizlere bu fırsatı verdiği için İTÜ BMT-KAUM adına teşekkür ederiz.

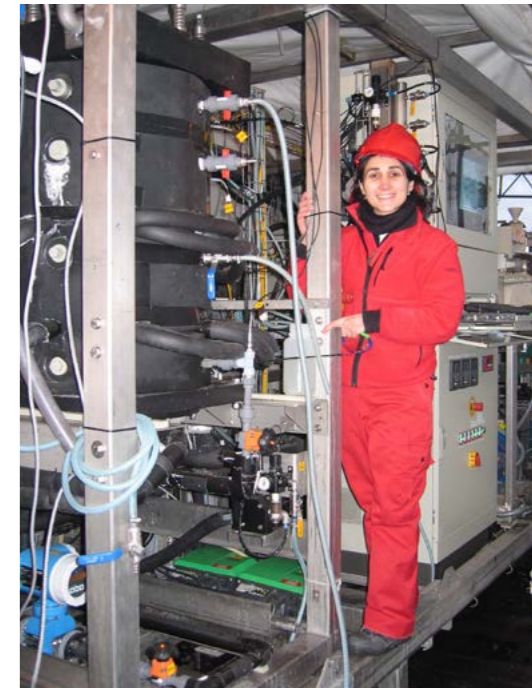
Öncelikle bize bilimsel çalışmalarınızdan kısaca söz ederseniz seviniriz.

Öncelikle çok teşekkür ederim. Sıkı çevre protokollerinin yürürlüğe konması ve çevreci toplum bilincinin gelişmesi ile tesislerin minimum atık ile çalışmaları ve hammaddelerin verimli kullanılması artık bir zorunluluk. Değerli veya nadir bulunan minerallerin atıklardan geri eldesi, sıfır atık hedefine ulaşmadaki en önemli basamak. Bu amaçla ben düşük sıcaklıklarda kristalizasyonla ilgileniyorum. Doktoram sırasında grubumla geliştirmiş olduğum teknolojiyi, proses ve atık çözeltilerinden su ve minerallerin geri kazanılması amacıyla kullanıyorum. Günümüzde kullanılan birçok ayırma ve arıtma işlemine göre daha ekonomik ve ekolojik olan bu yöntem, atıktan aynı anda tuzu ve suyu saf halde geri kazanabiliyor. Üstelik bunu çok ucuza maletmekte. İşte ben araştırmalarımda bu özel metodu yani "Ötektik Dondurma Kristalizasyonu" adı verilen teknolojiyi geliştirmeye ve çeşitli endüstriyel atık ve proses çözeltilerine uygulamaya çalışıyorum. Bir kimya mühendisi olarak çalışmalarımı; kristalizasyon, ürettiğim su ve tuzun ürün kalitesinin geliştirilmesi, kristalizatör ve fabrika tasarımı gibi pek geniş bir yelpazede devam ettiriyorum. Ayrıca soğuk yüzeylerde istenmeyen buz

ve tortu birikiminin önlenmesi amacıyla kristal büyümesini geri-dönüşümsüz termodinamik yöntemi ile açıklamaya ve kontrol altında tutmaya çalışıyorum. Tüm bu kristalizasyon işlemlerini yaparken ortak payda, soğuk ortamda çalışmak. Soğukta pek çok kristal yapısının tam olarak bilinmemesi de beni başka bir bilim dalına yönlendirdi. Kristallerin düşük sıcaklıkta sentezlenip, yapılarının bulunması ve ardından onların soğuk coğrafyalarda doğa tarafından insan eli değmeden oluşumunu keşfedip mineral olarak literature sokmak.

Bilimsel araştırmalarınızla birçok ödül kazanmışsınız, sizi içtenlikle kutluyoruz. Bize iki mineral keşfinizi anlatabilir misiniz? Bu zamanda birşeyler keşfetmenin zor olduğu düşünülüyor, bu konuda görüşlerinizi alabilir miyiz?

Benim mineral bulma maceram şöyle başladı. Dediğim gibi doktora çalışmam atık ve proses çözeltilerinden buzun (yani suyun) ve içinde çözünmüş minerallerin ötektik noktaya kadar soğutularak kristallendirilmesi ve yoğunluk farkıyla birbirinden ayrılarak geri kazanılmasıydı. Bu yöntemi geliştirirken Hollanda'da küçük ölçekli bir tesis kurdum. Burada model çözelti olarak endüstriden gelen magnezyum sülfat atık çö-

mineral bulmadın, kristal sentezledin, minerali doğada -yani insan eli değmeden oluşumunu bulman gerekiyor” diye cevaplar geldi. Ben mineral bilimci olmadığım için bunu bilmiyordum. Mineral bulma maceramla beraber yaptığım ön araştırmada, Japonya Hokkaido Üniversitesindeki bir grup araştırmacının, bir süre önce Antarktika buzulunda bazı safsızlıklara rastladığını okudum. Buzul içinde buldukları safsızlıklardan birisinin magnezyum sülfat olduğu yazıyordu makalelerinde. Japonyadaki grupla hemen temasa geçtim. Onlara olası bir mineral üstünde çalıştığım bahsedince konuyla çok ilgilendiler. Beni, iki hafta sonra bölümlerinde yapılacak uluslararası bir konferansa davetli konuşmacı olarak çağırdılar. Konferansın açılışında yaptığım konuşmam, genelde fizikçi olan ve 1.5 milyon yıllık Antarktika buzullarında meteorolojik çalışmalar yapan bu camianın oldukça ilgisini çekti. Konferansın peşinden hemen araştırmaya başladık. 10 günlüğüne gitmişim Japonyaya. Araştırmamdaki enteresan gelişmeler, uçak biletimi 3 kez değiştirmeme ve kalış süremi 5 haftaya çıkarmama neden oldu.

Çalışma koşullarım çok zordu. -60 °C’lik laboratuvarında, üzerinize giydiğiniz koruyucu kıyafetlerle hareket bile edemezken, buzul içerisindeki mikron mertebesindeki minerali bulmak ve tanımlamak için deneyler yapmak beni çok zorladı. Soğuk odada geçirilen 10 dakika sonrasında, ellerinizi ve yüzünüzü hissedemiyorsunuz; yine de saatler geçirdim içeride hedefim uğruna. Uzun çalışmalar sonrasında, Antarktika buzulunda ve Hokkaido Adası-Saroma Gölü’ndeki deniz tuzunda bu minerali yani Meridianiite’i buldum.

İkinci mineralim Ernstburkeite’den da aynı zamanda Antarktika Dome Fuji buzulu içindeki safsızlıkları incelerken şüphelendim. İlerki yıllarda konu ile araştırmalarımı derinleştirip önce kristali laboratuvarında sentezledim. Kristal yapısını çözdükten sonra yeni bir mineral olarak literatüre soktum.

Gelelim zamanımızda keşif yapmak zor mu sorunuza... Ben de çocukken hep öyle düşünürdüm. Babam bana Keşifler ve İcatlar Ansiklopedisini okurdu gece yatmadan önce. İçimden “Dünyaya çok geç geldim, ben doğana kadar herşey keşfedilmiş!” derdim. Çok da haklı değilmişim galiba...

Örneğin magnezyum sülfat gibi hayatımızın içinde bu denli sık yer alan bu maddenin düşük sıcaklık kristal yapısının 1837 yılından beri yanlış bilindiğini ispatlamam, ardından da buzullar içerisindeki doğal oluşumunu kanıtlamam bilim dünyası için çok şaşırtıcı bir gelişme oldu. Meridianiite, hakkında her türlü detayın bilindiği sanılan konular da bile bilimsel literatürün hatalı olabileceğinin ve bu hataların önemli gerçekleri karanlıkta bırakabileceğinin çok iyi bir örneği. Bundan yola çıkarak, en göz önündeki şeylerin bile belki hala keşfedilmeyi beklediğini rahatça söylemek mümkün!

Çok heyecan verici doğrusu, peki keşfettiğiniz mineraller neden kendi isminizi veya ülkemizin ya da ülkemizden bir öncünün ismini vermediğinizi merak ediyoruz...

Mineralcilerin buldukları minerale kendi adlarını verme yetkileri yoktur. Mineral isimleri genellikle buldukları bölgenin ismini taşır. Minerali bulan kişi mineraline kendi seçtiği bir kişinin

ismini vermek isterse bu, mineral çalışmalarına yıllarını vermiş, değerli bir mineralcinin adı olmak zorundadır. Teklif edilen bu isim, enternasyonal bir komisyon olan International Mineral Association (IMA)’nın onayından geçer ve kabul görürse mineralin adı konulup literatürde yayınlanır.

Bulduğum birinci mineralin ‘Meridianiite’ ismi Mars’taki meridyen platosundan geliyor. İlginç bir hikayesi var. Ben minerali Antarktika buzullarında bulma sürecinde Uluslararası Mineraloji Birliği dönem Başkanı Prof. Dr. Ernst Burke’yele kontak halindeydim. O, bu zorlu süreçte bana yardımcı oluyor, sorularımı cevaplıyor, mineral bilimci olmadığım için yapmam gereken adımlar konusunda bana yol gösteriyordu. Japonya’da bulduğum minerale ilgili bütün verileri ona da göndermişim. Başvuru evraklarını hazırlıyordum. Prof. Burke bana, NASA için çalışan bir hoca-dan eş zamanlı benzer bir başvuru geldiğini söyledi. Biz de görüşüp iki başvuruyu birleştirdik. Onlar, Mars’tan gelen numune toplayıcı cihazdan aldıkları numuneyi o ortamdaki sıcaklık şartlarına getirdiklerinde buldukları sonuçtan ilham alıp, minerali Kanada’da bulmuşlar. Mars’ta numunenin toplandığı yer Meridiani platosu olduğu için oraya ithafen bulduğumuz minerale, Mineraloji Birliği’nin Mineral İsimlendirme ve Sınıflandırma Komisyonu’nun onayıyla “Meridianiite” ismini verdik.

Ben de yine Antarktika buzulla-

rında bulduğum ikinci minerale, bana mineral bilimi konusunda yol gösteren Uluslararası Mineraloji Birliği dönem Başkanı olan Ernst Burke’nin isminin verilmesini istedim. Kendisinin, benim buzul içinde bulduğum gibi, opak ve mikro minerallerle ilgili pek çok çalışması mevcut. Teklif ettiğim mineral ve ismi IMA’nın onayından geçti ve ikinci mineralimin ismi ‘Ernstburkeite’ oldu.

Bu güzel gelişmeleri dinlemek çok hoştu. Bir başka düzleme geçerseniz, bir kadın olarak bilim yolunda ne gibi zorluklar yaşadınız, bizimle paylaşabilir misiniz?

Hangisinden başlasam ki! Hollanda’daki ilk senelerim hiç kolay olmadı. Türk olmanız ve kadın olmanız sizin için dezavantaj. Öncelikle kendinizi beraber çalıştığınız gruba kabul ettirmeniz gerekiyor. Hollanda diğer ülkelere nazaran insan eşitliğine çok değer verse de, yine de önyargılı yaklaşıyor ve belli fikirleri kırması zor. Avrupa’nın pek çok üniversitesinde olduğu gibi Hollanda’da da, özellikle mühendislik dallarında, kadın öğrenci ve akademisyen çok az. Ben Delft Teknik Üniversitesi Makine Fakültesinde bölümdeki tek kadındım. Hollanda’da kadınlar genellikle sosyal bilimler, öğretmenlik, hemşirelik ve tıp alanına yöneliyorlar. Mühendislik dallarını hemen hemen hiç tercih etmiyorlar. O yüzden mühendislik dallarında kadın olarak sizi aralarında görmek onlara değişik geliyor. Bilginizi ve fiziksel becerilerinizi ölçmeye

başlıyorlar. Orada küçük ölçekli bir fabrika kurdum, çok çalıştım, laboratuvarında sabahladığım zamanlar çok oldu. Hollandalılar beni anlayıp sevince çok yardımcı oldular; yani bir süre sonra dezavantajlarımı avantaja dönüştürdüm. Bütün bunlara rağmen orada kendinizi kabul ettirmeniz çok zor.

Ayrıca orada bilim yapmak da çok farklı. Hiçbir şey önünüzde rijit çizgilerle belirlenmiş değil; ne kadar çok çalışırsanız, önünüzdeki yollar ve kapılar o kadar çok açılıyor. Hiyerarşik titrler, kiminle çalıştığınız, hangi grupta olduğunuz önemli değil. Fikirleriniz değerliyse destekleniyor. Doktora hocam Prof. Dr. Geert-Jan Witkamp araştırmalarında beni çok rahat bıraktı. Bana sadece doktora konumu verdi, belli şeyler gösterdi, sen yolunu bul dedi!.. Beni hiç sorgulamadı. İlk sene adeta kayboldum. Bu döngüde kaybolan da çok oluyor, çok güzel ilerleyen de... Doktoramın son senesinde mineraller üzerine çalıştım. Hocam Witkamp’a gittim, mineral konusuyla ilgilendiğimi ve ortaya belki güzel şeyler çıkabileceğini söyledim. “Benim konum değil, bu konuda hiçbir şey bilmiyorum ama sana güveniyorum, parayı al, isteğin sürede istediğin kadar kullan!” dedi. Beni son derece özgür bıraktı; müthiş bir risk.

Doktora sonrası Hollanda’da Yardımcı Doçent kadrosuna atanmam sorumluluklarını artırdı ve bu süreç hiç kolay olmadı. Kızım Ela doğmuştu ve gece yarısında eve dönebiliyordum. 3 doktora öğrencim vardı, sürekli deneyler yapıyordum, Hollanda Bilimsel Araştırmalar Kurumundan kazandığım bursu başarıyla vermem gerekiyordu. Bu yoğun tempoya fazla dayanamadım ve başışıklık sistemim çöktü, sağlı-

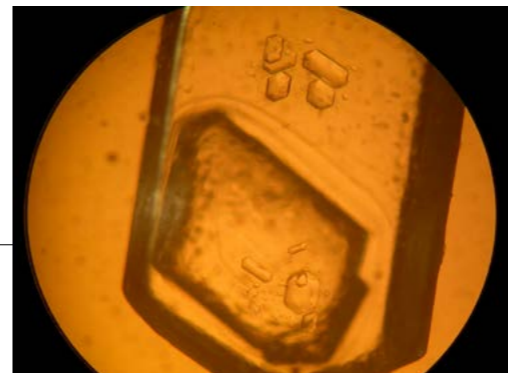
ğım bozuldu. Uzun süre tedavi oldum. Başardım ama karşılığında bir bedel de ödedim.

Kadın bir bilimci olarak, “Bilimde Kadın Gerçeği” ile ilgili neler söylemek istersiniz?

Bilimsel çalışmaların zorluklarının yanı sıra modern dünyanın kadınlara verdiği roller de bazı zorlukları beraberinde getiriyor. Türkiye’de, son yüzyıl, kadınların iş dünyasına dahil olmasıyla birlikte, bilim dünyasında da istikrarlı bir biçimde kendilerini göstermeye başladığı yıllar olarak görülebilir. Avrupa’da özellikle temel bilimler ve mühendislik alanlarında kadınlar çok etkin roller üstlenemiyorlar. Gözlemlerime göre bunun sebebi kız öğrencilerin sosyal bilimlere yönlendirilmesi. Pek çok üniversitede bilim hala erkek egemenliğinde ve kadınların girilmesine izin verilmeyen görünmez surların olduğu bir kale. Yüksek lisans sonuna kadar eğitimimi Türkiye’de tamamladım. Hollanda’ya doktora çalışmalarım için geldiğim yıllarda erkek egemen makine fakültesinde bulunan birkaç kız öğrenci ve hali hazırda yegane kadın akademisyen olmanın zorluklarını çektim.

Türkiye’de ise bilimsel çalışmalarda cinsiyet ayrımı yapılmamasına karşın öğrencilerin bilimsel kariyer yapmayı tercih etmediklerini, eden idealist başarılı öğrencilerin ise ne yazık ki yurtdışındaki üniversiteleri tercih ettiklerini gözlemliyorum. Umarım önümüzdeki dönemlerde bilim insanlarımız için sağlanacak daha özendirici sosyal ve ekonomik imkanlar sayesinde Türk bilimi uluslararası arenada hakettiği parlak seviyeye gelebilir.

Dünya geneline baktığımızda kadın akademisyen konusunda

Türkiye'miz son derece iyi durumda. Özellikle kimya mühendisliğinde kadın akademisyen sayısı ve bu bölümü tercih eden kız öğrenci sayısı oldukça fazla. Kadın azim, merak ve sabırla, yaptığı bilimde çok başarılı oluyor.

Genç kadın bilimcilere dergimiz aracılığıyla nasıl seslenmek istersiniz?

Bilim insanı her zaman şüphecilğini sürdürmeli, en ufak bir kuşku durumunda olayın üzerine sabır ve titizlikle gitmeli ve sorgulamadan kabullenmemelidir. Dediğim gibi benim birinci buluşum, hakkında her türlü detayın bilindiği sanılan konularda bile bilimsel literatürün hatalı olabileceğinin ve bu hataların önemli gerçekleri karanlıkta bırakabileceğinin çok iyi bir örneği. Ayrıca ulusların başarısı, toplumsal refaha ulaşım, o ulusun mühendislerine ve bilim insanlarına vereceği destekle doğru orantılıdır. Bilim dünyası, yaratıcı ve pratik düşüncesiyle karar ve yetki mekanizmasında yer alacak bilim kadınlarına ihtiyaç duymaktadır. Ancak kadın ve erkek yaşamın her alanında yan yana olduklarında, o toplum geleceğe ümitli bakar, sorunlar çözümsüz kalmaz, gelecek nesillere yaşanması bir dünya bırakabilirler.

Doç. Dr. Elif Genceli Güner'in aldığı ödüller:

- *En İyi Sunum Ödülü ve Patentleri*: 2004 senesinde NPS4-Hollanda Proses Teknoloji Derneği Sempozyumunda "En İyi Sunum" ödülünü kazandı.
- *Patentleri*: Tasarladığı ve kullandığı kristalizörün iki patentini aldı.
- *Antarktika'da Meridaniite Minerali Keşfi*: Antarktika'da doğal yapısını keşfettiği $MgSO_4 \cdot 11H_2O$ kristali, 2007 yılında Uluslararası Mineraloji Birliği tarafından yeni bir mineral olarak literatüre girdi.
- *Cum-Laude Doktora Ünvanı Ödülü*: Doktor ünvanını 2008 yılında Delft Teknik Üniversitesi Rektörlüğü'nün tavsiyesi ile yılda az sayıda mezuna verilen Yüksek Onur (Cum-Laude) derecesi ile aldı.
- *Nwo-Hollanda Bilimsel Araştırmalar Kurumu Veni Grant Bursu*: "Buz ve Mineral Tuzların Sıfırın Altındaki Sıcaklıklarda Oluşumlarının İncelenmesi" projesiyle NWO-Hollanda Bilimsel Araştırmalar Kurumu'nun az sayıda başarılı bilim insanına verdiği 250 bin Euro değerindeki kişisel ve prestijli VENI Grant Bursu'nu kazandı.
- *JCI Tarafında 2009 Yılında Bilimsel Önderlik Dalında Yılın Genci Ödülü*: 2009 yılında Junior Chamber International tarafından düzenlenen TOYP-Türkiye'nin On Başarılı Genci Yarışmasında "Bilimsel Önderlik" dalında birincilik ödülünü aldı.
- *Hollanda Kraliyet Sanat Ve Bilimler Akademisi (KnaW-Dow) Enerji Doktora Tezi Ödülü*: Doktora çalışması, Hollanda KNAW-Royal Netherlands Academy of Arts and Sciences tarafından 2008-2009 yıllarında Hollanda'da enerji dalında yapılmış en başarılı tez seçildi. 2009 yılında Hollanda Ekonomi Bakanı Maria van der Hoeven'dan Lahey'de ödülünü aldı. Bu ödülü alan ilk kadın araştırmacı ünvanına sahip oldu.
- *Viva 400 Tarafından 2010 Yılında Bilim Dalında Hollanda'nın En Başarılı Kadını Ödülü*: Viva 400 Joune Succesvrouwen: Hollanda'nın 2010 yılında bilim dalında en başarılı kadını seçildi.
- *Antarktika'da Ernstburkeite Minerali Keşfi*: Antarktika'da doğal yapısını keşfettiği $Mg(CH_3SO_3)_2 \cdot 12H_2O$ kristali, 2011 yılında Uluslararası Mineraloji Birliği tarafından yeni bir mineral olarak literatüre girdi.
- *Avrupa'da Yılın Türk Kadını Ödülü*: 2013 Dünya Kadınlar Gününde Turkish Connection Platform tarafından Brüksel'de "Avrupa'da Yılın Türk Kadını" seçildi.
- *Yılın Bilim Kadını Ödülü*: 2015 yılında Elele-Avon Kadın Ödüllerinde Türkiye'de Yılın Bilim Kadını seçildi.

KADINLARA YÖNELİK ŞİDDETLE MÜCADELE SÖZLEŞMESİ (İstanbul Sözleşmesi)

Prof. Dr. KADRIYE BAKIRCI

Hacettepe Üniversitesi, Hukuk Fakültesi

İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku Anabilim Dalı Başkanı

Avrupa İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku Ağı Türkiye Temsilcisi

11 Mayıs 2011 tarihinde İstanbul'da imzaya açılan Kadınlara Yönelik Şiddet ve Ev İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadele Hakkındaki Avrupa Konseyi Sözleşmesi (kısa adıyla İstanbul Sözleşmesi), 1 Ağustos 2014 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

Özel olarak kadınlara ve kız çocuklarına yönelik şiddet ve ev içi şiddeti hedef alan ilk Avrupa sözleşmesi olma niteliğini taşıyan Sözleşme, bugüne kadar Türkiye dahil Avrupa Konseyi üyesi 20 ülke tarafından onaylanmıştır. Türkiye, Sözleşme'yi imzaya açıldığı 11 Mayıs 2011 tarihinde imzalamış, 14 Mart 2012 tarihinde ise onaylamıştır.

İstanbul Sözleşmesi, daha önce kabul edilmiş kadınlara yönelik ayrımcılık ve şiddetle ilgili uluslararası standartları, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi ve Birleşmiş Milletler Kadınlara Yönelik Her Türlü Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılması Komitesi'nin içtihatlarını ve öğretilerindeki görüşler yanında en iyi ülke uygulamalarını kodifiye etmiştir.

Sözleşme'nin Önsöz'ünde, Sözleşme'nin hedefinin kadına yönelik şiddet ve ev içi şiddetten arınmış bir Avrupa yaratmak olduğu belirtilmektedir.

Kadınlar ve erkekler arasında hukuki ve fiili eşitliğin gerçekleştirilmesinin kadına yönelik şiddeti önlemede anahtar bir unsur olduğunu benimseyen Sözleşme, kadınlara yönelik ayrımcılığı da yasaklamaktadır (m.4).

Madde 1/1 uyarınca, Sözleşme'nin amacı,

- Kadınları her türlü şiddete karşı korumak ve kadına yönelik şiddet ve ev içi şiddeti önlemek, kovuşturmak ve ortadan kaldırmak;

- Kadına yönelik her türlü ayrımcılığın ortadan kaldırılmasına katkıda bulunmak ve kadınları güçlendirme yolu da dahil olmak üzere kadınlarla erkekler arasında maddi (fili) eşitliği sağlamak;
- Ev içi şiddetin tüm mağdurlarının ve kadına yönelik şiddet mağdurlarının korunması ve bunlara yardım edilmesi için kapsamlı çerçeve, politika ve önlemler geliştirmek;
- Kadına yönelik şiddet ve ev içi şiddet ortadan kaldırma amacıyla uluslararası işbirliğini yaygınlaştırmak;
- Kadına yönelik şiddet ve ev içi şiddetin ortadan kaldırılması için bütüncül bir yaklaşımın benimsenmesi amacıyla kuruluşların ve kolluk kuvvetleri birimlerinin birbiriyle etkili bir biçimde işbirliği yapmalarına destek ve yardım sağlamaktır.

İstanbul Sözleşmesi'nin en önemli özelliği, biyolojik veya hukuki, ailevi bağ olup olmadığına bakılmaksızın ev içi şiddetin (örneğin eski veya mevcut eşler, evlilik dışı partnerler, birlikte ikamet edilen aile fertleri, akrabalar veya birlikte ikamet edilen başkaları tarafından yöneltilen şiddetin) ve kadınlara yönelik her türlü şiddetin önlenmesi ve bunlarla mücadeleye ilişkin standartlar öngören ve Avrupa ülkelerini hukuki olarak bağlayan ilk belge olmasıdır.

Sözleşme, "toplumsal cinsiyete dayalı" ayrımcılık ve şiddet temel almıştır ve toplumsal cinsiyeti tanımlayan ilk uluslararası belgedir.

Sözleşme, "kadına yönelik şiddet" yanında "ev içi şiddet" ve "toplumsal cinsiyete dayalı şiddet" tanımlanmaktadır.

Sözleşme uyarınca, **“kadına yönelik şiddet”**, kadına yönelik ayrımcılığın bir türü ve bir insan hakkı ihlali olarak anlaşılmaktadır. İster kamusal ister özel yaşamda meydana gelsin, baskı veya rastgele özgürlüğü engelleme de dahil, kadınların fiziksel, cinsel, psikolojik veya ekonomik zararı veya ızdırabı ile sonuçlanan veya sonuçlanması muhtemel olan tüm eylemler toplumsal cinsiyete dayalı şiddet (m.3/a);

“ev içi şiddet”, aile içerisinde, ev içinde veya daha önceki veya şu anki eşler veya partnerler arasında meydana gelen, failin aynı evi şu an veya daha önce şiddet mağduruyla paylaşmış paylaşılmadığına bakılmaksızın, fiziksel, cinsel, psikolojik ve ekonomik şiddetin bütün türleri (m.3/b);

“toplumsal cinsiyete dayalı şiddet”, kadına kadın olmasından dolayı uygulanan ve kadınları orantısız biçimde etkileyen şiddet (m.3/d); anlamına gelir.

“Toplumsal cinsiyete dayalı şiddet”in diğer şiddet biçimlerinden farkı, mağdurun toplumsal cinsiyetinin, şiddet fiillerinin başlıca saiki olmasıdır. Başka bir deyişle, toplumsal cinsiyet temelli şiddet, kadına yönelik olup, kadın ile erkek arasında olduğu varsayılan farklılıklar temelindeki eşitsiz güç ilişkilerinin hem nedeni hem de sonucu olarak ortaya çıkan ve kadının gerek özel, gerekse kamusal alanda ast konumuna yol açan herhangi bir zarardır. Bu tür şiddetin toplumsal ve kültürel yapılar da, normlarda ve değerlerde derin kökleri vardır ve sürüp gitmesinin temelinde de inkar ve suskunluk kültürü yatmaktadır.

Sözleşme, fiziksel, psikolojik, cinsel ve ekonomik şiddetin her türünü yasaklamaktadır. Sözleşme’nin daha önceki uluslararası belgelerden farkı, ekonomik zarar veya ekonomik ızdırabı da kadına yönelik şiddet biçimlerinden biri (“ekonomik şiddet”) olarak tanımlanmış olmasıdır (m.3/a; 3/b).

Sözleşme, hem özel alandaki hem kamusal alandaki şiddeti yasaklamaktadır (m.3/a; 4/1). Dolayısıyla Sözleşme, yalnızca ev içindeki (genellikle eş veya partnerler veya ebeveyn ve çocuklar gibi farklı kuşaklar arasında meydana gelen) kadınlara yönelik şiddeti değil, aynı zamanda kamusal alandaki (örneğin aynı evi paylaşmasa bile eski eşin veya partnerin kamusal alanda yönelttiği) şiddeti, işyerleri,

okullar, karakollar, hapisaneler vb. kurumlardaki kadınlara yönelik şiddeti de yasaklamaktadır.

Sözleşme, yalnızca barış dönemlerindeki değil, silahlı çatışma dönemlerindeki ve silahlı çatışma sonrasında devam eden şiddeti de yasaklamaktadır (m.2/2).

Sözleşme, şiddet mağdurlarına eşit koruma sağlanmasını öngörmekte ve mağdurlar arasında her türlü ayrımcılığı yasaklamaktadır (m.4/3).

Sözleşme, belli koşullar nedeniyle şiddete açık hale gelmiş (“savunmasız” ve “kırılgan” olarak çevirisi yapılmış olan) güç durumdaki, örneğin gebe kadınlar, küçük çocuğu olan kadınlar, engelli kadınlar, kırsal kesimde ve ücra yerlerde yaşayan kadınlar, azınlık gruplara mensup kadınlar, evsiz kadınlar, kız çocukları, yaşlı kadınlar, eşcinsel kadınlar, sığınmacı, hukuki durumu ne olursa olsun göçmen kadınlar, seks sektöründe çalışan kadınlar, madde bağımlısı kadınlar, HIV/AIDS taşıyan kadınlar gibi kadın gruplarının özel gereksinimlerinin, Taraf devletlerce göz önünde bulundurulmasını öngörmektedir (m.12/3, 18/3(5)).

Sözleşme, Sözleşme’ye taraf devletlerin vatandaşı olan kadınlar yanında, sığınmacı ve hukuki durumu ne olursa olsun göçmen kadınlar için de koruma sağlamaktadır (m.59, 60, 61).

Sözleşme, erkeklere ve çocuklara yönelik ev içi şiddetten de söz etmekte (Önsöz par.15, 16) ve şiddet mağduru kız ve oğlan çocuklara ilişkin özel düzenlemelere yer vermektedir.

Sözleşme, çocuk yaşta cinsel saldırı dahil cinsel şiddet, zorla evlilik, cinsel sakatlama (“kadın sünneti”), zorla kürtaj ve zorla kısırlaştırma mağduru olanlar için, önemli bir zamanaşımı kuralı öngörmektedir. Taraf devletler, bu suçlara ilişkin herhangi bir kanuni takibatın başlatılması için zamanaşımının, mağdurun ergin (reşit) olmasından sonra takibatın etkin şekilde başlamasını mümkün kılacak, suçun ağırlığıyla orantılı ve yeterli bir süre devam etmesini teminen, gerekli hukuki veya diğer önlemleri almakla yükümlüdür (m.58). Taraf devletler, çocuk yaşta sözkonusu şiddet biçimlerine maruz kalan çocuklara, ergin olduktan sonra travmalarını yenmeleri, şikayette bulunmaları ve dava açılabilmesi için yeterli bir süreyi tanımakla yükümlüdür.

Sözleşme, Taraf devletlere, Sözleşme kapsamındaki şiddet eylemlerinde arabuluculuk ve uzlaştırma da dahil, zorunlu alternatif uyuşmazlık çözüm süreçlerini yasaklamak üzere gerekli hukuki veya diğer önlemleri alma yükümlülüğü öngörmektedir (m.48/1). Çünkü, şiddet mağdurları, alternatif çözüm süreçlerine, hiçbir zaman faillerle eşit düzeyde giremezler. Mağdurların utanç, çaresizlik ve güçsüzlük duygularıyla baş başa bırakılmaları, buna karşılık faillerin güç ve egemenlik duygusuna kapılmaları bu tür suçların doğasında vardır. Ev içi şiddetin ve kadınlara yönelik şiddetin yeniden özelleşmesinden kaçınmak ve mağdurun adalet arayışını güçlendirmek açısından, başında doğal yargıcın yer aldığı ve yürürlükteki ulusal yasalar uyarınca yürütülecek karışıklık temelindeki yargı süreçlerine erişiminin sağlanması devletin sorumluluğundaki bir iştir.

Sözleşme’de devletler için öngörülen yükümlülükler, önlemeye; koruma ve destek sağlamaya; hukuki ve cezai yaptırımlar öngörme ve uygulamaya ve uluslararası işbirliğine ilişkin yükümlülükler olarak sınıflandırılabilir.

Taraf devletlerin Sözleşme’nin hükümlerini etki-

li bir biçimde uygulamalarını sağlamak amacıyla Sözleşme’de spesifik bir izleme mekanizması oluşturulmuştur, ancak bireysel şikayet hakkı tanınmamıştır (m.1/2, 66, 67, 68). Öte yandan Sözleşme, mağdurların başvurulabilir bölgesel ve uluslararası bireysel/toplu şikayet mekanizmalarına ilişkin bilgiye ve bu mekanizmalara erişim imkanına sahip olmalarını sağlama ve şikayette bulunan mağdurlara duyarlı ve bilgiye dayalı desteğin sağlanması yükümlülüğünü getirmektedir (m.21).

Anayasa m.90/5 uyarınca, İstanbul Sözleşmesi kanun hükmündedir. Bunun hakkında, Anayasa’ya aykırılık iddiası ile Anayasa Mahkemesi’ne başvurulamaz. İstanbul Sözleşmesi ile kanunların aynı konuda farklı hükümler içermesi nedeniyle çıkabilecek uyuşmazlıklarda, İstanbul Sözleşmesi hükümleri esas alınır. Anayasa’nın 11.maddesi uyarınca, İstanbul Sözleşmesi hükümleri, yasama, yürütme ve yargı organlarını, idare makamlarını ve diğer kuruluş ve kişileri bağlayan temel hukuk kurallarıdır.

NOT: Bu makalenin tam metni için bkz. Bakırcı, K. (2015), “İstanbul Sözleşmesi”, Ankara Barosu Dergisi, Yıl: 73, Sayı: 2015/4, s.135-207.

**KADINA
ŞİDDETE
HAYIR**

ARKEOLOJİYE VE ANADOLU'YA ADANMIŞ YAŞAMI VE İNSANLIK TARİHİNE KATKILARIYLA ÖNCÜ BİR KADIN BİLİMCİ

PROF. DR. HALET ÇAMBEL (1916 - 2014)

Türkiye arkeolojisinin duayen ismi Prof. Dr. Halet Çambel'i, geçtiğimiz yıl Ocak ayında 97 yaşında kaybettik. Ülkemizde ve dünyada arkeoloji dünyasının en önemli isimlerinden İstanbul Üniversitesi Arkeoloji Bölümü Prehistorya Anabilim Dalı'ndan emekli olan öğretim üyesi Prof. Dr. Halet Çambel, Türkiye'nin birçok bölgesinde arkeolojik kazı çalışmalarını yürüten Çambel, neredeyse bütün ömrünü bu bölge için adamıştır. Bilim dünyası Karatepe-Aslantaş'ı "Hitit hiyerogliflerinin çözüldüğü yer" olarak tanıyor.

27 Ağustos 1916'da dünyaya gelen Halet Çambel destansı yaşamıyla bir çok esere konu oldu. Babası Hasan Cemil Bey Almanya'da askeri ataşe olarak görev

yapıyordu. Atatürk'ün yakın arkadaşlarından Hasan Cemil Bey Paris Sorbonne Üniversitesinde arkeoloji okumuştur. Annesi Remziye Çambel Berlin Büyükelçisi İbrahim Hakkı Paşa'nın kızıydı. Birinci Dünya Savaşı sonrasında İsviçre ve Avusturya'da geçen bir zamandan sonra 8 yaşında Türkiye'ye döndü.

Ortaokul ve liseyi Arnavutköy Amerikan Kız Koleji'nde (şimdiki ismiyle Robert Koleji) okudu. Spora meraklı biriydi; bu esnada eskrim sporu ile tanıştı. Lise öğreniminden sonra Fransız hükümetinden aldığı burs ile Paris Sorbonne Üniversitesinde arkeoloji okudu. Bu süre içinde Hititçe ve eski İbranice öğrendi.

Spor yaşamı: Ortaokul yıllarında tanıştığı eskrim sporunu Fransa'da üniversite öğrenimi sırasında geliştirdi. Bunun yanı sıra, boş zamanlarını binicilik yaparak da değerlendirdi. 1920'lerin ortasında ailesiyle İstanbul'a yerleşen Halet Çambel, 1936 Olimpiyat Oyunları'na katılmak için Berlin'e döndü ve 1936 yılı yaz olimpiyatlarında eskrim dalında Türkiye'yi temsil etti. Onunla birlikte Suat Fetgeri Aşeni olimpiyatlara katılan ilk Türk kadın sporcu ünvanını aldı. Olimpiyatlarda yarışan sporcularla görüşme isteğinde bulunan Almanya Cumhurbaşkanı Adolf Hitler'in görüşme talebini reddetti.

Türkiye'ye dönüş: 1938 yılında İstanbul Üniversitesi'ndeki lisans öğrenimi sonrasında Sorbonne Üniversitesinde doktora yapmak için Fransa'ya döndü. Ancak bir yıl sonra yaz aylarında İstanbul Fransız Arkeoloji Enstitüsü'nün, Dr. Emilie Haspels başkanlığında yürüttüğü Yazılıkaya/Midas şehri kazısına katılmak üzere tekrar Türkiye'ye geldi. Bu esnada başlayan II. Dünya Savaşı'ndan dolayı Fransa'ya dönemeyince İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'nde Helmuth Theodor Bossert'in asistanlığını yapmaya başladı. Ardından, 1940'da aynı üniversitede doktora tamamladı. Doktora sonrası iki yıl Almanya'da Saarbrücken Üniversitesi'nde konuk

Eşi ile birlikte

öğretim üyesi olarak çalıştı. Türkiye'ye döndükten sonra gazeteci-yazar Nail Çakırhan evlendi. Eşi Nail Çakırhan daha sonraki yıllarda Akyaka evlerinin mimarı olmakla ünlü olmuş ve uluslararası bir çok ödül kazanmıştır.

Karatepe kazıları: Halet Çambel'in kariyerinde zirve yapan çalışmaları 1946 yılında Kayseri-Adana arasındaki bölgede Hitit eserlerini ortaya çıkarma amacıyla Dr. Bossert ile birlikte yürüttüğü Karatepe kazılarıdır. Stajyer olarak katıldığı Hattuşaş'ın bulunduğu Boğazköy'deki bu araştırmayı hayatı boyunca sürdürmüştür. Bilim dünyası tarafından "Hitit hiyerogliflerinin çözüldüğü yer" olarak tanınan Karatepe-Arsantaş Höyüğü'nde, Türkiye'nin ilk açık hava müzesini kuran Halet Çambel'in Karatepe kalıntılarının ortaya çıkarılmasına ve Hitit dilinin çözümlenmesine katkısı çok büyüktür.

Üniversiteden ihraç ve yeniden dönüş: 1960 yılında 147'ler

listesinde yer aldığından dolayı üniversiteden ihraç edildi. Eşiyle birlikte Karatepe'de çalışmalarını sürdüren Çambel, 1962-1963'te Almanya'da Saarbrücken Üniversitesi'nde konuk öğretim üyesi olarak çalıştı. Türkiye'ye döndükten sonra İstanbul Üniversitesi'ndeki görevine döndü ve Prehistorya Kürsüsü'nü kurdu. 1964 yılında Chicago Üniversitesi'nden Robert J. Braidwood ve eşi Linda S. Braidwood'la birlikte Ergani'de Çayönü höyüğü kazısına başladı. Orada, Kote Çemi (Hilar - Çayönü) kalıntılarını gün ışığına kavuşturdu; bu bölgede günümüzden 8 bin yıl önce avcı-toplayıcılıktan tarıma geçildiğinin kanıtlarını ortaya çıkardı; böylelikle ülkemiz arkeolojisini dünyaya duyurmada büyük bir rol oynadı.

Onun çabalarıyla kurulan İstanbul-Chicago Üniversiteleri Güneydoğu Anadolu Tarihöncesi Araştırma Kamu Projesi çerçevesinde, 1964'te Urfa-Bozova'da Biris Mezarlığı ve Söğüt Tarlası, 1968 ve 1970'de Diyarbakır Girikihacıyan kazıları gerçekleştirildi. Bunlara ek olarak, Keban Barajı'nın yapımıyla su altında kalacak alanların taranması için 1966'da başlayan çalışmalara öncülük etti. 1976'da Tübitak'a bağlı bir Arkeometri Ünitesi kurulmasına katkıda bulundu.

Emeklilik yılları: Halet Çambel, 1984 yılında emekli olmasına rağmen kazılara katılmaya ve yazmaya devam etti. İstanbul Arnavutköy'de "Kırmızı Yalı" olarak bilinen aileden kalma evini 2004 yılında Boğaziçi Üniversitesi'ne bağışladı. Geç Osmanlı yerleşim düzeni, mimari kültürü, peyzaj/bahçe organizasyonu yansıtan özellikleriyle eşsiz bir

Beyaz Geceler Rusya Gezisi, Server Tanilli'yi ziyaret. (Soldan-sağa) Prof. Dr. Hayrünisa Çavuşoğlu, Fatma Hikmet İşmen, Muzaffer Sencer, Coşun Özdemir, Server Tanilli, arkasında Mina Urgan, onun arkasında Gencay Gürsoy, Ali Uğur, Nezihe Meriç, önünde Halet Çambel ve en önde Türkan Saylan.

örnek oluşturan bu yapı, Halet Çambel ve Nail Çakırhan Arkeoloji ve Geleneksel Mimarlık Araştırmaları Merkezi'ne dönüştürülmüştür.

Merkez bünyesinde Halet Çambel ve Nail Çakırhan'ın kişisel arşiv ve dokümanları ile arkeolojik kazı arşivleri, Karatepe kazılarından kalan malzemeler, planlar, çizimler, fotoğraflar ve Halet Hanım'ın ablası Leyla Hanım'ın kütüphanesi bulunmaktadır. Bu arşive ilişkin tasnif, kataloglama ve dijitalizasyon çalışmaları devam etmektedir.

Ödüller

2005 yılında Hollanda devletinin kültür ve kalkınmaya hizmet edenlere verdiği Prens Claus ödülü'nün sahibi oldu. 2010 yılında kendisine T.C. Kültür Bakanlığı tarafından Kültür ve Sanat Büyük Ödülü verildi.

Soldan sağa: Th. Bossert, Bayan Bossert, Muhibbe Darga, C. W. Ceram, Alkım'ların kızı Bilge, Bahadır ve Handan Alkım, Halet Çambel, Nail Çakırhan, arkada iki öğrenci

Ardından...

Kitap (orijinal duyurusu):

“Halet Abla Destanı”
İsa Küçük, Arkeoloji Sanat Yayınları

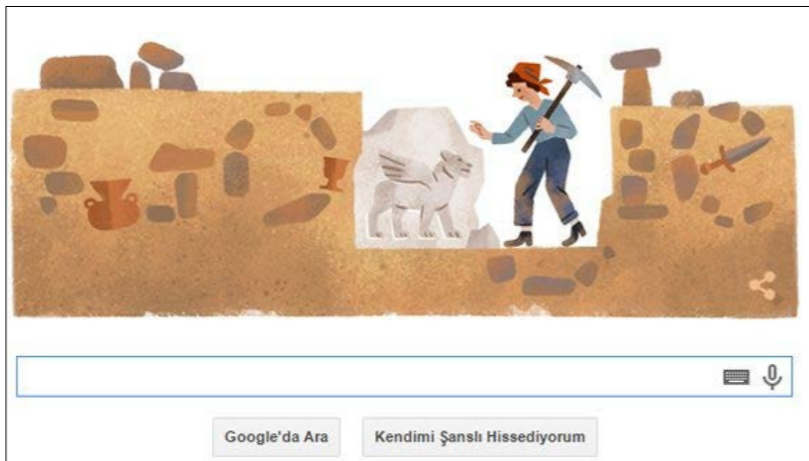
Halet Abla Destanı, Afife Jale Sahnesi’nde sergilendi. Eski Marmaris Kaymakamı ve Bartın Valisi İsa Küçük’ün yazdığı, Bülent Velioglu’nun yönettiği tiyatrunun tanıtımında:

“Bu coğrafyada destanlar genellikle erkekler üzerine yazıldı ya da “Destan Yazmak” erkeklerle mahsustu. Şimdi bir kadın; Toroslarda içinde kuş uçmaz kervan geçmez bir dağ başında Karatepe’ye gönül, Aslantaş’a ömür vermiş yol kesip köy basmamış bir kadın yaşayıp yaptıklarını taşta toprağa suya ateşe yazmış bir kadın bir arkeolog.

Halet Abla Destanı, Çukurova’nın doğusunda, Toroslarda içinde İki bin Sekiz Yüz yıllık insan hayatının yalnızlığı, hüznü, acısı mutluluğu ve umudunu bugün de sürdüren bir ömrün öyküsüdür. Bir kadın, çevresindeki olaylar ve ona inanmış insanların öyküsü...

Bu öyküde, son yüzyıl boyunca Türk Siyasal hayatı içinde yaşanan gelişmeler arasında, tatlı, acı ekşi ve kekremsi tadıyla yaşanmış mutluluğu ve yüreklerdeki insan sevgisini bulacaksınız.”

Üstü kapalı açık hava müzesi oluşturarak, Türkiye’de “yerinde koruma modeli”ni gerçekleştiren ilk arkeolog, ilk Hititolog, Türkiye’nin ilk kadın eskrimci ve 1936’da Berlin Olimpiyatları’na eskrimci olarak Türkiye’den katılan ilk kadın sporcu Halet Çambel için Google’ın tasarladığı doodle (aşağıda)

Google'da Ara

Kendimi Şanslı Hissediyorum

Yayınlarından seçmeler

- Karatepeli Fıkraları, İstanbul, 2006.
- Aslı Özyar ile, Karatepe - Aslantaş Azatiwataya, Die Bildwerke, Ph. Von Zabern, Mainz a. Rhein, 2003.
- Karatepe-Aslantaş Öyküsü, Boğazköy’den Karatepe’ye. Hititbilim ve Hitit Dünyasının Keşfi, Yapı Kredi Kültür Sanat Yayınları, İstanbul, 2001.
- Karatepe-Aslantaş, the Inscriptions, Corpus of Hieroglyphic Luwian Inscriptions II, W. de Gruyter, Berlin, New York, 1999.
- Corpus of hieroglyphic Luwian inscriptions, Vol. 2. Karatepe-Aslantaş, Berlin, 1999.
- Güven Arsebük ve Sönmez Kantman ile, Çok Dilli Arkeoloji Sözlüğü Multilingual Dictionary of Archaeological Terms Dictionnaire Multilingue D’Archéologie Mehrsprachiges Archäologisches Wörterbuch, İstanbul, 1994.
- Robert J. Braidwood ile, İstanbul ve Chicago Üniversiteleri Karma Projesi, Güneydoğu Anadolu Tarihöncesi Araştırmaları, İstanbul, 1980.
- Reha Güney ve Ayyüz Toydemir- Sabuncu ile, Kumkale -Toros Eteklerinde bir Haçlı Kalesi, Ege Yayınları, 1970.
- H. T. Bossert, U.B. Alkım, N. Ongunsu, İ. Süzen ile Karatepe Kazıları, Ankara, 1950.
- K. Bittel ile, Boğazköy, İstanbul, 1951.
- Helmuth Theodor Bossert ile, Karatepe: Yeni Bir Eti Harabesi, 1946.

Ödülleri

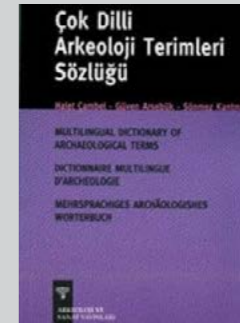
- 2010 T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kültür-Sanat Büyük Ödülü
- 2006 İçel Sanat Kulübü Kültürel Mirasa Katkı Ödülü
- 2005 Boğaziçi Üniversitesi şeref doktora-sı
- 2003 Osmaniye Valiliği Üstün Hizmet Ödülü
- 2002 Truva Kültür Sanat Ödülleri, Truva Özel Ödülü
- 2004 Tübingen Üniversitesi, Almanya, şeref doktora-sı
- 2004 Prince Claus Award – Prens Claus Ödülü Hollanda Devleti
- 2000 Mersin Üniversitesi Şeref Doktorası
- 1995 Türkiye Bilimler Akademisi şeref üyesi
- 1986 Adelaide Ristori Ödülü, İtalya

Üyelikleri

- Türkiye Bilimler Akademisi (TÜBA) Şeref Üyesi
- Alman Arkeoloji Enstitüsü, Berlin, Asli Üyesi
- American Philosophical Society for the Advancement of Knowledge
- American Institute of Archaeology, Boston
- Thracology Institute, Sofya
- Conseil International de la Philosophie et des Sciences Humaines (CIPSH)

Karatepeli Fıkraları
Derleyen: Halet Çambel
Yayıncı: Arkeoloji ve Sanat
(01 / 2006)
Türkçe | 44 Sayfa.

Çok Dilli Arkeoloji Sözlüğü
Yazar: Halet Çambel
Güven Arsebük
Yayıncı Arkeoloji ve Sanat
(09 / 1994)
Türkçe | 158 Sayfa.

Kaynaklar

- “Olimpiyatlardaki ilk Türk kadın”. BBC Türkçe. 11 Ağustos 2012.
- “Halet Çambel yaşamını yitirdi”. Hürriyet. 12 Ocak 2014.
- Halet Çambel’in Ardından Arkeoloji Öksüz Kaldı, Solhaber.org.tr 14.01.2014
- Yaşamını Arkeolojiye ve Anadolu’ya Adanmış Bir Bilim Kadını Halet Çambel, TÜBİTAK Bilim ve Teknik Dergisi Sayı:359, Ekim 1997
- Boğaziçi Üniversitesi, Tarihi Halet Çambel Yalısı’nı Araştırma Merkezine Dönüştürüyor, Arkitera.com, 18.02.2013
- Halet Cambel, Princeclausfund.org
- 2010 Yılı Kültür ve Sanat Büyük Ödülü, Kulturturizm.gov.tr sitesi
- Türkiye Bilimler Akademisi arşivi
- http://tr.wikipedia.org/wiki/Kadirli,_Osmaniye
- http://www.kaliteliresimler.com/img3126.htm
- http://tr.wikipedia.org/wiki/Karatepe,_Kadirli
- http://www.kaliteliresimler.com/img3126.htm
- http://www.saika.gen.tr/arkelolikyerler/117-karatepe.html
- http://www.bbc.com/turkce/haberler/2014/01/140112_halet_cambel

ANADOLU'NUN BELLEĞİNDE HÂLÂ CANLI BİR KADIN: POLYKSENA

AKDOĞAN ÖZKAN, *Yazar*

1994 yılında Biga ilçesi Gümüşçay yöresi yakınlarında yapılan bir kazıda toprak altından tarihi bir lahit çıkarıldı. Bu, arkeoloji terminolojisiyle bir "kurtarma kazısı" idi. Bir başka deyişle, yörede definelerin kaçak kazı yaptığı yerel halk tarafından anlaşılmış, olaya önce Jandarma, sonra da Çanak-kale Arkeoloji Müzesi arkeologları el koymuş ve lahit "kurtarılmıştı."

Kazı sonrasında yapılan araştırmada, lahitin İÖ 6. yüzyılda yapılmış olduğu ortaya çıkarıldı. Üzerinde yer alan tasvirler dolayısıyla "Polyksena Lahiti" olarak isimlendirilen eser toprak altından çıkarılması akabinde bir anda dünya arkeoloji ve sanat tarihi çevrelerinde büyük ilgi gördü. Bazı bilim insanlarına göre, bu "yüzyılın buluntusu" idi.

Bugün Çanakkale Arkeoloji Müzesi'nde sergilenen eseri sanat tarihçileri için önemli kılan, Anadolu'daki figüratif anlatıma sahip lahitlerin o güne dek bulunmuş en erken örneği olmasıydı. Geç Arkaik –Erken Klasik dönem Batı Anadolu İyon mimarisini yansıtan bir üslupla yapılmıştı

Ancak onu asıl eşsiz kılan, dört bir yüzünde kabartmalarla anlatılan bir hikayenin varlığıydı. Polyksena Lahiti'nin dört yüzünde de Troya Savaşı'nın son dönemine ilişkin mitolojik tasvirler yer alıyor. La-

hitte merkezi yeri Troya'nın son Kralı Priamos'un en küçük kızı Polyksena'nın kurban edilmesini betimleyen kabartmalar tutuyor. Troya Savaşı'nı bizler Homeros'un İlyada destanından biliyoruz.

Ancak ilginç olan, Troya Savaşı'nın İÖ 12. yüzyılda meydana gelmiş olmasıydı. Oysa yapılan bilimsel tetkikler lahitin İÖ 500-490 yılları arasında yapıldığını gösteriyordu. Yani Polyksena lahiti, Polyksena'nın öldürüldüğü tarihten en az 600 yıl sonra yapılmıştı.

Lahitin sahibi kimi araştırmacılara göre, dönemin soylu ailelerinden birinin evlenmeden hayatını kaybetmiş kızları, kimilerine göre ise bir Pers askeriydi. Her durumda, şurası kesindi ki, bundan yaklaşık 2500 yıl önce bölge halkı ölen birini gömecekleri bir lahitin üzerine, kendilerinden 600 önce meydana gelmiş bir trajediyi nakşetmişti. Yani bölge insanı Polyksena'nın başına gelen trajediyi unutmamış, belleğinde taze tutmuş ve yüzlerce yıl sonra bir taşla aktarmıştı.

Daha sonra bu lahit bir tarihte toprak altında kalmış ve bu şekilde yüzlerce yıl insan ve güneş yüzü görmemişti. İşin daha da ilginç yanı, lahitin yapımından yaklaşık 2500 yıl sonra bölgeye gidenler, yöre halkının bu lahitin çıkarıldığı yere "Kızöldü" (ya da Kızöldün) tümülüsü dediklerine de şaşırarak tanık olacaklardı. Demek ki bu olay Anadolu'nun belleğinde 3 bin yıl canlı kalmış idi.

Anadolu'da "ölenle ölünmüyordu" belki ama, Polyksena gibi binlerce yıl önce kurban edilmiş bir kadının unutulmuyor, halkın hafızasında bir yerlerde duruyordu. Peki binlerce yıl sonraya aktarılan bu ölümün nasıl bir arka planı vardı? Troya Savaşı'ndan başlayarak hemen nakledeyim:

Troya Savaşı İÖ 12. yüzyılda Troyalılar ile Akhalar arasında yaşandığı ileri sürülen bir savaştı. Savaşı Troyalılar kaybetmiş, Troya Kralı Priamos'un oğlu Hektor da Akhalar safında savaşan Akhilleus ile düelloda hayatını yitirmişti. Çocukken annesi tara-

findan topuğundan tutularak ölümsüzlük ırmağına batırıldığı için tanrısal güçlere sahip olan Akhilleus ise ölümsüzlük zırhıyla korunmayan topuğundan (Aşıl Topuğu) aldığı bir yara sonucu can vermişti. Troyalılar öldürülmüş her yer yakılıp yıkılmıştı.

Kral Priamos'un küçük kızı Polyksena'nın akıbetine gelince... Bu konu üzerinde çalışan araştırmacılar Suat Ateşlier ile Emre Öncü'nün Olba dergisinde (Sayı: X, s. 45-87, KAAM Yayınları, Mersin, 2004) yer alan makalelerinde de belirttikleri gibi, Polyksena'nın yazgısı kendisine Homeros destanlarında yer bulmuş değil. Bizler bu olaya Philostratos'un "Heroides", Seneca'nın "Troades", Euripides'in "Hekabe" ve Hyginus'un "Fabulae" adlı eserleriyle başka bazı destanlarda rastlıyoruz. Tabii genç kızın niçin kurban edildiği sorusuna bu kaynaklarda farklı yanıtlar veriliyor.

Ancak en çok atıfta bulunulan kaynaklardan biri olan Heroides isimli esere ve bazı eski destanlara bakılırsa, olay şöyle gelişir: Troya Savaşı sırasında Kral Priamos ile Akhilleus barışa uzanacakları bir anlaşma yaparlar. Akhalar kuşattıkları Troya'dan çekilecek, bunun karşılığında da Akhilleus Polyksena ile evlenecektir. Böylelikle barışın tesis edilmesi sağlamış olacaktır. Ancak Akhilleus bu "evlilik karşılığı barış" görüşmesinin koşullarını görüşmek için gittiği tapınakta bazı Troyalılar tarafından pusuya düşürülüp topuğundan aldığı yarayla öldürülünce barış planları suya düşer. Olaya çok içerleyen Akhalar Troya'yı yakıp yıkarlar. Savaşta hayatını kaybeden Akhilleus'un ruhu günler sonra oğlu Neuptolemos'a rüyasında görünür. Akhilleus, oğlundan Polyksena'yı kendi mezarı başında öldürerek babası Priamos'tan intikamını almasını ister. Polyksena hançerlenerek kurban edilmeden öfkесinin yatışıp ruhunun huzura kavuşamayacağını söyler. Acısı hâlâ taze olan Neuptolemos gördüğü bu rüyanın ardından babasının talimatını yerine getirir ve adamlarıyla birlikte Polyksena'yı kısıvrak yakalayıp babasının mezarı başına getirir ve burada hançerleyerek kurban eder.

Polyksena, Anadolu'nun ne ilk ne de son kurbanıdır. Ama onun ölümü, öncesindeki hazırlık ve sonrasındaki yas ile birlikte Gümüşçay yöresi yakınlarından çıkarılmış bir mermer lahitin dört yüzünde detaylı olarak tasvir edilmiştir.

Lahitin kısa yüzlerinden birinde, Polyksena başına

(Resim A)

geleceklerden habersiz, yakınlarıyla evlilik hazırlıkları içinde görülüyor. Polyksena sandalyede oturuyor, genç kızlar onu evlilik törenine hazırlıyorlar. (Resim A)

Lahitin uzun yüzlerinden birinde onun elleri ve ayaklarından kısıvrak yakalanarak Akhilleus'un mezarının başına getirilişi ve Neuptolemos tarafından gırtlığından hançerlenişi tasvir ediliyor. Polyksena'nın acımasızca kurban edilmesi karşısında saçlarını yolup ağıt yakan, yas tutan Troyalı kadınları aynı yüzde görüyoruz. Lahitte olayı izleyen onca Anadolu'luya karşı sadece bir tek Grek bulunuyor: Akhaların ihtiyar danışmanı Nestor. (Resim B)

Bir diğer kısa yüzde, yine ölümün acısı karşısında feryat figan eden kadınlar görülüyor. (Resim C)

Peki, neden başka bir Troyalı değil de, evlenme çağında, masum bir genç kız doğrudan ilgisi olmadığı bir savaş dolayısıyla kurban seçilmişti? Dahası neden bu trajik olay bir lahit üzerinde tasvir edilmişti?

Bu soruların cevabını belki hiç bir zaman tam olarak bilemeyeceğiz. Ama biliyoruz ki, gerek hayvanların gerekse de insanların özel bir ritüel eşliğinde yüce bir otoriteye ya da tanrılara kurban edilmesi dünyanın bir çok bölgesinde olduğu gibi, Anadolu'da da tarihin en eski dönemlerinden itibaren

ŞÂİR NİGÂR BİNTİ OSMAN

Boğaziçi'nde bir inci

HALİL ÖZER, Yönetmen

“Ben uydurdum bütün bu hikâyeleri. Ama size şunu söylüyorum ki daha yüksekte duran bir gerçeği işaret etmek için bunca hikâyeye uydurdum. Demek istediğim, hepsi yalanken anlattıklarımın, anne kalbinde bir çocuk yokluğunun işaret ettiği acı yalan değildi.”

Osman kızı Nigâr 1865 yılında Macar kökenli Osman Paşa ile Emine Rif'atı Hanım'ın çocuğu olarak dünyaya gelir. Doğduğu evde var olan Garplı baba ve Şarklı anne ilişkisi / çelişkisi devrin Osmanlısında, İstanbul'unda, yalılarında, köşklerinde, saraylarında da yaşanmaktadır. Osmanlı Devleti'nde 3.Selim'le başlayan modernleşme / batılılaşma süreci 2.Mahmud, Abdülmecid ve Abdülaziz ile devam ettirilmiştir. Başkent İstanbul'da bir yandan şapka inkılâbıyla Feshane kuruluyor, ilk romanlar yazılıyor, Tiyatrolar kuruluyor, diğer yandan ise Anadolu'da halk bu yoksulluğunun sebebinin Batılılaşma olduğunu savunuyor. Bu Garplılık ve Şarklılık arasında büyür Nigâr Hanım. “*Diyebilirim ki şairlik zevkini annemden aldım; çünkü o çok şiir okur, hasta olduğu zamanlar daima beyitler söylerdi.*” Küçük yaşlarda Kuran-ı Kerim'i öğrenir. Mahalle mektebinden sonra İstanbul'un karşı yakasına, Kadıköyü'ne yollanır eğitimi

için. Madam Garos'a ait Fransız yatılı okulunda okur. Fransızca öğrenir. Pişano çalmaya başlar. Okuldaki arkadaşlarından Rumca, İtalyanca, Ermenice'yi duyar, öğrenir. Uzun kış gecelerinde, okulun yatakhaneğinde, arkadaşlarıyla şiirler okur, danslar ederler. Bazı geceler ise musiki. “*Öyle bir mesut âlemde ki ancak benim gibi uzun zaman böyle yatılı mektepte yaşamış olanlar bilir.*”

Dönemin gelenekleri baskın çıkar ve örtünme yaşı geldiği için okuldan alınır. Eğitimine evde devam eder. Dönemin önemli ismi Ebüllisan Şükrü Efendi'den Türkçe, Arapça ve Farsça öğrenir. Bu yıllarda okuldan öğretmeni Madam Garos sık sık ziyaretlerine gelir ve onu dışarıya çıkarır. “*Müslüman olduğum için yaşım on üç, on dörde varınca, bu türlü eğlencelerden büsbütün mahrum kalacağımı bildiği için, kendisi ne zaman bir müsamereye, bir tiyatroya davet olunacak olsa beni de mutlaka beraberinde götürürdü.*”

Artık büyüdüğüne ve döneme göre çok iyi bir eğitimden geçtiğine kanaat getirilen Nigâr Hanım on dört yaşında, Mehmet İhsan Bey ile evlendirilir. Bu evlilik onun tanımıyla ilk felake-

tidir. Daha sonra ikinci felaketi yaşar; dokuz yaşındaki kardeşi vefat eder. Bu acının üstüne ilk şiirini yazar. İlk çocuğunu düşünür. Daha sonra ardı ardına dört erkek çocuk getirir. Eşinin bitmek bilmeyen aldatmaları, bazı geceler hiç gelmeyişi, felaketler Nigâr Hanım'ı şiire, yazıya doğru yolculuklara çıkarır. Eşiyle bitmek bilmeyen kavgalar sonunda onu hasta eder. Ailesi hastalığına iyi gelir diye onu Büyükkada'daki köşke yollar. Adanın zümrüt çamları altında uzun yürüyüşler yapar. Kederini yazıya, şiire döker; yalnızlığını ise Emine Semiye'nin dostluğuyla giderir. Meşrutiyet döneminin önemli romancılarından biri olacak olan Emine Semiye ile dostlukları ölünceye kadar devam eder. Ada hayatı sağlığına, ruhuna iyi gelir fakat kocası çocuklarını göstermez ona. Mecburen tekrar İstanbul'a, kayınpederinin evine dönmeye razı olur. Üç ay zor dayanır. Baba evine geri döner. “*Feryad ki feryadıma imdad edecek yok / Efsus ki gamdan beni azad edecek yok.*”

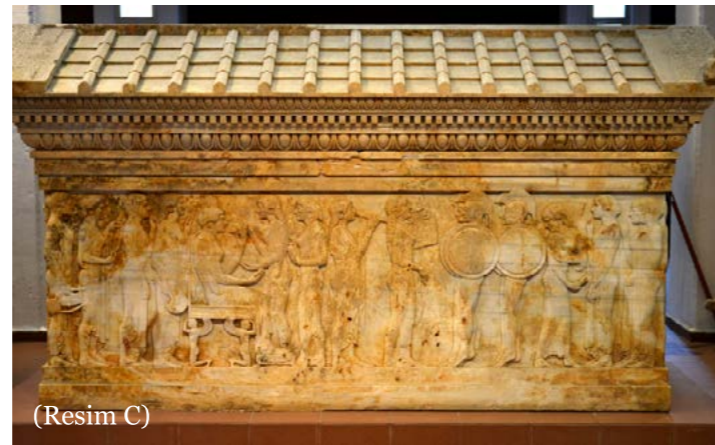
1883 yılında, henüz on sekiz yaşındayken Tesir-i Aşk adlı tiyatro oyununu yazar. Osmanlı İmparatorluğu'nda bunu yapan ilk kadındır.

gizemini tüm yönleriyle aydınlatamamasalar da, dünü ve bugünü anlamaya biraz daha yaklaşabileceklerdir.

Evet, şiddeti toplumun dışında tutmak üzere bir kutsallık atfedilerek Paleolitik dönemlerden itibaren girilen “kontrollü şiddet” eylemleri kendisinden beklenen “arındırma” işlevini tarihin eski dönemlerinde yerine getirmiş olabilir. Ancak Anadolu'nun hafızasından bize ulaşabilen üç bin yıllık geçmişin son dilimine baktığımızda görüyoruz ki, ne denli kutsal bir içerik atfedilirse atfedilsin hiçbir “arındırıcı” (!) şiddet eyleminin “murdar” şiddeti silmesi mümkün olamıyor. Kan akıtılarak Kutsal'a ulaşılmıyor, barış gelmiyor, gelse de o barış, pek çok şey oluyor ama barış olmuyor!

Polyksena'dan 3 bin yıl sonra dahi kadınlar töre cinayetleriyle, uğradıkları katliamlarla hâlâ erkeklerin koydukları yasaların, törelerin hatırlatıcıları konumundalar. Bazen güpegündüz ortalıktan alınıyorlar ve törenin uygulayıcısı rolünü benimsemiş abileri, erkek kardeşleri tarafından canlarına kıyılabilir.. İnsan türünün sürekliliğinin de ifadesi olan kadının bu şekilde öldürülmesiyle kurban edilmek istenen aslında annelik oluyor. Polyksena'nın ölümünü, bu şekilde, elinden alınan anneliği üzerinden okumak da mümkün olabiliyor.

O yüzden yaşamın ölümden giderek daha fazla beslendiği bir dünyada barışı yeniden tesis etmeyi gerçekten istiyorsak, yaşamı yani kadını yüceltmemiz ve onların gözyaşlarına son vermemiz gerekiyor galiba.

(Resim C)

(Resim B)

rastlanan bir olgu. Kimi bilim insanları eski çağlardaki bu tip kurban etme edimlerinin temelini Latince'de “do ut des” (“ben vereyim ki sen de ver!”) denilen temel bir ilkeye dayandığını savunurlar.

Polyksena belki de Troya Savaşı'nın yol açtığı ve sonlandırılmayan kontrolsüz, yani “murdar şiddet” toplumdaki uzak tutmak ve barışa geçilmesini sağlamak için, gecikmiş ama kontrollü, yani “arındırıcı bir şiddet” uygulamasının bir parçası olarak kurban edilmişti.

Şiddetin doğrudan tarafı olmuş Troyalı bir savaşçıyı kurban etmenin şiddet sarmalını sona erdirmeyeceği düşünülmüştü belki. Böyle bir kurban eski çağlarda düşünüldüğü üzere şiddetin bulaşıcı karakterini artırabilirdi. Ancak şiddete bulaşmamış, masum bir genç kızın kurban olarak seçilmesinin yaratacağı katharsis'in (arınma) derecesi, kontrolsüz şiddet o toplumun dışında tutabilecekti. Böyle düşünülmüş ve yaşam ölümle beslenerek galip gelin, sürsün istemişti belki de!

Yani ne kadar trajik olursa olsun, silahların susması için ihtiyaç duyulmuştu belki Polyksena'nın kurban edilmesine. O yüzden de kurban edilişi kutsal addedilmişti. Eğer gerçek böyleyse, Anadolu şiddeti toplumun dışında tutmak üzere ödediği o korkunç ama kutsal bedeli hafızasında tutmuştu işte. Ve bu olayı binlerce yıl hatırladığını göstermek ve bir o kadar daha hatırlanabilmesini sağlamak üzere lahitlere nakşetmişti.

Yani Polyksena her durumda (Priamos ve Akhilleus örneğindeki) babaların kurduğu bir düzenin devamı için öldürülmüştü. Onun genç ruhu törelerin emrettiği bir barışın temelini sinsin diye kanı akıtılmış, kadınlığına son verilmişti.

Çanakkale Arkeoloji Müzesi'ndeki Polyksena Lahiti, belki tüm sırlarını bizimle paylaşmış değil. Ama ona ve Anadolu'nun üç bin yıllık belleğine yakından bakanlar, geçmişin karanlığındaki o trajik olayın

22 yaşında ise sızılarını, evvahlarını dile getirdiği ilk şiir kitabı olan Efsus I yayınlanır. Efsus I 'de yer alan şiirlerinde, çağı için yeni ve cesur tavrı onu gerçek anlamda ilk kadın şair yapar. Toplumsal değişimle birlikte, ailesinden de gelen bir etkiyle geniş bir sosyal çevreye sahiptir. Bu şartların getirdiği hayat tarzıyla, kişisel duygu ve heyecanlarını kadın içtenliği ve cesaretiyle dile getirir şiirlerinde. Daha sonra Efsus II'yi yayımlar. 2.Abdülhamid'den Şefkat Nişanı alır.

Kocası Mehmet İhsan Bey'le olan kavgaları artık dayanılmaz bir hâl alır. Nigâr Hanım ne zaman dayanamayıp, baba evine dönse Mehmet İhsan Bey çocuklarını göstermez ona. Ve yoğun çabalardan sonra Nigâr Hanım oğullarını Mekteb-i Sultani'ye kaydettirir. Defalarca ayrıldığı, çocukları için yine defalarca bir araya geldiği kocası Mehmet İhsan Bey'den bir daha dönmemek üzere ayrılır. Bozulan sağlığına iyi gelir diye sık sık seyahatlere çıkar. Elemterâneleri dediği şiirlerini yazmaya devam eder. "Mani oluyor halimi takrîre hicabım / üzme yetişir, üzme, fırakınla harabım / Mahv oldu sükûnum, beni terk eyledi habım / üzme yetişir, üzme, fırakınla harabım."

"Yalan değildi eşi zalim avcı tarafından vurulan turnanın zaruri ölümü. Yalan değildi kemalin arkasından zevalin geldiği. Olgunlaşan her şeyin bozulduğu. Bir şey bozulurken onunla birlikte başka şeylerin de bozulduğu. Yalan değildi devletlerin insanlar gibi, aşkların da devletler gibi olduğu; mahiyeti safiyet olan aşkı, en çok karanlıkların boğduğu."

1895 yılında yayın hayatına başlayan Hanımlara Mahsus Gazete'nin yazarları arasına katılır; bir süre başyazarlığını da yapar. Servet-i Fünun dergisinde Üryan Kalp mahlasıyla şiirleri yayınlanır. Osmanbey'deki küçük taş konağında, Rumelihisarı'ndaki yalısında Salı günleri bu topraklarda, saray dışındaki ilk edebiyat sohbetlerini başlatır. Bu davetlerde sanat, edebiyat ve müzik konuşulur; üzerine şiirler okunur. Buraya dönemin kalburüstü kişileri, edebiyat ve sanat mensupları gelir, sohbetler edilir. Bunlar arasında Maarif Naziri Münif Paşa, Süleyman Nazif, Ahmet Mithat Efendi, Abdülhak Hamit, Cenap Şahabettin, Faik Ali, kadın edebiyatçılarından şair ve bestekâr Leyla Hanım, Mihrinissa ve Fahriye Atif Hanım'larla, ünlü tarihçi Cevdet Paşa'nın kızları Fatma Aliye ile Emine Semiye Ha-

nım'lar gelir. Bu salonun konukları arasında Pierre Loti, Salomon Proudhon, Paul Bourget, Karmen Silva gibi yabancılar da bulunur.

Bu sohbetlerde erkeklerin yanında örtünmeyi ilk kez kaldırarak, tarihe geçer. İlk alafrağa şiirin örneklerini veren kadın olarak hem alafrağa hem de alaturka Hilal-ı Ahmer'e ve cemiyetlere destek verir. Şiirlerinde Fransız edebiyatı, Romantizm ve Divan şiirinin izleri görülür. Fuzuli'yi de, Nedim'i de sever. Edebiyat-ı Cedide şairleri gibi şiirlerinde biçim denemeleri de yapar. Bu yıllarda şairlik hayatının tepe noktası Aks-i Seda'yı ve ardından tek öykü kitabı Safahat-ı Kalb'i yayımlar.

1908 yılındaki Meşrutiyet'in ilanına politik, siyasal sebeplerden çok 2. Abdülhamid Dönemi'ndeki konumunu kaybetme korkusuyla karşı gelir biraz da. Yaklaşan Balkan Savaşları, yükselen milliyetçilik dalgası Namık Kemal gibi erkek şairlerden sıçrar, onun da şiirlerine yansır. "Sen âh o kadar sevgilisin ey vatan ey cân / Bu millete sensin yine mas-

dar-ı iman / Canlar bile bir zerrene minnetle fedâdır / Râhında fedâilerin elbet sulehâdır."

İstanbul'un geçirdiği dönüşüm yüzünden ruhunu kaybettiğini görür. Tramvaylarda, dükkânlarda gördüğü avamlık ve zaman zaman bizzat maruz kaldığı bu kabalık onu ürkütür; şiirlerinden damlar birer kanlı gözyaşı olarak. Osmanlı'nın son döneminde üst üste geçirdiği sarsıntılar, İttihat ve Terakki yönetiminin getirdiği iktisadi karışıklıklar yüzünden evine kapanır usul usul.

"Ne sevenim var ne kimseyi seviyorum. / Ne sevmek ihtimalim kaldı. / Boş dimağ, boş kalp, boş bir hayat..."

"Yalan değildi güzel kokunun ezel hatırasını taşıdığı. Yalan değildi bazı şeylerin hep bir şeyle bir şey arasında bir ürperti gibi asılı durduğu."

1. Dünya Savaşı yaklaşırken iyiden iyiye ekonomik güçlükler çeker, fakat buna rağmen, binbir zorlukla da olsa Nişantaşı'ndaki yalısının ve Osmanbey'deki konağının vergilerini muntazam bir şekilde öder. "Maliye hazinesinden irade-i seniyye ile almakta olduğu maaşı inkılâb sebebiyle kesilir. Savaşla birlikte artık un, şeker, yakacak, pirinç dahi bulunmayan bir dönem yaşanır ülkede. Bir zamanlar İstanbul'da herkesin dilinde olan, katılmak için can attığı davetlerin yapıldığı, misafirlerin eksik olmadığı Osmanbey'deki konağında artık bir başınadır. "Gündüz arayanlar olmuşsa da her yer ve her şey gibi kapının çingırağı da kırık olduğu için işitmedim."

Bütün bunların üstüne savaşlarda hayatını kaybeden askerler, onların şehirdeki, mahallelerdeki acılı aileleri Nigâr Hanım'ı iyice mutsuzluğa, yalnızlığa sürükler. Savaşın uzaması herkes gibi onun da hayatını mahveder. "Dün gece, nöbetlerle titrerken, babamın bana yirmi yıl önce hediye ettiği bir yatak mangalını hatırladım ve ancak onunla ısınabildim. Babacığımın aziz ruhunu bu vesileyle bir kere daha takdis ettim."

1918 yılı sağlığının da iyiden iyiye bozulduğu yıldır. Ve Nisan ayının ilk günü hayatını kaybeder. Geride çok önemli şiir kitapları, çevirileri, öykü kitabı ve daha da önemlisi birçok şeyi yapan ilk kadın olarak anılarını bırakır. Nigâr Hanım, bir yönüyle daima Batılı kalmış, diğer yandan Doğunun bir parçası olmayı sürdürmüştür. Yaşam tarzı, fikir hayatı Doğu gelenekleriyle birebir örtüşürken; kültür yaşamı ve üstün olduğu değerleri takdir etme ve benimseme açısından Batılı bir şair ve entelektüeldi.

"Ölürsem kalsın aksin gözlerimde."

Eserleri;

- Efsus I, İstanbul, 1877, Şiir
- Tesir-i Aşk, İstanbul, 1883, Oyun, Olcay Öner toy önsözü ile, İstanbul, 1978,
- Efsus II, İstanbul, 1891, Şiir
- Nîrân, İstanbul, 1894, Fransızca'dan çevirdiği öykü ve şiirlerin derlemesi, Öykü, Şiir
- Aks-i Seda, İstanbul, 1900, Şiir
- Safahat-ı Kalb, İstanbul, 1901, Öykü
- Girive, 1912, Oyun, basılmadı
- Elhan-ı Vatan, İstanbul, 1916, Şiir
- Hayatımın Hikâyesi, İstanbul, 1959, Otobiyografi

Kaynaklar

- Nazan Bekiroğlu, Şair Nigâr Hanım, Güftesi Garplı, Bestesi Şarklı, İstanbul, 2008. Timaş yay.
- Nazan Bekiroğlu, Şair Nigâr Hanım, İstanbul, 1998. İletişim yay.
- Nigâr Binti Osman, Hayatımın Hikâyesi, İstanbul, 1959. Ekin Basımevi.

KAPLICA TEDAVİSİ

Prof. Dr. NERGİS ERDOĞAN

*İstanbul Üniversitesi, İstanbul Tıp Fakültesi
Tıbbi Ekoloji ve Hidro-Klimatoloji Anabilim Dalı*

Kaplıca tedavisi belli bir yöreye özgü su, hava ve yer kaynaklı doğal tedavi unsurlarının, diğer tedavi yöntemleriyle kombine biçimde, hasta temelinde planlanarak, sağlığı korumak, geliştirmek, tedavi ve rehabilitasyon amaçlarıyla, kür şeklinde kullanımını ifade eder. Alp Himalaya kuşağı üzerinde yer alan ülkemiz termal mineralli sular yönünden ciddi bir zenginliğe sahiptir. Bu nedenle tarih boyunca Anadolu Uygarlıklarında temizlik kültürü ve sıcak suların kullanımının önemini gösteren bulgulara rastlanmıştır.

Anadolu'da neolitik çağdan itibaren yunakların var olduğu, sıcak yer altı sularının kutsandığı, M.Ö. 4 ve 3. binlerde yer yarıklarından çıkan sıcak su ve buhara tapındıkları gösterilmiş, M.Ö. 2000'li yıllara ait banyo küvetleri bulunmuştur. (Sevimli Ş.)

M.Ö. 5. Yüzyılda, İyon Kolonileri ve Helenistik Dönemde Anadolu'da hekim tanrı Asklepieos adına Asklepieonlar inşa edilmiştir. En ünlülerinden birisi Bergama'da bulunan ve hastanenin ön deneyimi olan bu yapılarda perhiz, bedenın şarap ile ovulması, sıcak, soğuk su ve/veya çamur banyosu, telkin ve egzersiz gibi güncel tıbbi kavramlara uygun tedaviler yapılmıştır.

Daha sonra Anadolu'ya gelen Roma'lılar Anadolu'da yer alan yunakları, asklepieonları geliştirmişlerdir. Roma'da su kültürünün

gelişkinliği toplu yıkanma binası anlamında kullanılan balineae, balneum, balineum, thermae, balaneion, Loetro/n, Loutro/n gibi çok sayıda sözcüğün varlığından da anlaşılabilir.

Roma'lılar döneminde su kanallarının gelişimiyle halka açık banyolar "thermae" adı verilen devasa yapılara ve gimnazyalara dönüşmüş, askerlerle bu kültür ege-men oldukları kıtalara taşınmıştır.

Bu yapılar aynı zamanda sosyalleşme, relaksasyon, ibadet ve tıbbi tedavi amaçlarıyla kullanılmış, çevrelerine lokantalar ve meyhaneler eklenmiş, yöneticiler gimnazyum-hamam kompleksleri için ödenek vermiş, yönetimine "balneator" isimli kişiler atanmış, yasal düzenlemeler yapılmıştır.

Bu dönemden kalan Ephesos, Miletos, Hierapolis, Laodikeia, Aphrodisias, Perge, Side gibi yörelerdeki gimnazyumlar önemli örneklerdir.

Kaplıcalar eski Yunan ve Roma Mitolojisinde de yer almıştır. Eski Roma inanışında Fontus veya Fons (çoğul Fontes) kaynak ve kaplıcaların tanrısıydı. Ekim 13'te onuruna Fontinelle adı verilen bir dini festival yapılır çeşme ve kaynaklar çelenklerle süslenirdi. Fons "pınarlar, kaynak ve kaplıcalar ve iyileştirme tanrıçası Juturna" ile ikiyüzlü tanrı Janus'un oğluydu. Juturna'nın sembolü pınarlar ve su kaynaklarıydı 11 Ocak'ta adına festival düzenlenirdi.

Arethusa ve Alpheus öyküsünde ise su çevrimi ve yeraltı sularının oluşumu anlatılmaktadır. Yer altı ve kaynak, kaplıca suları tanrıçası Arethusa Yunan mitolojisinde bir deniz perisi ile Nereus'un kızıdır. Öyküye göre bir gün ırmak tanrısı Alpheus olduğunu bilmeden berrak bir ırmakta yıkanmaya başlar. Alpheus bu karşılaşmada Arethusa'ya aşık olur. Arethusa onun varlığını ve niyetini keşfettikten sonra kaçır. Çünkü iffetli bir izleyicisi olarak Artemis'e bağlı kalmak istemektedir. Uzun bir kovalamadan sonra onu koruması için tanrıçası Artemis'e dua eder Artemis onu bir buluta saklar fakat Alpheus takipte ısrar eder. Korkusundan derin derin solumaya başlayan Arthusa kısa sürede yoğunlaşıp yere iner, bir dereye dönüşür. Artemis tekrar yardımcı-

na koşarak yeri kırıp, Arthusa'nın yer altına kaçışını sağlar. Arethusa yer altından Ortygia adasına kadar gider, fakat Alpheus ona ulaşmak için denizin altından akarak onun sularına karışır, ikisi birlikte yakındaki denize dökülürler.

Hekimliğin atası sayılan ve M.Ö. 460 yılında, Bodrum açıklarında bulunan Kos (İstanköy) adasında doğan Hipokrat'ın koleksiyonunda "Havalar, sular ve yerler hakkında" temel konularından birisidir. Hipokrat bu eserinde kendi kendisini tedavi edici Doğa (Natura medicatrice)" kavramına yer vermiş, hava, su ve toprak gibi doğal etmenlerin hastalıkların oluşması, gelişmesi ya da iyileşmesi süreçlerindeki etkilerini vurgulamıştır. (M. Cemil Uğurlu)

Ortaçağ'da salgınlar ve dini baskılar nedeniyle geri plana atılan kaplıcalar, Rönesans ertesinde yeniden keşfedilmiş, sonraki yüzyıllarda bilimsel çalışmalara konu olmuş, bilimsel derneklere kavuşmuştur. 20. Yüzyılda bilimsel tıbbın gelişmesiyle ihmale uğrayan kaplıca tedavisi son yıllarda popüleritesini yeniden kazanmaktadır. Günümüzde de Anadolu toprak-

larında kaplıca ve hamam geleneği sürmektedir. Her yıl Halkımızın yaklaşık %11'i kaplıcalara şifa amacıyla ve kendi olanaklarıyla gitmeyi sürdürmektedir. Geçtiğimiz yirmi yıl boyunca, Ege bölgesi ilk sırada olmak üzere ülkemizde kaplıca tesisleri hem sayı hem de tedavi olanakları açısından önemli gelişmelere tanık olmaktadır.

Kaplıca tedavisinde yörenin iklimi, termal minerali sular ve suyun anlamları, tıbbi çamurların etkileri gibi doğal unsurlar yanı sıra çevre değişikliği, iş ve olumsuz koşullardan uzaklaşma gibi faktörler de rol oynamaktadır.

Kaplıca yörelerinde olumsuz iklimatik koşullar ve hava kirliliği olmaması önemli bir koşuldur. Bu amaçla özellikle Almanya'da kaplıcalarda hava kalitesi ile ilgili standartlar geliştirilmiştir. Havanın temizliği ve allerjenlerden arınmış olması önemli bir koşuldur. Tedavi bölgesi, yerleşim merkezi, trafik alanı olmak üzere en az üç noktadan örnekler toplanarak partikül ve kirlenici gaz ölçümleri yapılmalı, hava kirliliği şehirde izin verilen değerlerin %40'ını aşmamalıdır. Bir kür merkezinin, spesifik, lokal, iklimatik faktörlerinin, yararlı ve olumlu etkilerinin hastalıkların tedavisinde kullanılması ise klimaterapi adını alır. Bu amaçla deniz iklimi, orman iklimi, dağ iklimi gibi iklim tipleri farklı hastalıklarda güneş banyosu (helioterapi), hava banyosu, açık hava kürleri, iklimatik arazi kürleri, balneoklimaterapi, speleoterapi gibi farklı klimaterapötik yöntemlerle kullanılır. Bir kaplıca tedavisinin en önemli yanlarından birisini termal-minerali su banyoları ve tıbbi çamur/ peloid uygulamaları veya balneoterapi oluşturur. Termal-minerali su banyoları tek bir banyonun özel/kısa süreli etkileri ve birkaç hafta süresince tekrarlanan banyolar sonucunda ortaya çıkan genel/uzun

süreli, adaptif etkiler olmak üzere iki kısımda incelenebilir.

Banyolar özel etkilerini mekanik, termik ve kimyasal yollarla gösterirler:

1. Mekanik etkiler kaldırma kuvveti, hidrostatik basınç ve viskoziteden oluşur. Bunlara dalmanın /immersiyonun etkileri denir.

a. Kaldırma kuvveti: Suyun kaldırma kuvveti etkisi ile insan su içinde bel hizasına kadar dalışlarda %50, boyna kadar dalışlarda %90 ağırlık kaybına uğrar. Bu etki ile kaslarda gevşeme (relaksasyon), yumuşak dokuların esnekliğinde artış ve tüm vücut yüzeyinde suyun dokunma uyarısı ile ağırlarda azalma sağlar.

Kan dolaşımı, bacak kollar gibi çevre dokulardan göğüs kafesi ve kalbe doğru yönelir, dokulardaki sıvılar damar içine kayar, çevresel ödemler çözülür.

Ağırlık ve ağrının azalması ve kaslarda gevşeme nedenleriyle, su ortamı egzersiz amacıyla kullanımında büyük avantajlar sağlar.

Doğal mineralli sularla yapılan su içi egzersizler suyun kimyasal özelliklerinden de yararlanma olanağı sağlayarak, spor, fitness, sağlığa destek, tedavi ve rehabilitasyon amaçlarıyla kullanılabilirler.

b. Hidrostatik basınç: Suyun vücut yüzeyine yaptığı basınçtır. Dokulardaki sıvının damar içine, kan dolaşımının çevresel damarlardan göğüs kafesine ve

kalbe doğru yönelmesine yol açar. Dolumu artan kalp, nabız dakika sayısını azaltarak yavaş ve güçlü atımlarla sporcu kalbine benzer biçimde daha ekonomik çalışmaya başlar.

Bu değişiklik sonucunda sinirsel ve hormonal uyarılarla kan basıncı düşer, vücuttan su ve tuz atımı sağlanır. Ancak kalbin gerilmesi, yatkın şahıslarda kalp atım düzensizliklerine neden olabilir, kalp yetersizliğinde kullanımı risk taşır.

Solunum sisteminde nefes alma güçleşirken nefes verme kolaylaşır. Su içinde aşırı egzersiz akciğer problemleri hastalarda solunum sıkıntısına yol açabilir.

Mide barsak sisteminde karın içi basınç artması nedeniyle mide dolu iken tam banyo uygulaması önerilmez.

c. Viskozite: İçinde yapılan harekete suyun direncidir. Suyun yardımcı ve destekli egzersizde kullanılmasını sağlar. Türbülans özelliği ise su hareketli hale getirildiğinde masaj aracı olarak kullanılmasına olanak sağlar.

2. Termik Etkiler

Banyolarda çeşitli sıcaklıklarda termal-mineral sular kullanılabilirler. Termodiferent (termonötral) adı verilen, 34-35°C banyolar, sıcak ya da soğuk olarak algılanmaz ve vücudun ısı dengesini etkilemezler. Ancak, banyo içinde hareket edildiğinde ısı üretimine yol açarak bu koşulları bozacağından egzersiz amacına uygun değildir. Egzersiz amaçlı banyoların sıcaklıkları daha düşük olmalıdır. Tedavilerde genellikle 38-42°C sular kullanılır. Bu sıcaklıkların üzerindeki sıcaklıklara insan vücudunun dayanması çok zordur. Suyun ısı iletimi havaya göre otuz iki kat faz-

ladır ve su çok iyi bir ısı iletkenidir. Suya dalma süresince insan hiçbir yolla ısı kaybedemez. Tersine suyun sıcaklığı, kişinin vücut yapısı, su içinde hareketi ve uygulama süresi gibi koşullara bağlı olarak ısı kazanır. Bu yüzden su içinde insan vücut sıcaklığı çok hızlı biçimde yükselir (hipertermi). Ortalama bir insanın vücut sıcaklığı 40°C suda 15-25 dakikada, 42°C suda yaklaşık 10 dakikada 39°C'ye ulaşır. Son yıllarda hastalıkların vücut sıcaklığını artırarak tedavisi anlamında hipertermik uygulamaların popülaritesi artmaktadır. Kaplıca tedavisinde kullanılan balneoterapi araçları arasında hipertermal banyoların tartışılmaz bir yeri vardır. Vücut sıcaklığı artışının en yaygın yolu olan ateş vücudun en etkin savunma yollarından birisidir. İnsanlar ateşin vücut savunmasındaki rolünü yüzyıllardır gözlemiş ve dile getirmişlerdir. Hipokrat (M.Ö 460-377) "Ateş organizmanın kendisini hastalıktan kurtarmak için mücadelesidir, vücudu bir alev gibi temizler" demektedir. Parmenides (M.Ö. 540-480) ise bunu "Bana ateş yaratmak için bir güç ver, bütün hastalıkları yenerim" şeklinde özetlemektedir. Grip gibi ateşle seyreden birçok durumda vücut sıcaklığı artışı, yaşama şansını artırır. Ateş tedavisinin antibiyotik öncesi dönemde birçok hastalığın tedavisinde kullanıldığı bilinmektedir. Son yıllarda sıcak su ortamında oluşan vücut sıcaklığı artışının da ateş gibi vücut direncini, bağışıklık sistemini etkilediğine dair çalışma sonuçları ortaya konmaktadır. Buna karşılık ateşten farklı olarak hipertermi kontrol edilebilir, planlanabilir, istenmeyen etkileri önlenabilir bir süreçtir.

Vücut sıcaklığının 38°C ve üzerine çıkmasıyla nabız dakika sayısı ve kalp dakika atım hacmi artar. Çevresel dolaşımda artış, kaslarda gevşeme meydana gelir. Vücut

sıcaklığı artışı büyüme hormonu, kortizol salgılayan hormon (ACTH), β-endorfin, glukagon gibi hormonlarda artışa, tiroid hormonlarında azalmaya neden olur. Antioksidan savunmanın da uyarılmasını sağlar.

Ayrıca sıcağa karşı ısı şoku proteinleri adı verilen hücreyi koruyucu bir grup proteinin sentezi artar. Bu proteinler çevresel stres sırasında görevler üstlenirler, ortaya çıkan hasarın onarımında çok önemli rol oynarlar. Hücrelerin ısı şoku proteini üretmeye yeterli, hafif bir strese önceden maruz bırakılmasının daha sonraki streslere karşı hücrenin dirençli hale gelmesini sağladığı gösterilmiştir. Bu olaya "stres toleransı" veya "termotolerans" adı verilmektedir.

37-39°C sıcaklıkları arasındaki sular sakinleştirici ve uyku vericilerdir (parasempatik etki). 42°C ve üzerindeki sular ise vücutta tehlike sinyallerine yol açacağından (sempatik uyarı) kan basıncının yükselmesine, ayrıca kan yoğunluğunda artışa, pıhtılaşma sisteminin uyarılmasına yol açabilirler. Bu nedenlerle banyo ertesi kalp krizi ve inme riski artar. Tıkayıcı damar hastalığı riski olanlarda, bu tür hastalıkları geçirmiş insanlarda ve yaşlılarda hipertermal suların kullanımı konusunda dikkatli olunmalıdır. Ayrıca aşağıdaki durumlarda da termal tedavilerde vücut sıcaklığı artışı sakıncalı olabilir:

- Gebelikler
- Çevresel damar hastalıkları
- Duyu kayıpları
- Çok yaşlı ve çocuklar
- Kalpte ritim bozuklukları ve taşikardi durumları
- Çok yüksek veya çok düşük arteriyel tansiyon durumlarında ve
- Sıcaklığa duyarlılığı artıran, kansızlık, kalp hastalıkları, diyabet, tiroid hastalıkları, epilepsi, tüberküloz gibi durumlarda da hipertermi uygulamasından kaçınmak gerekmektedir.

3. Kimyasal Etkiler

Yıllardır yapılan klinik ve deneysel çalışmalar termomineral suların düz sudan farklı etkileri olduğunu göstermiştir. Son yıllarda minerallerin etkilerinin vücudun en büyük organı kabul edilen deri aracılığıyla olduğu düşünülmektedir. Deriden ciddi miktarda emildiği bilinen maddelerin başında karbondioksit (CO₂), radon (Rn) ve kükürt (H₂S) gelmektedir. Deriden emilen maddelerin derinin bağışıklık sisteminde, metabolizmasında değişikliklere yol açarak etki ettikleri düşünülmektedir.

Kaplıca tedavisinin özgün yanlarından ve asıl balneoterapi araçlarından birisi olan tıbbi çamurlar (peloidler), jeolojik ve/veya biyolojik olaylar sonucu oluşan, banyolar, lokal paketler şeklinde

veya ağız yoluyla koruyucu, tedavi edici veya rehabilitasyon amacıyla kullanılabilen doğal olarak su içeren veya kuru olabilen, organik ve inorganik maddelerden oluşan karışımlardır. Termomineral sular gibi termofiziksel ve kimyasal yollarla etki ederek özel ve genel/nonspesifik etkilere yol açarlar.

Sulardan farklı olarak ısı iletimi daha yavaş olduğu için daha yüksek sıcaklıklarda uygulanabilirler, bölgesel uygulamaları yaygındır, kaplıca yöreleri dışında da kullanılabilmeleri avantaj sağlar.

Genel etkiler

Bir kaplıca kürü sonunda 6-12 ay süren, hastalık belirtilerinde düzelme ve "genel bir iyilik hali" ortaya çıkar. Kaplıca tedavisinin nihai amacı olan bu olay, belli aralıklarla tekrarlanan uyarımlarla organizmanın kendi güçlerinin harekete geçirilmesi ve vücutta genel adaptasyon reaksiyonunun uyarılması temeline dayanır. Burada termal-mineral su ve çamurların, peloidlerin fiziksel, kimyasal ve termik etkileri önemli bir rol oynar. Diğer çevresel faktörler, iklimatik değişiklikler ve ek tedaviler de katkıda bulunurlar. Bu süreç genellikle 3-4 hafta alır.

Kaplıca tedavisi tıpta her sistem hastalığında, her yaşta kullanılabilirse de ülkemizde ve dünyada en sık (%80) romatizmal hastalıklarda kullanılmaktadır. Bunu

başta sedef hastalığı olmak üzere deri hastalıkları, endokrin-metabolizma, mide-barsak, böbrek ve idrar yolu hastalıkları izlemektedir.

Kaplıca tedavisinde çeşitli sistem hastalıklarında farklı balneoterapi yöntemleri kullanılabilir. Örneğin, romatizmal ve deri hastalıklarında banyo uygulamaları yapılırken endokrin metabolizma, mide barsak sistemi ve böbrek ve idrar yolları hastalıklarında öncelikle mineralli sularla içme kürleri uygulanmaktadır.

Son yıllarda kaplıca tedavisi alanında yapılan çalışmalar bu tedavinin maliyet etkin, yan etkisi yok denecek kadar az bir tedavi olduğunu göstermektedir. Ancak geri ödemede kurum desteğinin azalması, kamuya ait tesislerin sayısının artmaması kullanımını kısıtlayan önemli bir etkidir. Son yıllarda tesis sayısı yönünden ciddi gelişmeler olmasına rağmen halen tesislerin, nitelik, çevre düzenlemesi, tıbbi uygulamalar, eğitimli personel, hijyenik önlemler, kullanım süreleri açısından yeterli olduğunu söylemek mümkün görünmemektedir. Bu alanda nitelikli, kaynak israfını önleyecek ve etkin tesisler kazanılması için üniversitelerin görüşlerine yer verilmesi ve işbirliğine gidilmesi önemli kazanımlar sağlayacaktır.

Kaynaklar

1. Sevimli Ş: Anadolu Uygarlıklarında Temizlik Kavramı ve Uygulamalarının Evrimi. Doktora Tezi. Danışman Prof.Dr.İlter Uzel Adana-2005 Çukurova Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Deontoloji Ve Tıp Tarihi Anabilim Dalı
2. Uğurlu M. C: Hipokrat. Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Mecmuası Cilt 50, Sayı 2, 1997 67-78
3. Erdoğan N. Termomineral su banyolarının etki mekanizması. İçinde Karagülle MZ, editor. Balneoloji ve Kaplıca Tıbbi. İstanbul: Nobel Tıp Kitabevleri; 2002. pp.65-74.
4. Karagülle MZ. Kaplıca Tedavisi, Balneoterapi Ve Termal Hidroterapi. İçinde Beyazova M, Kutsal YG. Editor. Fiziksel Tıp ve Rehabilitasyon Ankara: Güneş Tıp Kitabevleri; 2011. pp. 1163-1177
5. Dönmez A. Balneoterapi Yöntemleri. İçinde Karagülle MZ, editor. Balneoloji ve Kaplıca Tıbbi. İstanbul: Nobel Tıp Kitabevleri; 2002. pp.57-63.
6. Akman M.N, Sürenkök Ö. Su Fiziği İçinde Akman M.N, Sürenkök Ö. Editor. Hidroterapi ve Akutik Rehabilitasyon Ankara: Hırcal Eğitim Vakfı; 2006. pp. 9-13.
7. Erdoğan N. Romatizmal hastalıklarda kaplıca tedavisi İçinde Karagülle MZ editor. Balneoloji ve Kaplıca Tıbbi İstanbul: Nobel tıp kitabevi; 2002. pp. 113-127.
8. Yüzbaşıoğlu N: "Osteoartritte Kaplıca Tedavisi", Osteoartrit, Yaşar Karaarslan, Ed., Ankara Üniversitesi Gazi Tıp Fakültesi, Ankara, ss.159-172-, 2000.
9. Saydam B: Korku(t) Ata. Suret Sayı:2, 2013 94-123.

PONZA TAŞI

PINAR HAZİNE DAROĞLU

“Ponza taşı lavların en üstünde oluşan hafif bir camdır, her şekilde bulunabilir. Vücut bakımında özellikle topuk bölgesi ve dirseklerdeki ölü derinin uzaklaştırılmasında, batıkların temizlenmesinde kullanılan aktar veya eczanelerden alınabilecek düşük fiyatlı bir banyo aksesuarıdır.”

İlk olarak Yunanlılar tarafından keşfedildiği düşünülmektedir. Antik Yunan ve Roma döneminde amfityatrolar, tapınaklar, su kemerleri, hamamlar, mahzenler ve konut inşaatlarında yaygın olarak kullanılmıştır. Bu dönemlere ait en belirgin örnekler Roma Panteonu ve İstanbul Ayasofya Kilisesidir. Almanya'da 1800'li yıllarda kullanılmış ancak yakın döneme kadar fazla ilgi görmemiştir. 18. yüzyıl ortalarında ise California'da yapı malzemesi olarak kullanılmaya başlanmıştır. Son 30 yıl içerisinde ise teknolojinin gelişmesi ve çevre bilincinin artması ponza taşının kullanımını yaygınlaştırmıştır.

Volkanik faaliyetler sonucunda asidik ve bazik ponza oluşmaktadır. Bazik ponza koyu renkli

ve daha ağırdır. Asidik ponza ise yaygın olamamaktadır ve açık gri-kirli beyaz renklerde birbirinden bağımsız gözenekli, yoğunluğu 0,5-1 gr/cm³, sertliği 5,5-6 arasındadır. Genellikle %60-75 oranında SiO₂ içerir. Yeryüzü hareketleriyle magmadan gazlar fişkirir, magma köpürür ve basınçla kraterden atılıp çevreye dağılır. Hızlı soğumadan dolayı katılaştığında içinde çözülün buhar aniden salınır ve püskürür. Böylece gözenekli yapı oluşur. Fazla gözenekli yapısı nedeniyle ponzanın ısı ve ses geçirgenliği düşüktür, suda yüzer, hafiftir, aşındırıcıdır. Kimyasal olarak tesirsizdir, kristal suyu içermez.

Bilinen ponza rezervleri Dünya'da en fazla Endonezya, Guatemala, Dominik, Martinik, İzlanda gibi volkanik bölgelerdedir. Türkiye'de ise Bitlis-Tatvan,

Nevşehir-Avanos-Ürgüp, Kayseri-Talas ponza rezervlerinin yoğun olduğu bölgelerdir.

Ponza taşı kullanım alanları:

İnşaat: İnşaat sektöründe hafif yapı elemanı üretiminde kullanılabilir. Harç ve demirden tasarruf sağlar, ısı ve ses izolasyonu sağlar, yangına dayanıklıdır, deprem yüklerine karşı daha elastik davranış gösteren ve dondan etkilenmeyen beton yapılabilir.

Tekstil: Tekstilde yaygın olarak kot taşlamada, kumaşın yumuşatılıp ağartılması işlemlerinde kullanılmaktadır.

Tarım: Tarımda kuraklığa çare olarak başvurulacak seçeneklerden birisidir. Sıcak iklimli bölgelerde buharlaşmadan kaynaklı su kaybını önlemek ve sıvı gübre kullanımında yeraltı su kaynaklarının kirlenmesini önlemek için kullanılır. Toprak altına serilen ponza tabakasına (yastıklama) su ve gübre verilerek bitkiler direkt olarak köklerinden beslenmiş olur.

Kimya: Kimya endüstrilerindeki yaygın kullanımlarına örnek olarak tarım ilaçları ve kibrit sanayiinde taşıyıcı, gübrenin topraklaşmasını önleyici antikek malzemesi, temizlik ve deterjan sanayiinde katkı, özel tip boyalar-

da (akustik ve yalıtımlı boya, pürüzlü duvar kaplaması, trafik şeritlerinin çizilmesinde kullanılan kaymaz tip boyalar) katkı maddesidir. Diş macunlarında ve dişçilikte parlatma keki ve tozu olarak, kuyumculuk metal, cam ve plastik sanayiinde aşındırıcı olarak, TV tüpleri, elektronik devre ve çiplerin üretiminde hassas temizlik maddesi olarak kullanılır. Yol tutucu kaymaz tip oto lastik üretiminde katkı, sıcak bölgelerde asfalt kaplamalarında katkı, karayollarında buzlanmayla mücadelede katkı olarak kullanılmaktadır. Su arıtım teknolojilerinde ponzadan yararlanılmaktadır.

Kozmetik: Topuk taşı olarak bildiğimiz ürünün hammaddesi yine ponzadır. Kozmetikte özellikle ayak bakımı için direkt olarak kullanılan ponza taşı; yüksek ısıda volkanik faaliyetler sonucu oluştuğundan sağlığını riske atacak bir element veya moleküller yapı barındırmaz, çürümez, suyu emmez ve hijyeniktir. Sağlık açısından hijyenik bir ürün olduğu ve pomza topuk taşında aşındırıcı özelliğe sahip olduğu için kullanılmaktadır. Ponza gözenekli bir malzemedir. Aşındırıcı özellik sadece pomzada vardır. Topuk taşı kullanımıyla dünyadaki kozmetik sektöründe önemli bir paya sahiptir. Ayrıca, Ponza (bims) taşından elde edilen ürünler, başta sabun mamüllerinde olmak üzere, diş macunlarında, diş temizleme tozlarında ve kremlerde yaygın olarak kullanılmaktadır.

Özel olarak seçilmiş minerallerden meydana gelen değişik renkteki ponza taşları her türlü nasır ve sertleşmiş derilerin etkili bir şekilde giderilmesi için kullanılır. Ayak, el, dirsek ve diz bölgelerinde de kullanılabilir. Bu bölgelere, yumuşak hareketlerle uygulanan ponza taşı oradaki nasırı yumuşatarak deriden atılmasına yardımcı olur. Ponza taşını uygularken sert hareketlerden kesinlikle kaçınılması gerekmektedir. Sadece nasırlara değil vücudun çok çeşitli bölgelerine rahatlıkla uygulanabilir. Peeling yapmak için oldukça etkili bir araçtır. Böylece derideki ölü hücreleri temizler ve cildin daha rahat nefes almasına yardımcı olur. Yuvarlatılmış, çubuk halinde, fırça şeklinde muhtelif ebat, şekil ve ambalajlarda piyasaya sunulan pomza ürünleri “body stone” olarak adlandırılmaktadır. Bu ürünlerin başlıca üretici ülkeleri arasında Kanada, Fransa, Amerika ve Çin sayılabilir.

Ayak bakımı ve sağlığı, insan sağlığı için oldukça önemlidir. Doktorlar diyabet hastalarının ayak bakımlarının günlük yapılmasını

ve ölü deri hücrelerinin temizliğinde ponza taşının kullanılmasını önermektedir. İnsan vücudunda oluşan ve birikime neden olan ölü deri hücrelerinin temizlenmesinde kullanılan en sağlıklı ürün ponza taşıdır.

Bunun haricinde yüzdeki akne ve istenmeyen lekelerin temizliğinde % 2,5 benzoil peroksit ve pomza tozu ihtiva eden cilt bakım kremleri de kozmetik sanayinin yeni ürünleri arasında yerini almıştır. Ponza taşının vücudun çeşitli bölgelerine uygulanarak kuru ve sertleşmiş derileri dökmesi ve cildi yenilemesinin yanısıra, kıl dönmesi ve batıklara karşı etkili olduğu da bilinmektedir.

Ponza taşı vücuttaki kan dolaşımını da hızlandırır. Özellikle selülitli bölgelerin duştan sonra ponza taşıyla yavaşça ovalanması kan dolaşımını hızlandırarak selülitlerinin azalmasını sağlar.

Kaynaklar

- <http://www.uzayperlit.com/ponza.html>
- <http://kaleblokbims.com/>
- <http://lmmuhendislik.com/izolasyon-hammaddeleri/pomza/>
- <https://tr.wikipedia.org/wiki/Ponza>
- <http://nasilkolay.com/ponza-tasinin-faydaları>
- <http://www.kozmetickim.com/>

İTÜ'LÜ KADINLAR İLHAM VEREN ADIMLAR

243 yıllık tarihiyle, bilimle, teknolojiyle, sanatla ve sporla markalaşmış Türkiye'nin ilk teknik üniversitesi İstanbul Teknik Üniversitesi (İTÜ), 8 Mart Dünya Kadınlar Günü'nü Süleyman Demirel Kültür Merkezi'nde düzenlediği panel ve konser ile kutladı.

İTÜ ve Bilim, Mühendislik ve Teknolojide Kadın Araştırmaları ve Uygulama Merkezi'nin birlikte düzenledikleri, "İTÜ'lü Kadınlar, İlham Veren Adımlar" konulu panel, Klasik Türk Müziği ve Batı Müziği alanlarında, romantik dö-

nemden günümüze kadar yaşamış kadın bestecilerin eserlerini yine kadınların seslendirdiği konser ile tamamlandı.

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü ve İşletme Mühendisliği Bölümü öğretim üyesi Prof. Dr. Şebnem

Burnaz'ın yöneticiliğini üstlendiği panelde, akademik çalışmalarıyla farklı alanlarda başarı öykülerine sahip İTÜ'nün dört kadın akademisyeni Moleküler Biyoloji, Biyoteknoloji ve Genetik Araştırmalar Merkezi (MOBGAM) Müdürü, Moleküler Biyoloji ve Genetik Bölümü öğretim üyesi Prof. Dr. Arzu Karabay Korkmaz, Bilgisayar Mühendisliği Bölümü öğretim üyesi Prof. Dr. Zehra Çataltepe, Çevre Mühendisliği Bölümü öğretim üyesi Doç. Dr. Didem Okutman Taş ve Şehir ve Bölge Planlama Bölümü öğretim üyesi Doç. Dr. Zeynep Günay konuşmalarında kadın olarak bilim, mühendislik ve teknoloji gibi erkek egemen bir alanda çalışmanın getirdiği farklı deneyimlerini paylaştı.

"Akademide kadın olmak"

Prof. Dr. Şebnem Burnaz katılımcılardan kadın olmak ve kadın akademisyen olmak üzerinde fikirlerini paylaşmalarını istedi:

Prof. Dr. Zehra Çataltepe, ülkemizde kadınların eğitim süreçlerinden sonra istihdam oranlarının düştüğünü söyledi. Kadın akademisyenler açısından aneliği ve akademisyenliği bir arada yürütmenin zor bir süreç olduğunu ifade eden Çataltepe bu zorluğun, anne, baba, eş ve çocukların desteğiyle üstesinden gelinebileceğini vurguladı.

Prof. Dr. Arzu Karabay Korkmaz, konuşmasında akademisyenlik serüveninde çocuklarının rolüne vurgu yaptı. Kadın akademisyen olmanın "Survivor Macerası" gibi bir şey olduğunu ifade eden Korkmaz'ın akademisyenlik serüvenini anlatan duygu yüklü konuşması uzun süre alkışlandı.

Doç. Dr. Didem Okutman Taş, konuşmalarında kadın olarak

bilim, mühendislik ve teknoloji gibi erkek egemenliğinin olduğu alanlarda çalışmanın getirdiği zorlukları paylaştı. Taş, akademisyen olmayı düşünen öğrencilere ise özellikle doktora çalışmalarını sırasında tez danışmanını iyi seçmeleri gerektiği tavsiyesinde bulundu.

Doç. Dr. Zeynep Günay ise akademisyenliğin cinsiyeti olmadığını özellikle ülkelerinde

kendilerini rahatça ifade edebilmelerinin gerektiğinin altını çizdi.

Panel, İTÜ Türk Müziği Devlet Konservatuvarı hocalarının seslendirdiği Kadının Bestesi, Kadının Sesi konseri ile devam etti. Türk müziği alanında Neveser Kökdeş'in, batı müziği alanında romantik dönemden Clara Schumann ve Alma Mahler'in, günümüzden ise genç bestecimiz Duygu Deniz Demirel'in eserlerinin seslendirdiği konser, farklı dönemlerde ve farklı kültürlerde yaşamış bu kadın bestecileri daha yakından tanıma fırsatı sağladı.

İTÜ TMDK Öğretim üyesi Yrd. Doç. Dr. Sinem Özdemir, Neveser Kökdeş'in eserlerini seslendirirken, Doç. Dr. Ayşegül Kostak Toksoy kanunıyla, Öğr. Gör. Fidan Kurt Kasapbaşı; Clara Schumann, Alma Mahler ve Duygu Deniz Demirel'in eserlerini seslendirirken ise San. Öğr. Gör. Mehru Ensari piyanosuyla eşlik etti.

Onlar...

Ufak bir dokunuşlarıyla bile hayata büyük değer katarlar. İnsana duydukları sevgiyi dünyayı güzelleştirmek uğruna insanlığa adanan hayatlara dönüştürürler.

Dünyanın tüm kadınlarını saygıyla selamlıyor, ülkemizin ilk kadın mühendislerini yetiştiren İTÜ'nün kadınlarıyla büyük gurur duyuyorum.

Hayatın hiçbir anında haklarının ellerinden alınmadığı bir dünya dileğiyle...

8 Mart Dünya Kadınlar Günü kutlu olsun.

Prof.Dr. Mehmet Karaca
Rektör

ETKİNLİK

III. ULUSAL ÜNİVERSİTE KADIN ARAŞTIRMALARI MERKEZLERİ KONGRESİ ve IX. Cinsel Taciz ve Saldırıya Karşı İşbirliği ve İletişim Ağı Çalıştayı

Derslerinin hassasiyetle ele alınması gerektiğine değinerek önerilerde bulundu.

Çalıştayda, üniversitelerde toplumsal cinsiyet eşitliği derslerinin zorunlu ya da seçmeli olarak açılmasını teşvik etmesinin beraberinde getirdiği sorunlar tartışıldı. Üniversite senatoları tarafından kabul edilen cinsel taciz yönergelerinin doğrultusunda hangi yolların izleneceği ele alındı. Bu anlamda, İTÜ 2014 tarihinde 'Cinsel Taciz ve Ayrımcılığı Önleme Yönergesi' ni kabul ederek örnek üniversitelerden biri olmuştu. Ayrıca İTÜ BMT-KAUM Türkiye'de cinsel taciz ile ilgili yapılan tüm etkinlik ve kabul edilen politika belgeleri ile yö-

nergelerden oluşan bir dijital arşiv oluşturmuş ve çalıştayda arşivin tanıtımı da gerçekleştirilmişti.

Dijital arşive <http://www.kaum.itu.edu.tr/tr/diger-universiteler/> adresinden ulaşılabilir.

Her yıl düzenlenen ve bu yıl ev sahipliğini İTÜ ve Sabancı Üniversitesi'nin yaptığı "III. Ulusal Üniversite Kadın Araştırmaları Merkezleri Kongresi" ve "IX. Cinsel Taciz ve Saldırıya Karşı İşbirliği ve İletişim Ağı Çalıştayı" 22 Nisan 2016 günü İTÜ Süleyman Demirel Kültür Merkezi'nde gerçekleştirildi.

Ana teması "üniversitelerde toplumsal cinsiyet dersleri" olan kongreye 28 üniversite temsilcisi ve çeşitli sivil toplum kuruluşu temsilcileri katıldı. Açılış konuşmalarını İTÜ BMT-KAUM Müdürü Prof. Dr. Fatma Arslan ve Sabancı Üniversitesi Rektör Yardımcısı Prof. Dr. Sondan Durukanoğlu Feyiz'in yaptığı kongrenin davetli konuşmacısı ise ODTÜ Toplumsal Cinsiyet ve Kadın Çalışmaları Anabilim Dalı Başkanı Prof. Dr. Yıldız Ecevit oldu. Yıldız Ecevit konuşmasında Kadın Merkezlerinin asıl fonksiyonunun araştırma yapmak olduğundan ve merkezleri üniversite içinde tanıtmanın öneminden bahsetti. Toplumsal Cinsiyet Eşitliği

“Çalışan Kız Çocukları ve Eğitim: Çocuk Hakları Çerçevesinde Sorunlar ve Çözüm Önerileri” Paneli

28 Nisan 2016 tarihinde Türkiye’de kız çocuklarının eğitimi ve sosyal anlamda daha iyi şartlara sahip olabilmeleri için çalışmalar yürüten Aydın Doğan Vakfı (ADV), Türkiye Ekonomik ve Sosyal Etüdler Vakfı (TESEV) ile birlikte “Çalışan Kız Çocukları ve Eğitim: Çocuk Hakları Çerçevesinde Sorunlar ve Çözüm Önerileri” adlı bir panel düzenledi. Panelde, ADV ve TESEV işbirliğiyle hazırlanan, Türkiye’de 6-17 yaş arası çalışan kız çocuklarının eğitim durumları, çalışma nedenleri, çalışma koşulları gibi bulguları sağlayan “Türkiye’de Çocuklar” web sitesinin verileri incelenerek çözüm önerileri konuşuldu.

Panelde, TÜİK’in Dünya Çalışma Örgütü (ILO) ile birlikte gerçekleştirdiği Çalışan Çocuklar 2012 anket verilerine dayanarak hazırlanan; kız çocukları ile ilgili geliştirilecek projelerde kullanılacak kapsamlı bir arka plan sağlamayı ve müdahale gerektiren alanların tespit edilerek bu alanlarda kamuoyu farkındalığının artırılmasını hedefleyen “Türkiye’de Çocuklar - turkiydecocuklar.org” sitesiyle ilgili bilgiler aktarıldı. Web sitesinden yola çıkarak, Türkiye’de 6-17 yaş arası, ekonomik işler-

de ve ev işlerinde çalışan kız çocuklarının durumu ve bunun eğitim hayatlarına yansımaları, İş Kanunu ve Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi çerçevesinde incelendi. Boğaziçi Üniversitesi Sosyal Politikalar Forumu’ndan Başak Ekim Akkan, Hümanist Büro’dan Seda Akço, UNICEF’ten Dilek Karagöz ve Eğitim Reformu Girişimi’nden (ERG) Işıl Oral’ın katılımıyla gerçekleşen panelde, Boğaziçi Üniversitesi Psikoloji Bölümü Öğretim Üyesi Doç. Dr. Serra Müderrisoğlu ve TESEV’den İttr Akdoğan moderatör olarak yer aldı. Panelde internet sitesinde yer alan bulgular, çalışan kız çocuklarının özellikle eğitim haklarının korunmasına yönelik yeni sosyal politikalar üretilmesine vesile olacak şekilde masaya yatırıldı.

Panelin dinleyicileri arasında İstanbul Teknik Üniversitesi Kadın Araştırmaları ve Uygulamaları Merkezi’den (İTÜ KAUM) Fatma Arslan, Eğitim Reformu Girişimi’nden (ERG) Batuhan Aydagül, Anne Çocuk Eğitim Vakfı’ndan (AÇEV) Nalan Yalçın, Posta Gazetesi’nden Yazgülü Aldoğan ve Ferhan Kaya Poroy ve Hürriyet Gazetesi’nden Melis Alphan yer aldı.

“Türkiye’de Çocuklar” web sitesi bir veri bankası ve rehber hizmeti görüyor. ADV ve TESEV işbirliğiyle hazırlanan “Türkiye’de Çocuklar” projesi, özellikle kız çocukları ile ilgili çalışan karar alıcı, akademisyen ve sivil toplum örgütlerinin faydalanması amacıyla, Türkiye’deki çocuklarla ilgili demografik, sosyal ve ekonomik verileri bir araya getirerek

kolay okunabilen harita grafik ve görsellerle ortaya koymayı hedeflemektedir. Konuyla ilgilenen aktörlerin farklı projeler üretmek için kullanabilecekleri, hem tarihsel hem de mekansal veriler sunan web sitesinden bazı ilgi çekici veriler ise şöyledir:

- 2014 yılında çocuk nüfusun toplam nüfusa oranı, Güneydoğu Anadolu, Ortadoğu Anadolu ve Kuzeydoğu Anadolu Bölgeleri’nde görece yüksek seviyelerdedir. Batı Karadeniz ve Doğu Marmara, Ege, Batı Anadolu, Batı ve Doğu Karadeniz Bölgeleri’nde ise Türkiye ortalamasına göre düşüktür. (TÜİK Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi Sonuçları, 2014)
- 16 ve 17 yaşındaki çocukların tüm evlenenler içindeki oranı tüm ülkede %6 seviyelerindedir. (TÜİK Evlenme İstatistikleri, 2014).
- Güneydoğu Anadolu, Ortadoğu Anadolu, Kuzeydoğu Anadolu ve İstanbul’da, evlenen kızların yaşlarının eşlerinden 11 yaş ve üzeri küçük olduğu durumlar diğer bölgelere göre daha sıktır. (TÜİK Evlenme İstatistikleri, 2014)
- Kız çocuklarının okula gitme oranının en düşük seviyede seyrettiği dönem 2004/2005 dönemidir. 2005/2006 döneminden itibaren kız çocuklarının okula gitme oranı tekrar artmaya başlamış ve 2007/2008 döneminde bu artış daha da hızlanarak devam etmiştir. Daha da dikkat çekici bir gelişme ise 2004-2005 döneminde kız çocuklarının erkek çocuklarına göre düşük seviyedeki okula gitme oranının 2013/2014 döneminde eşit seviyeye ulaşmasıdır. (TÜİK, Millî Eğitim İstatistikleri, 1997-2014)
- 1997/98 döneminde kız çocuklarının ilköğretim/ilkokuluna gitme oranının erkek çocuklarınınkine oranı %85 düzeyinde iken, 2013/2014 döneminde %100,4’e ulaşmıştır. Yani kız çocukların okula gitme oranı erkek çocuklarının üstüne çıkmıştır. Benzer gelişme ortaöğretim için de söz konusudur ve hatta daha da hızlıdır. Bu gelişmelerde elbette “Baba Beni Okula Gönder”, “Haydi Kız-

lar Okula” gibi kampanyaların etkisi vardır. (TÜİK, Millî Eğitim İstatistikleri, 1997-2014)

- Türkiye genelinde ekonomik işlerde çalışan 6-14 yaş arası kız çocuklarının %75’i tarım, %16’sı sanayi, %16’sı hizmet sektöründe çalışıyor. (TÜİK & Dünya Çalışma Örgütü (ILO) Çalışan Çocuklar 2006 ve 2012 anketi)
- Türkiye genelinde ekonomik işlerde çalışan 6-14 yaş arasındaki kız çocuklarının %15’i yüksek ve düşük düzeyde nitelik gerektiren ve el becerisine dayalı olmayan işlerde, %53’ü nitelik gerektiren el becerisine dayalı işlerde, %33’ü nitelik gerektirmeyen işlerde çalışıyor. (TÜİK & Dünya Çalışma Örgütü (ILO) Çalışan Çocuklar 2006 ve 2012 anketi)
- Çocukların yaşları büyüdükçe çalışma oranları da artıyor. 15-17 yaş arasındaki kız çocuklarının %73’ü ev işlerinde, %9’u ise ekonomik işlerde çalışıyor. (TÜİK & Dünya Çalışma Örgütü (ILO) Çalışan Çocuklar 2006 ve 2012 anketi)
- Türkiye genelinde ekonomik işlerde çalışan ve okula hiç gitmeyen 6-14 yaşları arasındaki kız çocuklarının okula gitmeme nedenlerinin başında masrafları karşılayamama, ikinci sebep olarak ise ailenin okula gitmesine izin vermemesi yer alıyor. (TÜİK & Dünya Çalışma Örgütü (ILO) Çalışan Çocuklar 2006 ve 2012 anketi)

Kaynak

- http://www.dha.com.tr/aydin-dogan-vakfi-ve-tesevden-calisan-kiz-cocuklari-ve-egitim-paneli_1210845.html sitesinden alınmıştır.

KIZLAR SAHADA 2016

Türkiye'nin ilk özel ve en geniş katılımlı Kadın Futbol Turnuvası olan Kızlar Sahada İTÜ Rektörlüğü ve İTÜ BMT-KAUM desteği ile İTÜ Stadyumu'nda gerçekleştirildi. 24 Nisan, 30 Nisan ve 1 Mayıs 2016 tarihlerinde grup maçları ile başlayan etkinlik 7-8 Mayıs 2016 tarihlerinde ise final maçları ile son buldu. Etkinlik okulların katıldığı Gençlik Kategorisi, şirketlerin katıldığı Kurumsal Kategori ve futbolu seven tüm kadınların katılabileceği Takımları Kur Gel Kategorileri ile hem eğlendirip hem de sosyal sorumluluk projelerine destek olmaktadır. Ayrıca katılan takımlara farklı kategorilerde çeşitli ödüller verilmektedir. Bunlardan bazıları, en yaratıcı pankart, en ateşli taraftar, ekip ruhu ile en çok ilham veren takım gibi. Kurumsal kategoride şampiyon olan takım Ford Otosan olurken, Takımları Kur Gel kategorisinde kazanan Starwars takımı olmuştur. Kazanan takımlara ödülleri İTÜ Genel Sekreteri Prof. Dr. Tayfun Kındap ve İTÜ BMT-KAUM Müdürü Prof. Dr. Fatma Arslan verdi. Bilet gelirlerinin tamamı AÇEV'e ve İTÜ'lü kadın öğrencilere burs olarak bağışlanan etkinlik kadınları bir araya getirerek dayanışma ve takım ruhunu arttırmayı amaçlamaktadır.

Dünden Yarına Dünya

28-29 Mart 2016

Eşitlik için
değişim,
hep birlikte
gelişim.

dyd.ituieee.com

“Dünden Yarına Dünya (DYD'16)” 28-29 Mart 2016 tarihlerinde dördüncüsü düzenlenmiş olan Türkiye çapında resmi bir Women in Engineering (WIE) organizasyonudur. Bu sene popüler sektörlerde özellikle mühendislik ve girişim alanlarında kadınların rollerinin geçmişten günümüze nasıl değiştiği ve bu değişimin kadınları nasıl etkilediği psikolojik ve sosyolojik açıdan çeşitli katılımcıların bakış açılarıyla işlenecek olup Türkiye'deki IEEE üyesi öğrencilerin katılımıyla beraber konuya ilgi duyan her kitleye açık olarak yapılmıştır. DYD'16 etkinliği dâhilinde temalı fotoğraf yarışması da yapılmıştır.

Toplantının açılış konuşması İTÜ BMT-KAUM Müdürü Prof. Dr. Fatma Arslan tarafından yapılmış olup Dilek Duman (DenizBank Genel Müdür Yardımcısı), Simla Ünal (TEB Marketing Director/Consultant (Business Advisory Services), Evrim Akgün (Electrical Design Manager at Anel

Group)-Burçin Tezel Cengizoğlu (Design Coordinator at Anel Group), Simay Dinç (Arya Women Investment Platform-Oyunder), Yelda İpekli (Stratejik Pazarlama ve Marka Yönetim Uzmanı), Seher Sarpkaya (Türk Henkel Bilgi İşlem Müdürü), Alkim Uyar (Kendini Keşfet), Cemre Nur Meleke (Gezgin Kadınlar Sunumu), SAP-İK Direktörü Hande Genç ve Oğuzhan Canım (“Askıda Ne Var” ve “Ahtapot Sosyal Medya” Kurucusu) konuşmacı olarak katılmışlardır.

ADINDAN ÖTE; KADIN HALK OYUNLARI KULÜBÜNDE TÜM KADINLARA...

İ TÜ Halk Bilimleri ve Sanatları Kulübü Halk Oyunları Topluluğundan "Adından Öte; Kadın" gösterisi 6-7 Mayıs 2016 tarihlerinde İTÜ Maçka Yerleşkesinde Mustafa Kemal Amfisi'nde izleyicileriyle buluştu. Gösteri, kadınlarımızın hep bildiğimiz ama göz ardı ettiğimiz, belki de unuttuğumuz yönlerini halk oyunları ile harmanlayarak ele alıyor. Anadolu kadınının kahramanlığını, bereketini, neşesini, çalışkanlığını ve anaç ruhunu anlatıyor. İTÜ Halk Bilimleri ve Sanatları Kulübü Halk Oyunları Topluluğu'nun tüm kadınlara ithaf ettiği oyunda Zeybek, Trakya, Bitlis ve Trabzon yörelerinden oyunlar sergileniyor.

Mobbing Konusunu İşleyen "Contractions" Sahnede

RAHATSIZ EDENLERİ RAHATSIZ EDECEK OYUN		CONTRACTIONS
	A PLAY BY MIKE BARTLETT	05.05.2016 TIME:14.00
	DIRECTED BY EBRU SAÇAR AKTAÇ	AYAZAĞA KAMPÜSÜ Süleyman Demirel Kültür Merkezi *Oyununun Gözetildiği.
CAST NİLGÜN ERZİK ÖZKARACALAR ÖZÜM ERDİL		

Mike Bartlett'in yazdığı, Ebru Saçar'ın yönettiği, İTÜ Yabancı Diller Yüksekokulu Okutmanları Nilgün Erzik Özkaracalar ve Özüm Erdil'in oynadığı, mobbing konusunu işleyen 'Contractions' adlı tiyatro oyunu, 5 Mayıs 2016 tarihinde İTÜ Ayazağa Kampüsü Süleyman Demirel Kültür Merkezi'nde sahnelendi. "Contractions" adlı oyunda iş hayatında işverenin özel hayatınıza hangi noktaya kadar müdahale etmesine izin verirdiniz konusu işlendi. Genç bir satış görevlisi ile müdürü arasında geçen bir dizi görüşmenin sahneye taşındığı bu oyun, sınırları olmayan bir dünyanın endişe verici boyutunu gözler önüne serdi. Oyun sonunda izleyiciler, oyuncuların performansını dakikalarca ayakta alkışladı. Oyun sonunda İTÜ Rektörü Prof.Dr. Mehmet Karaca tarafından organizasyonda emeği geçenlere plaket takdim edildi.

TEK BAŞINA (NORTH COUNTRY)

NİLÜFER NESLİHAN ARSLAN

*Bahçeşehir Üniversitesi, Film ve Televizyon Programı
Yüksek Lisans Öğrencisi*

Amerika Birleşik Devletleri'nde, 1975 yılında Kuzey Minnesota demir madenlerinde işe alınan ilk kadınların arasında yer alan Lois Jansen'in 1988 yılında iş arkadaşlarına öncülük ederek ve onları cesaretlendirerek Eveleth Taconite Co.'ye karşı açtığı, ülkenin ilk toplu cinsel taciz davasının kazanılmasına kadar giden süreci anlatan Class Action (yazar: Clara Bingham & Laura Leedy) kitabından beyazperdeye uyarlanan North Country (Tek Başına) filmi; kadın maden işçilerinin gözünden dava öncesi ve dava sürecini, herkesin izlerken ortaklık kurabileceği bir dil ile anlatıyor. Hikâyeyi senaryolaştıran Michael Seitzman, görüntü yönetmenliğini Chris Menges'in yaptığı ve yönetmenliğini Niki Caro'nun üstlendiği film, iyi tanınan ve ödüllü pek çok oyuncuyu bünyesinde barındırıyor.

Ana karakter Josey Aimes'in (Charlize Theron) küçük kızının, oyuncak bebeği ile oynadığı görüntülerle açılan film, Josey'nin şiddet problemi olan kocasıyla yaşadığı sorunlardan başlayarak ailesinin yanına iki çocuğunu da alarak taşınmasıyla devam ediyor. Kurguda üç ayrı zamandan beslenen film, sürecin sonundaki mahkemeyi ve geçmişte Josey'nin lise öğretmeni tarafından tecavüze uğ-

ramasıyla birlikte ilk çocuğuna hamile kalmasını; geriye ve ileriye dönüşlerle anlatıyor izleyiciye.

Kocasından şiddet gördüğü için evi terk edip ebeveynlerin yanına geldiğinde bile, babası Hank Aimes (Richard Jenkins) sorunun Josey'den kaynaklandığını düşünüyor. Sessiz ve itaatkâr Alice Aimes (Sissy Spacek) karakteri ise kızını bu ataerkin düzenden koruyamamış bir anne olarak karşımıza çıkıyor. Hayal kırıklıkları ile dolu olan bu çekirdek ailenin yanı sıra, bütün kasaba kalıplaşmış karakterlerden oluşuyor. Josey'yi, kendisi gibi madende çalışmaya teşvik eden yakın arkadaşı Glory (Frances McDormand) ve onun kocası Kyle (Sean Bean) bile,

madende olup biten erkek egemen ortamlarda kadınların taciz edilmelerine ses çıkartamıyor ve adeta boyun eğiyorlar. Sanki bütün kasaba, kendisi de madenci olan Hank Aimes dâhil olmak üzere, düzen korunduğu ve herkes para kazandığı müddetçe her şeyi görmezden gelebilir gibi davranıyorlar. Bazı erkek maden işçilerinin "kardeşlik" adını verdikleri, içi boş ve neye karşı olduğunu bilmedikleri ama yan yana savaştıklarını iddia ettikleri birlikleri her şeyden daha önemli görünüyor. Kadın işçilerin, onların tabiriyle -kendi alanlarına- girmeleriyle birlikte, kadınları doğrudan doğruya tehdit

olarak görüyor ve en başından yalnızca erkekler için tasarlanmış çalışma mekânlarını bile kadınların kullanımına adapte etmemek için beyhude bahaneler üretiyorlar. Fırsat buldukları her alanda sözlü ve fiziksel tacizleriyle kadınların çalışma alanlarını daraltarak, iş ortamlarını kadın işçiler için bir kâbusa çeviriyorlar.

Tüm bunlara paralel olarak izlediğimiz aile hayatında, Josey ve küçük oğlunun ilişkisi de toplumla ve ataerkil bakış açısıyla olan ilişkisini destekler ve yansıtır biçimde işleniyor. Annesinden neden nefret ettiğini bilmeyen ama olan bitenden ne olursa olsun onu suçlayan bir oğlan çocuğu olarak resmediliyor.

Senaryoda, Josey'nin büyük kurtulma anlarının hep erkek karakterler aracılığıyla desteklenmesi anlatılan hikâye ile yer yer çelişiyor. Örneğin; dava açmak için yardım istediği, tek tanıdığı avukat olan arkadaşı Bill White (Woody Harrelson) ile olan ilişkisi, sendika toplantısında işçi arkadaşlarına neden dava açtığını anlatmaya çalışırken onlar-

dan gelen bel altı sloganlar ve engellemelere karşı ancak babasının kürsüye çıkıp ona yardım etmesi ile aşılan o zor an, oğlunun kendine yalan söylenildiğini anlayıp evden kaçması sonucu, çocuğun ancak Kyle'in "babacan" konuşmasıyla eve, annesine dönmeye ikna edilebildiği an. Aslında en can yakıcı olan örnek; davanın, ancak Josey'nin çocukluk arkadaşı, maden işçisi, aynı zamanda tecavüzün tek tanığı olan Bobby Sharp'ın (Jeremy Renner) ifade vermesiyle çözüldüğü an oluyor. Tüm diğer kadın işçilerin Bobby'nin çözülmesinin ardından Josey'ye destek olmaya karar vermeleri ile hikâye çözülüyor ve zafer kazanılıyor.

Film, genel olarak, konunun ağırlığını, görüntüleri saklayarak hafifletmeye çalışıyor ve zorlamaktan çekindiği limitler olduğunu da yer yer hissettiriyor. Yine de herkesin izleyebileceği tonda temkinli bir film olarak, değindiği hassas konular dolayısıyla, sonrasında araştırmaya sevk edebileceği ihtimali ile madenler hakkında yapılmış nadir filmlerin arasındaki yerini alıyor.

Kadın Müzeleri

SEBAHAT DURAN KARAHAAN

Antalya Kadın Müzesi

Antalya da bir kadın müzesi kurma hayali 2013 yılında başlamış, yoğun görüşme ve fikirler 2015 yılında neticeye ulaşarak Antalya Sanal Kadın Müzesi kurulmuştur. İlk alan çalışmaları söyleşiler olan müze de farklı alanlardan 19 rol model kadın ile röportajlar yapılmış ve sonrasında devam etmiştir. Kısa bir sürede ATAV (Antalya Tanıtım Vakfı) çatısı altında hayata geçen sanal müze aşaması tamamlanmış ikinci aşama olan somut müze ile ilgili çalışmalar başlatılmıştır.

Müze, İstanbul ve İzmir'den sonra Türkiye'nin 3. sanal kadın müzesi olma özelliği taşımaktadır. Müzenin amacı Antalya'daki kadın hareketinin tarihini, lider kadınlarını ve toplumun bütün katmanlarındaki kadınların öyküleri ni ak-

tarmak, sergiler, söyleşiler ve en önemlisi Yörük ve Akdeniz kültürünün güzelliklerini kadın üzerinden anlatımını yansıtmak olarak açıklanmaktadır.

Bir kent müzesi olan Antalya Kadın Müzesi bulunduğu coğrafyanın geçmişini yansıtırken günceli de yakından takip etmektedir. Müzede sanal sergiler, söyleşiler, kütüphane ve sanal mağaza gibi bir çok seçenek yer almaktadır. Ayrıca üyelerine de eserlerini sergileme imkanı vermektedir.

Müzenin vizyon ve misyonu şu şekilde belirtilmiştir:

Vizyon: Antalya Kadın Müzesini, müze kurgusu altında hem bir görsel şenlik alanı hem de eğitsel ve sosyo-kültürel bir dinamik aktivite merkezi olarak, başlangıçta sanal olarak kurmak ve yaşatmak.

Sanal Tematik Müzelerle önemli bir örnek ekleyerek Antalya kenti

ve kırsalında kadın yurttaşlığını yükseltmek ve kadınlarla ilgili her türlü konuyu ele alarak kadınların var olma ve toplumda hak ettikleri yeri alma mücadelelerine katkı vermek. Böylece, Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün önderliğinde kurulan Cumhuriyet devrimleriyle gelen kadın kazanımlarını korumak.

Misyon: Kadınların bireysel, sosyal, kültürel, ekonomik ve siyasi açılardan, tarihi süreç içinde ve günümüzde oynadıkları rolleri ve buldukları durumları yansıtmak, müze kullanıcılarına sunmak. Kadına ilişkin iyiden ve güzelden yana ne varsa paylaşarak kadın farkındalığını yükseltmek ve tüm bunlar için kadınları bir araya getirecek aktif ve sürdürülebilir ortak bir platform oluşturmak.

Kaynak:

www.antalyakadimuzesi.org/

İzmir Kadın Müzesi

Sanal ortamda açılan İstanbul Kadın Müzesinden sonra Türkiye'nin (yerleşik) ilk kadın müzesi olma özelliği taşıyan İzmir Kadın Müzesi, Anadolu kadınının unutulmuş geçmişini, gücünü tüm dünyaya hatırlatmak, Anadolu kadınının yaratıcılığını ortaya çıkarmak, kendine güvenini desteklemek ve kendi geçmişine ait anıların canlandırıldığı özel bir mekan yaratmak amacıyla 23 Ocak 2014 tarihinde İzmir Konak'ta açılmıştır. Nesne merkezli müzecilik anlayışından ziyade insan merkezli müzecilik anlayışının temsilcilerinden olan müze kadın konusunda kalıcı

bir bellek oluşturmayı amaçlamaktadır.

Müzede Öncü Kadınlar, Protesto, Enstalasyon ve Video Art odaları yer almaktadır. Holde ise fotoğraflar ve 19. yüzyıldan kalma altın sırma işlemeli bindallı, kaftan ve cepkenler ile giriş katının balkonunda tarihte ilk kez imza atan Türk kadınlarından; Halide Edip Adıvar, tiyatro ve sinema sanatçısı, ilk kadın film yönetmeni Cahide Sonku, Dar-ül Bedai' ye ilk çıkan tiyatro sanatçısı Afife Jale ve Fereya'nın maskaları yer almaktadır.

Kadınların toplumsal yaşamdaki direniş ve başkaldırıları da Protesto Odasında yer alarak "yalnız değil-

niz" mesajı vermektedir. Koleksiyon Eserler bölümünde ise Selçuklu, Osmanlı ve Cumhuriyet Dönemi kadınlarına dair; eşyalar, bilgiler, belgeler ve eserler yer almaktadır.

Müzede ayrıca Türk sinema ve tiyatro tarihine damga vuran ünlü kadın sanatçıların fotoğrafları ile Muazzez İlmiye Çığ, Afet İnan'ın kızı Ari İnan, Aysen Gruda, Nurhan Damcıoğlu, Gürdal Mumcu, Zuhul Yorgancıoğlu, Çolpan İlhan ve merhum Aysel Gürel gibi alanlarında iz bırakan kadınların özel eşyalarına da yer verilmektedir.

Kaynak:

www.izmirkadimuzesi.com/

Kadına Şiddetin Öyküsü

8 Mart Dünya Kadınlar Günü nedeniyle 25 yazar, kadın şiddetini konu alan öykü yazdı. Yazarların kaleme aldığı, kadına karşı şiddete dur diyen öyküler 'Canımı Yakma!' kitabında yayımlandı. Kitapta, "Kadınlar ve yaşadıkları zorluklar, sadece 8 Mart'ta hatırlanmamalı, kadına şiddet hep var!" mesajı verildi. Pen Türkiye, Pen Norveç ve Kırmızı Kedi Yayınevi işbirliğiyle yayımlanan 'Canımı Yakma!', erkek egemen iktidarın gücüyle üstü kapatılan kadın cinayetleri ve şiddete karşı duruyor. Ayşe Kulin'den Mine Kırıkkanat'a, Zeynep Oral'dan Nilüfer Kuyaş'a, Adnan Binyazar'dan Sadık Aslankara'ya 25 yazar aynı kitapta buluşarak "unutturmak" üzerine kurulu bu dengeye öyküleriyle direniyor! Kadınlar Günü'nden hemen önce yayımlanan kitabın önemli mesajlarından biri de, "Kadınlar ve yaşadıkları zorluklar, sadece 8 Mart'ta hatırlanmamalı! Kadına şiddet hep var!" şeklinde.

Kitabın sunuşunu yapan Pen Türkiye Başkanı Zeynep Oral, konuşmasında ülkemizden etkileyici örneklerle yer verdi: "Fırat'ın sularında boğulan Gönül... Urfa'nın orta yerinde babasının bıçak darbeleriyle ölen kız çocuğu Sevgi... Kısas köyünde traktörün altına atılan Rabia... Mardin'de, 'namus' adına karnında 5 aylık bebeğiyle recm edilerek, yani taşlanarak öldürülen Şemse... Aile meclisi kararıyla Bitlis'ten İstanbul'a varan ölüm fermanını yüklenmiş Güldünya... Sabah akşam şiddet gördüğü kocasından korunmak için yaptığı başvurulara yanıt alamayan ve mosmor gözleriyle ölümünden sonra bile ülke gerçeklerini anımsatan Ayşe Paşalı... Her biri birer simge ad... Onlar ve daha niceleleri artık konuşamıyor. İsteseler

de konuşamazlar, seslenemezler, 'Görün bizi, unutmayın bizi,' diye haykıramazlar. Sesleri yok. Dilleri yok. Çünkü öldürüldüler.

Kadını şayet birey olarak görmez, sadece doğurma makinesi olarak ve sadece aile içindeki yeriyile tanımlarsanız, siyasal, ekonomik ve toplumsal hayattan da dışlamanız; kadın emeğini yok saymanız ve istihdamdan silmeniz doğaldır! O zaman gece şu saatte sokağa çıktı diye, ruj sürdü diye, gülümsedi diye, radyodan bir istek parçası istedi diye, boşanmak istedi diye, eteği kısa diye öldürülmesine göz yummanıza da şaşmamak gerekir! Bu zehirli nefret dili, bu söylemler, ayrımcılık uçurumunda, şiddet sarmalında debelenen memleketimin daha çok ayrımcılığa, daha çok şiddete savrulmasının hem nedeni hem de sürekli çoğalarak kendini üreten sonucudur. Bu kitapta yer alan öyküler, yazılar, bu söylediklerimin bilincindedir. Daha geniş kitlelerin bilincinde de olsun diye bu kez bu yola başvurduk. Farklı imzalar, farklı tatlar, farklı biçimler, farklı söylemler ama aynı düşler, aynı akıl ve yürek, aynı vicdan, aynı idealler..."

Pen Norveç Başkanı William Nygaard, projeye gösterdikleri hassasiyet ve desteği anlattığı sunuş yazısında Türkiye'nin kadına şiddet ve kişisel haklar üzerinde gösterdiği gerileme hakkında da önemli tespitlerde bulunuyor. William Nygaard şöyle konuştu: "Türkiye şiddetli bir türbülans ve değişim içinde bir toplum – son zamanlarda çok daha fazla, hem de. Kalkınma şartları zorlayıcı, çünkü temel insani değerler aşınıyor, özellikle de kadınlar açısından... Baskıların yükseldiği bir toplumda dinsel, politik ve ekono-

mik eşitlik, iktidarı eleştirenlerin yasal güvencesi, bireyin düşünce ve ifade özgürlüğü, etnik gruplar ve cinsiyetler arası eşitlik ilkesine saygı... Bunlar demokrasinin vazgeçilmezleridir. Bu konularda duyarlılık taşıyan Türkiye PEN Merkezi'nin kitap projesine destek olmak Norveç PEN Merkezi için kıvanç vericidir.

Kadına yönelik şiddet yok sayılan, görmezden gelinen bir sorun ve bizim de dikkatleri üzerine çekmek istediğimiz bir konu. Nedenleri ise kültürel ve dinsel etkenlere dayanmaktadır. Durumu iyileştirmenin yolu yalnızca bilgi, açıklık ve siyasi eylemden geçmektedir. Bu konunun gelişimi, insani değerler ve kadının merkezde olduğu bir anlayışla gerçekleşebilir. Norveç PEN Merkezi, dünyanın önde gelen ifade özgürlüğü örgütü Uluslararası PEN'in 150 merkezinden biridir ve yıllardır Türkiye'deki gelişmeleri izlemektedir. Bu nedenle Türkiye'de şiddet gören kadınlarla dayanışma, Norveç PEN Merkezi için doğal bir görevdir. Kadınların her alanda özgür iradeleriyle kendilerini ifade edebilmeleri, seslerini duyurabilmeleri, amaçtır. Kardeş PEN Türkiye'yle omuz omuza, insani değerlerin öykülerini görünür kılmak üzere, güçlü yazarlarla işbirliği yaptık. Anlayış ve katkıları için herkese teşekkürlerimizi sunarız."

Umudu Yaşatmak

Bir Kadın: Değişen 90,000 Hayat
Hawa Abdi, Sarah J. Robbins
Editör : Sevinç Semiz
Çeviri : Sevinç Turan
Modus Kitap, İstanbul, 2015
ISBN : 9786056568602
264 sayfa

Bir çocuk gelin, bir kadın doğum uzmanı doktor, bir hukukçu, bir anne, bir kadın hakları aktivisti, bir yardım meleği, tehditlere ve tehlikelere aldırılmayan bir lider, bir bakan yardımcısı ve bir kadın: Somali'li Dr. Hawa Abdi.

"Umudu Yaşatmak, bir kadının dünyanın en tehlikeli yerlerinden birinde binlerce kişiyi eğitip, doyurup iyileştirmesinin ilham verici öyküsü." - Angelina Jolie, Oyuncu ve Aktivist -

"Çağımızın en büyük kahramanlarından Dr. Hawa Abdi, şiddet ve yıkım dalgalarına karşı yarattıkları hakkında çok güzel ve insanın yüreğine su serpen bir kitap yazmış. Herkes kendi içindeki umudu bulmak için bu kitabı okumalı." - Tina Brown, Newsweek ve The Daily Beast Editörü -

"Dr. Hawa Abdi gezegenimizdeki en dişli, en şefkatli yardımsever ve doktor... Sıradışı hayatının hayal gücümüzün sınırlarını aşan öyküsü hepimize cesaret veriyor." - Eliza Griswold, Gazeteci ve The Tenth Parallel Kitabının Yazarı - (Tanıtım Bülteninden)

Geçmişten Günümüze Türkiye'de Kadın Emeği

Hazırlayan : Ahmet Makal/Gülay Toksöz
Ankara Üniversitesi Yayınevi / Toplumsal Cinsiyet Dizisi
Ankara, 2012
ISBN : 9786055264031
440 sayfa

Kadın emeği, iktisadi ve toplumsal yaşamdaki tüm önemine karşın; ihmal edilen, üzerinde yeterince düşünülmemiş ve araştırılmayan bir konudur. Bu kitapta, Türkiyede kadın emeği araştırmalarının önde gelen isimleri, kadının hane içindeki karşılıksız emeği ile hane dışındaki gelir getirici çalışma biçimlerini tarihsel bir perspektiften, çeşitli boyutlarıyla ele alarak tartışıyorlar. İşgücü piyasalarının toplumsal cinsiyet eşitsizlikleri üzerine kurulu yapısı, Osmanlı İmparatorluğundan başlayıp günümüze kadar uzanan bir zaman kesiti içinde çeşitli yönleriyle inceleniyor.

Kitapta kapsamlı biçimde değerlendirilen konular arasında şunlar da yer alıyor: Toplumsal cinsiyete dayalı iş bölümü çerçevesinde kadınların ev içinde üstlendikleri ev işleri ve bakım hizmetleri ile kadınları istihdama katılmaktan alıkoyan kamusal bakım hizmetlerinin yokluğu, kadınların istihdama katılımını etkileyen makroekonomik politikalar ve uluslararası kuruluşların ve sosyal tarafların kadın istihdamına ilişkin politikaları, kadın emeğinin göçü, sanayi işkolunda kadınların üstlendikleri düşük vasıflı ve düşük ücretli işler, eğitim sektöründeki vasıflı işler.

12 Mayıs 2016 tarihlerinde gerçekleştirilen 19.Uçan Süpürge Uluslararası Kadın Filmleri Festivali, her sene olduğu gibi bu sene de sadece film gösterimleriyle değil, alternatif etkinlikler ve atölyeleriyle de katılımcılarını sinemanın derinliklerine sürüklemiştir. Bu atölyelerden Özlem Sarıyıldız eşliğinde gerçekleşen Kadın Kurgucular Atölyesi, bir filmin post-produksiyon aşamalarından biri olan kurgu ve bağlamında film oluşum sürecine değinmektedir. Katılımcıların Sarıyıldız ile birlikte çeşitli örnekler eşliğinde kurgu sürecine bakan atölyede, temel olarak yapım sonrası aşamalardan biri olan kurgunun bir filme etkisi üzerine konuşulmuştur.

19. Uçan Süpürge Uluslararası Kadın Filmleri Festivali'nde FIPRESCI Ödülü, Mia Hansen-Love'un "Gelecek Günler (L'Avenir)" fil-

mine verildi. 2015 yılı Fransa-Almanya ortak yapımı olan, Mia Hansen-Love'un yönettiği filmin başrolünde Isabelle Huppert var. Film, Paris'te bir lisede felsefe öğretmeni olan öğretmen Natalie'nin yaşlı annesi, çok sevdiği işi ve ailesi arasında üçe bölünmüş hayatını anlatıyor.

1946 yılından beri festivallerde ödül veren Uluslararası Sinema Yazarları Birliği (FIPRESCI), dünyada kadın filmleri festivalleri arasında yalnızca Uçan Süpürge'ye jüri göndermekte ve her yıl bir filme ödül vermektedir. Uçan Sü-

pürge Uluslararası Kadın Filmleri Festivali altıncı yılından beri FIPRESCI Jürisi'ni ağırlamaktadır.

19. Uçan Süpürge Uluslararası Kadın Filmleri Festivali'nde "Genç Cadı Ödülü", "Nefesim Kesilene Kadar" filminin oyuncusu Ece Yüksel'e verildi. Uçan Süpürge Uluslararası Kadın Filmleri Festivali'nin 2009 yılında başlattığı Genç Cadı Ödülü, sinemamızda genç kadın oyuncularını desteklemek, onların düşünsel ve fiziksel emeklerini görünür kılmak ve Türkiye sinemasında çok yönlü kadın rolleri yazılmasını teşvik etmek için veriliyor.

elele | AVON

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
BİLİM, MÜHENDİSLİK VE TEKNOLOJİDE
KADIN ARAŞTIRMALARI VE UYGULAMA MERKEZİ DERGİSİ

MIMOZA

İstanbul Teknik Üniversitesi Maden Fakültesi E-322, 34469 Maslak, İstanbul
Tel: 212 - 285 71 24 Faks: 212 - 285 60 80
kaum@itu.edu.tr